

Delavska enotnost

Glasiló Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 14. februar 1986

Številka 6, letnik 45, cena 45 dinarjev

Različni

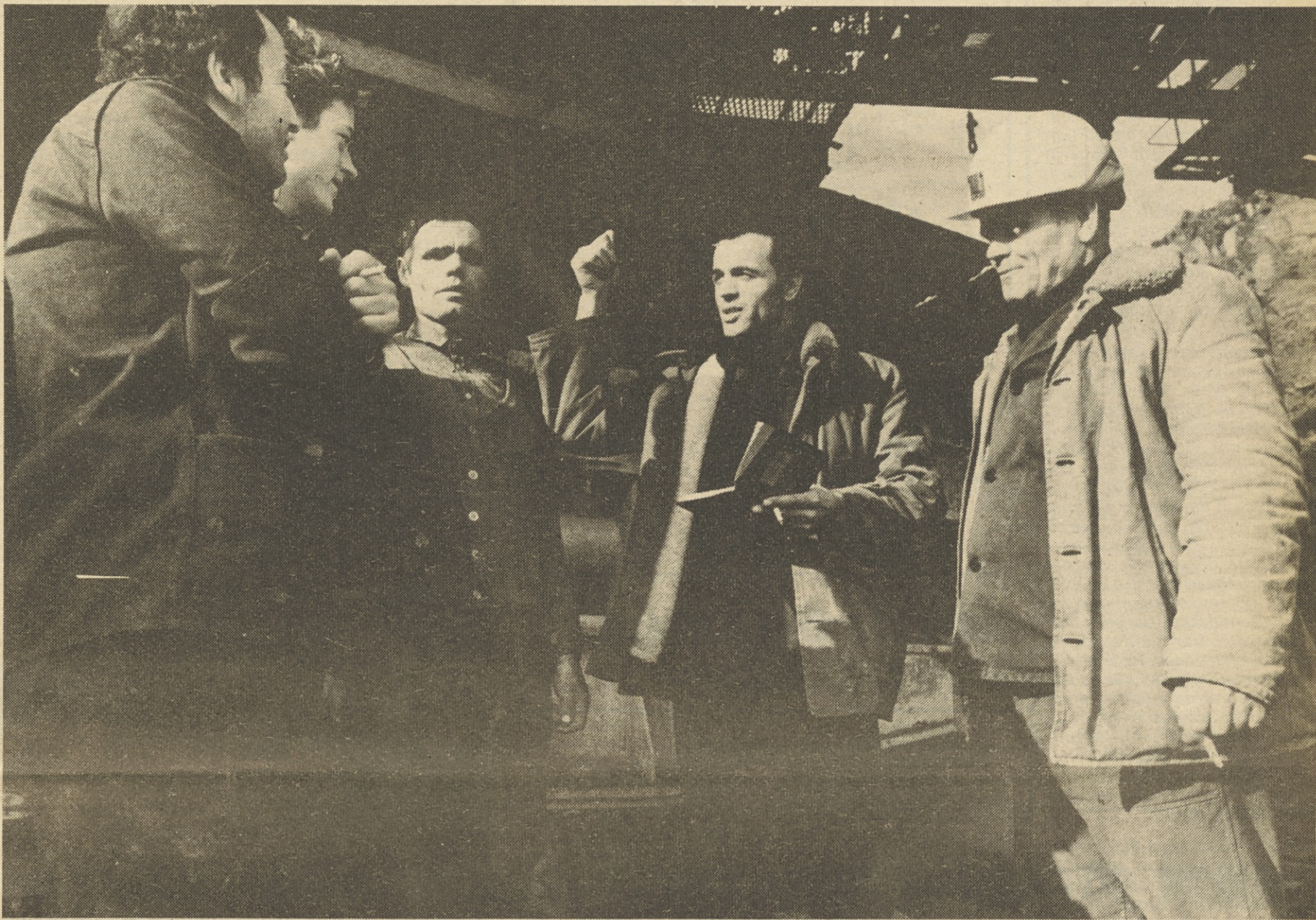
dohodek

od inovacij

Z željo, da bi slišali in videli, kako pronica v združeno delo **spoznanje o nujnosti opiranja na lastno znanje**, smo obiskali štiri znane slovenske delovne organizacije. Beseda je tekla predvsem o **inovacijski dejavnosti**, o spodbujanju in nagrajevanju vedno bolj cenjenega ustvarjalnega dela in seveda o tem, kako delovna okolja gledajo na to dejavnost. Podrobneje o naših ugotovitvah preberite na 8. strani **Delavske enotnosti**.

Bolj se zaostruje družbena kriza, več je štrajkov. Po naših podatkih smo prejšnji mesec v Sloveniji zabeležili kar 37 izrazov delavskega nezadovoljstva, kar je precej več kot januarja lani.

Proti komu štrajkajo delavci pri nas? Zakaj so štrajki zvečine uspešni in zakaj sindikat ostaja na obrobju pri njihovem reševanju. O tem smo pred bližnjim sindikalnim kongresom zapisali nekaj več v članku **NI LOGIČNO, DA BI DELAVCI PRI NAS ŠTRAJKALI PROTI SEBI** na 9. strani.

Slika Miško Kranjec

NEOKUSNO PRETIRAVANJE

Trezne presoje dogodkov, ljudi in pričakovanj se očitno v naši družbi še zmeraj nismo navadili. Najnovejši primer neokusnega predstavljanja, pretiravanja, kovanja v zvezde in nerazsodnega povečevanja človeka, menili smo, da spada to v ropotarnico zgodovine jugoslovanskega političnega žargona in novinarske prakse, je dogajanje ob kandidatu za novega predsednika jugoslovanske vlade Branku Mikuliću. Po tem, kar smo lahko prebrali in poslušali o njegovih lastnostih, bi človek moral soditi, da gre za supermana, s skorajda nadčloveškimi lastnostmi in zmoglostmi. Ko ga predstavljajo – najbolj očitno je bilo to na sestanku vodstva SZDL BiH – se zdi, da Mikulićevemu portretu pozabijo dodati še tisto dogmatsko, religiozno obarvano metaforo, da je človek, »ki živi v nas«. To pa so seveda

nevarni pa tudi neokusni poudarki, nevarno sejanje iluzij o skorajda vse-mogočem človeku, ki ima v rokah čarobno palico za rešitev jugoslovanske družbe iz težav.

V minulih štirih letih, ko je vodila zvezno vlado (pa še zmeraj jo vodi!) Milka Planinc, smo se navadili na njeno trezno presojanje razmer, na stvarne obljube zvezne vlade, in zmeraj so nam bile predstavljene tudi bolj ali manj objektivne okoliščine, v katerih dela zvezna vlada, in pota, po katerih gospodari jugoslovansko združeno delo. Predsednico Milko Planinc bo jugoslovanska zvezna skupščina zagotovo razrešila funkcije v prepričanju, da je svoje delo skupaj z drugimi opravljala v najtežjih časih in da ji je uspevalo vladno krmilo dokaj uspešno uravnati. Tudi nekaj grenkobe bo, kajti vsega, kar smo v tej druž-

bi hoteli in pričakovali od zvezne vlade, nismo dosegli. To pa ni le »zasluga« zvezne vlade, še manj črna pika njeni predsednici, ki se je očitno zavedala, da je politika umetnost možnega, ne pa iracionalnih hotenj, za katerimi očitno še bolehamo v naših družbenih pričakovanjih.

Novi kandidat za predsednika vlade Branko Mikulić je doslej opravljal zelo pomembne dolžnosti (zdaj je član predsedstva SFRJ) in mu ne gre odrekati zaslug za dosežani razvoj in tudi ne za napake, ki nas bodo dolgo pestile. To zagotovo ni sporno, in ob njegovem prevzemu zelo pomembne dolžnosti pričakujemo le, da bo njegova vlada prav tako trezno presojala, kot je dosedanja in hkrati na dosežnem ustvarila več. Zato pa ni potrebno nikakršno malikovanje kandidata za novega šefa jugoslo-

vanske vlade, prav ne-premišljeno in neprepričljivo zveni poudarjanje sposobnosti, značaja in boja njegove odločnosti. Le slabo uslugo mu delajo tisti, ki se poslužujejo takšnih lakiranih metod, kajti vedeti moramo, da bo tudi »Mikulićeva vlada« čez štiri leta morala napraviti obračun, in nenazadnje moramo dodati, da dosežki, pa naj bo vlada še tako dobra in sposobna, niso le sad njenega prizadevanja (ne zanikamo pa njene odgovornosti in pomembnosti pri tem), temveč jugoslovanskega ljudstva in njenega delavskega razreda. Pretiravanja namesto resnosti pri razčlenjevanju nalog in sposobnosti predsednika vlade in njenih članov so očitno metoda iz arzenala arheoloških »izkopanin« političnega dela, ki ji resni ljudje vendarle ne nasedajo več.

Marjan Horvat

Odpravljanje samostojnosti še ni večja enotnost

Res smo počaščeni, četudi je to zelo nenavadno, da je Rad pripravil nekakšno svojo javno razpravo o komentarju Marjana Horvata iz druge številke Delavske enotnosti, da je celo poskusil izvesti anketo o tem komentarju, kar smo lahko prebrali v Radu z dne 5. 2. 1986. Menimo, da bi namesto tega moral zbrati mnenja, predloge ali celo stališča, ki bi šla v prid ali proti predlaganim statutarnim spremembam, ki so v javni razpravi. Tako pa je postavil v središče pozornosti naše uredništvo, namesto da bi pomagal pri dejansko demokratični razpravi, ki bo zanesljivo nepopolna, če ne bo prišlo celo do znanstvenega preverjanja statutar-nih sprememb, ki po našem mnenju ne upoštevajo temeljnih načel ustavne ureditve iz leta 1974. Za uredništvo Rada, glasila Zveze sindikatov Jugoslavije, je torej že vnaprej jasno, da je predlog za spremembe sprejet in da se je treba organizirano bojevati proti vsakemu drugačnemu mnenju, tudi če izhaja iz razprave v sindikalnih organih in če je pravzparav še veliko vprašanj, na katera je potrebno odgovoriti, da bi bili predlogi za spremembe, ki nimajo prave ustavne podlage, tudi dejansko sprejeti. Poteka pa javna razprava, ki bi naj povedala, ali je prav, da zaradi ciljev, ki niso dovolj utemeljeni odpravljamo samostojnost republiških in pokrajinskih sindikalnih organizacij in postavljamo le enotno zvezno sindikalno organizacijo.

Več o tem na strani 4.

Pri otrocih ne gre varčevati

Šolam v naravi, ki smo jih uvedli pred triindvajsetimi leti in predstavljajo izjemno kakovost v našem učnovzgojnem procesu, so se močno zamajali temelji. Včasih je bil teden dni ob vodi ali na snegu razmeroma poceni, dandanes pa starši in izobraževalne skupnosti tem izdatkom v mnogih primerih niso več kos. In ker šola v naravi ne spada v obvezni učni program, so se nekatere že odrekli, medtem ko drugi iščejo vse možnosti, da bi četrtošolcem in petošolcem omogočili to izjemno dragoceno obliko vzgoje. Ja, bolj vzgoje kot šolanja.

Otroci naj bi bili v naravi pet do enajst dni, več kot dve tretjini šol pa se je odločilo za sedemdnevno šolo. Po podatkih republiškega zavoda za šolstvo se je udeležilo od 90 do 92 odstotkov učencev. Seveda šole v naravi še zdaleč niso zgolj tečajni plavanja ali smučanja, saj imajo v programu tudi kulturno dejavnost, naravoslovje, obrambne dejavnosti, spoznavanje družbe in podobno. Seveda pa ob tem nikakor ne gre prezreti podatka, da se v teh šolah nauči plavati dobrih 90 odstotkov učencev. In če vemo, koliko mladih življenj še vedno ogroža plavalna nepismenost, potlej se ob iskanju sredstev za šole v naravi velja zamisliti tudi v tej smeri. Le kaj pomeni nekaj tisočakov več ali manj v primerjavi s ceno za eno ali celo več mladih življenj?

In prav zato, ker šola v naravi ni le dobrodošla in koristna, temveč nujno potrebna, bodo zanj marsikje v Sloveniji tudi v prihodnje visoko zavahali rokave. Pomagali si bodo z zbiranjem starega papirja, šolskimi hranilnicami, delovnimi organizacijami, udarniškim delom in tudi iskanjem novih oblik življenja in šolanja v naravi. Prav prijetno zna biti, seveda poleti, tudi pod platneno streho. Po glavni turistični sezoni pa bi si šole nedvomno lahko pomagale s počitniškimi domovi delovnih organizacij.

Septembra je namreč večina odraslih spet na svojih delovnih mestih, počitniški domovi pa, vsaj v glavnem, neizkoriščeni. So izhodi, so, tudi v tej krizi, le malo bolj se je potrebno pomagati.

Pri otrocih, pri njihovi vzgoji in usposabljanju za življenje, res ne gre varčevati. Prislunhimo staršem, ki najbolj vedo, koliko njihovi malčki odnesejo iz šol v naravi. Nauče se življenja v skupnosti, sodelovanja, tovarištva, privajajo se na odgovornost in samostojnost. Gre torej za naložbo v mladi rod, ki nikakor ne bi smela biti predraža. Z drugimi besedami: gledano iz tega ali onega zornega kota naših šol v naravi ne smeli siromašiti, temveč nasprotno – negovati in oplajati z novimi, sodobnejšimi prijemi.

Andrej Ulaga

– Osebni dohodki resda niso kaj prida, toda predstavljaj si, kako bi šele nasrkali, če bi nas plačevali po učinku!

Oto Reisinger, Vjesnik

KRAJŠI DELAVNIK ZA POKUŠINO

Kocka je naposled padla: poskusno skrajševanje delovnega časa, o čemer so se zadnji čas precej kresala mnenja, je zdaj v Sloveniji tudi uradno potrjeno. Tako je pobuda republiških sindikatov le obrodila sadove. V republiški skupščini so namreč ravnokar sprejeli posebno dopolnitev (9. a člen) zakona o delovnih razmerjih, ki to vprašanje pravno ureja, vendar pa z nekaterimi omejitvami.

Preden bi se namreč odločili o možnosti in upravičenosti skrajšanega delovnega časa, je treba opraviti poskus in sicer v manjšem številu organizacij združenega dela. Pogoji za izbiro teh organizacij pa je program, ki ga bo republiška skupščina sprejela na predlog gospodarske zbornice. Ta program naj bi določal poskusno opredeljene pogoje in merila, ki naj bi jih izpolnjevale tiste delovne organizacije, ki bodo sodelovale v poskusu.

Organizacije združenega dela, ki bodo poskusno

skrajševale delovni čas, naj bi prej dobile soglasje republiškega komiteja za delo, pred tem pa naj bi svoje mnenje povedali v Zvezi sindikatov in na gospodarski zbornici. Poročilo o poskusnem skrajšanju delovnega časa bo osnova za analizo, ki bo pomagala pri odločanju o možnostih za nadaljnjo sistemsko ureditev delovnega časa v zakonu o delovnih razmerjih.

Zakonodaja je torej za zdaj še precej previdna in končno odločanje o tem, ali bodo delovni čas skrajševali, prepušča praksi: ta naj bi rezultate poskusnega uvajanja potrdila ali ovrgla. Za tiste delovne organizacije, ki bodo ta »izpit« uspešno opravile, poslej ne bi smelo biti več poti nazaj. V tej zadevi pa se je hkrati pokazalo tudi to, da bi kazalo v prihodnje dati delovnim organizacijam več svobode oziroma razvijati koristne pobude združenega dela, ne pa jih po nepotrebnem utesnjevati.

M. F.

Maribor:

SISI SO PREVEČ SESALI

Družbenopolitično življenje Maribora tokrat spet pretresajo sisi. Ugotovili so namreč, da skoraj 60 (šestdeset) sisov le ne potrebujejo. Na roke jim gre tudi spremenjeni zakon, predvsem pa dokazovanje, da bi zadeva kar v redu tekla, če bi imeli le pet sisov (za dva še tečejo razprave) na mestni ravni.

Združeno delo zdaj niha med pričakovanji in dokazovanji. Zgodovina jih uči, da doslej niso imeli sreče s prepolavljanjem družbenoekonomskih enot in potrebnih kadrov. Kjerkoli so se lotili reorganizacije in racionalizacije administracije in birokracije, se jim je ta (tudi v občinah) še bolj – razmnožila. Toda kost je tu in v teh predvolilnih časih kaj priročna zadeva za pritegovanje zanimanja. Končni rezultati bodo znani – pozneje.

J. S.

DALJ ČASA OB OTROKU

Na leto dni podaljšan porodniški dopust, ki so ga na svojem zadnjem zasedanju sprejeli delegati v slovenski skupščini, predstavlja pomemben dogodek za naše ženske, pa tudi za najmanjše, ki bodo poslej, ko bo novi zakon začel tudi uradno veljati (to pa bo na dan objave v uradnem listu SRS), lahko ostali dalj časa v oskrbi svojih mater. Osnovni namen podaljšane porodniškega dopusta je, da bi zagotovili otroku čim daljši čas nege in varstva v krogu njegove družine. To je nedvomno najbolj občutljivo obdobje, v katerem se otrok najtežje prilagaja na tuje ljudi. V korist tega govorijo tako medicinski kot psihološki razlogi.

Podaljšan porodniški dopust je razdeljen na obvezni del, ki traja 105 dni, in na drugi, gibalni del, ki se zdaj po novem imenuje dopust za nego in varstvo otroka in ki je podaljšan od dozdajšnjih 141 na 260 dni.

S tem pa je delavki zagotovljena pravica do popolne odsotnosti z dela med nosečnostjo in po porodu v času, ki traja nepretrgoma 365 dni. Takšno podaljšanje naj bi veljalo tudi za vse tiste zaposlene ženske, ki bodo po zdajšnjih predpisih na dan uveljavitve nove zakonodaje še na porodniškem dopustu.

Drugi, gibalni del dopusta, ki je namenjen zgolj negi in varstvu otroka, pa lahko izrabí upravičenec – bodisi mati ali pa oče – v obliki popolne odsotnosti z dela vseh 260 dni ali pa tako, da dela s polovičnim delovnim časom do sedemnajstega meseca otrokove starosti. V primerjavi z drugimi evropskimi državami pomeni takšna rešitev nekaj svojrskega, saj potrjuje enake obveznosti obeh staršev do otrok. Ta vprašanja bo sicer podrobneje opredeljeval samoupravni sporazum, ki ga bo še ta mesec sprejela skupščina republiške skupnosti

otroškega varstva Slovenije.

Koliko nas bo ta nova zakonodaja o podaljšanem porodniškem dopustu na leto dni stala? Kot so izračunali, bodo potrebna dodatna finančna sredstva v višini starih milijard in tri deset milijonov dinarjev, kar bodo zagotovili iz bruto osebnih dohodkov delavcev. Za to, da bi ta sredstva dobili, bo treba v letošnjem letu dvigniti prispevno stopnjo iz osebnih dohodkov delavcev od zdajšnjih 1,1 na 1,44 odstotka, oziroma za približno pol odstotka v primeru, če ne bi bilo zbranih več združenih sredstev. Takšno povečanje bo veljalo za vse srednjeročno obdobje. Gre torej za dodatno obremenitev, s katero pa so bili delegati republiške skupščine seznanjeni, ko so podprli pobudo skupščine skupnosti otroškega varstva.

Marija Frančeskin

V pogovoru za Delavsko enotnost, ki ga bomo objavili v prihodnji številki, je predsednik RS ZSS Marjan Orožen razgrnil poglede vodstva Zveze sindikatov Slovenije na aktualne družbene probleme in vlogo sindikalne organizacije pri spreminjanju razmer. V pogovoru so sodelovali: Dušan Gačnik, glavni urednik (od leve proti desni), Marjan Horvat, pomočnik odgovornega urednika in Franček Kavčič, odgovorni urednik Delavske enotnosti.

Andrej Agnič

POVZEMAMO • POVZEMAMO • ZAKAJ MIMO SVETA

Cene nafte v svetu padajo, pri nas pa rastejo. Tako pa je zato, ker nafte ne kupujemo za gotovino in ker so derivati gorivo, na katero deluje naše »davčno gospodarstvo«.

V zadnjih štirih letih so se cene nafte na svetovnem trgu znižale – za 8 dolarjev na sodček od 36 na 28), samo januarja letos pa še za toliko, morda celo za več. V sredini januarja se je sodček nafte na svetovnem trgu prodajal po 23 do 24 dolarjev, teden dni kasneje po 21 dolarjev, na koncu meseca pa pod »psihološko« mejo dvajsetih dolarjev. Ali se bo padanje cen zaustavilo pri petnajstih ali morda trinajstih dolarjih, kot napovedujejo nekateri izvedenci? Manj znano je, da znižanje naftnih cen spremlja tudi drastičen padec cen derivatov: tona diesla goriva je mogoče kupiti že za 200 dolarjev – mazut pa za 90 dolarjev, čeprav bi morala biti »normalna« cena mazuta okoli 160 dolarjev za tona.

Osnovna logika vsiljuje vprašanje – piše beograjski NIN – zakaj v Jugoslaviji ni čutiti vplive svetov-

nih gibanj? Zakaj se nafta in derivati pri nas dražijo, v zadnjih šestih mesecih na primer kar trikrat? Običajna praksa v zadnjih letih pa je, da prihaja do podražitev trikrat na leto. Pristojne organe in celo strokovnjake kot da to ne zanima. Gospodarska zbornica. Komite za energetiko in Zavod za cene so na primer izdelali več študij in analiz o padcu cen nafte na svetovnem trgu in o globalnih »svetovnih« posledicah: kaj se bo zgodilo s proizvajalci nafte, komu bo sprejemba cen najbolj koristila, nikjer pa ni niti enega podatka, kaj to pomeni za Jugoslavijo in ali bi se lahko domače cene znižale.

Naši uvozniki trdijo, da po objavljenih cenah nafte na prostem trgu ni moč kupiti, ker gre za zdaj za majhne količine in posebnost: tona diesla goriva je mogoče kupiti že za 200 dolarjev – mazut pa za 90 dolarjev, čeprav bi morala biti »normalna« cena mazuta okoli 160 dolarjev za tona.

Lani smo na primer uvozili skupaj okoli 8,7 milijona ton nafte, 4,2 s klirirškega in 4,5 s konvertibilnega tržišča. Tudi ob cenej-

sih uvoznih cenah nafte so možnosti za pocenitev derivatov zelo majhne. Sistem oblikovanja cen je namreč napačno postavljen, tako da se večina oblikovalcev cen zavzema za njihovo rast. Cena uvozne nafte se iz dolarjev preračunava v dinarje po uradnem tečaju. Kaj pomaga – piše NIN – če se je cena nafte v zadnjih petih letih pocenila za 25 odstotkov, vrednost dinarja glede na dolar pa se je zmanjšala za 1000 odstotkov. Dejstvo je, da se k ceni uvožene nafte prištevajo še transportni stroški, sestavni del maloprodajnih cen nafte pa so še trgovske marže, davki, prispevek za skladišča, za rudnike premoga, ceste, tečajne razlike in odplačevanje posojil za nakup nafte v preteklosti.

K temu pisanju velja dati zaključek, da torej vse cenejšo nafto na svetovnem trgu kupujemo s kompenzacijskim blagom. Zniževanje cen naftnih derivatov torej lahko spremljamo le na bencinskih črpalkah Zahodne Evrope.

Emil Lah

UTRIP

Predsedstvo RS ZSS preučilo družbenoekonomske možnosti v tem letu: precej neznank v pogojih za gospodarjenje megli sliko

ZGANI SE, ADMINISTRACIJA!

Doslej je bilo še vedno tako, da se vsako leto, ki smo ga razglasili za prelomnega v našem družbenoekonomskem razvoju (za takšno pa smo jih proglasili, zlasti v zadnjem obdobju, kar lepo število), le ni končalo tako zelo usodno za družbeni in osebni standard ne ekonomski sistem, da o političnem ne govorimo. Vedno smo iz prelomnega obdobja izšli z manj ranami, kakor bi smeli pričakovati. Toda kakor se je zgodilo oslu, ki mu je gospodar naložil preveč, čeprav majhnih bremen – se lahko tudi naši družbi: posledice številnih »prelomnih trenutkov« se seštevajo, dokler... Letošnje leto je, po mnenju vseh najvidnejših forumov v Jugoslaviji, takšno »super« prelomno, ko se bo dejansko odločilo: ali smo v dosedanjih naporih za stabilizacijo uspeli napraviti odločilen premik na bolje tako v gospodarskih gibanjih kakor pri pogojih za gospodarjenje (z uveljavljanjem ekonomskih zakonitosti) ali pa se bo naš družbenoekonomski sistem začel vse bolj opotekati in klecati...

Na zadnji seji pred dnevi se je predsedstvo Republiškega sveže Zveze sindikatov Slovenije, okrepljeno (kot običajno) s predsedniki medobčinskih in mestnih svetov ZSS ter predsedniki ROS, posvetilo analizi prav tega vprašanja. Kaj napovedujejo gospodarska gibanja v zadnjih mesecih preteklega in na samem začetku tega leta, kakšni ukrepi za krepitev stabilizacijskih prizadevanj so že bili sprejeti in kakšni so napovedani ter kakšne so naloge sindikatov, so bila osnovna vprašanja te seje predsedstva. Podlaga za razpravo je bilo gradivo, ki ga je pripravil republiški izvršni svet.

Težave so v prodaji

Kaj torej kažejo znamenja? Jože Sintič je uvodoma dejal: »Rezultati gospodarjenja ob koncu preteklega leta in januarja letos kažejo takšno težnjo: rahlo rast proizvodnje, zmanjšanje zalog končnih izdelkov, predvsem potrošnega blaga in rast prometa v trgovini, čistejšo izvozno dejavnost od tiste, ki je običajna za konec leta, visoko inflacijsko stopnjo s hitrejšo rastjo maloprodajnih cen kmetijskih pridelkov in hitro rast osebnih dohodkov.«

Nadalje je Jože Sintič ugotavljal, da se je lani težišče problemov gospodarjenja preneslo od proizvodnje k prodaji. Prej je bilo zaradi pomanjkanja surovin težje izdelati kot prodati, tokrat je bilo (in je še) narobe. Žal ekonomska politika na ta pojav ni pravočasno reagirala, gospodarstvo pa je reagiralo – narobe, z zmanjševanjem proizvodnje. V takih razmerah ni mogla uspeti tako imenovana sindikalna formula ekonomske politike, ki si je za cilj postavila višjo raven življenjskih in delovnih razmer. Da bi delno pospešili rast realnih osebnih dohodkov, bi lani morali povečati družbeni proizvod, za 3 odstotke, proizvodnjo za 3,5, znižati stroške za odstotek in število zaposlenih povečati le za odstotek. Osebnih dohodki so sicer realno zrasli celo za 10 odstotkov, toda ne na podlagi kakovostnih kazalcev gospodarjenja, kjer ciljev nismo dosegli.

Slabi obeti za OD

Napovedi za letošnje prvo trimesečje (to so ocene republi-

škega izvršnega sveta, strokovnih institutov ter nekaterih večjih gospodarskih sistemov), kažejo, da vsaj v prvih mesecih zavoljo industrijske proizvodnje ne bi smeli biti preveč zaskrbljeni, ker je oskrba s surovinami relativno dobra. Pričakujemo pa lahko zastoj izvoza na konvertibilno tržišče, zaradi manj naročil, prilagajanja novim pogojem gospodarjenja, slabšega tečaja dolarja ter prevrednotenega (za izvoznike) dinarja. Cene že na začetku leta dokazujejo, da jih bo težko krotiti in da je vsako napovedovanje rasti inflacije jalov posel. V teh razmerah kakih posebnih možnosti za takšno rast osebnih dohodkov, kakršni smo bili pričakovali, ne bo, je poudaril Jože Sintič (takšno mnenje smo kasneje slišali tudi v razpravi), čeprav se lanska gibanja vsaj za zdaj še nadaljujejo. Na kratko: ocene možnosti v prvih mesecih letošnjega leta niso najbolj optimistične, kljub temu, da je zvezna vlada že pred koncem lanskega leta pripravila nekaj zakonskih sprememb, zlasti glede gospodarskih stikov s tujino in finančne konsolidacije gospodarstva, še več pa jih obeta v letošnjem prvem četrtletju.

Že sprejete in napovedane ukrepe za uveljavljanje letošnje ekonomske politike so sindikati na tej seji podrobno preučili. Ukrepe je preveč, da bi jih posebej omenjali, zato samo po-

glejmo, kaj je predsedstvo menilo o nekaterih najpomembnejših oziroma kaj je v zvezi z njimi priporočilo sindikalnim organizacijam.

Absolutno prednost ima izvoz

Izvoz na konvertibilno tržišče mora biti pri vseh subjektih, odgovornih za izpolnjevanje dolgoročnega programa stabilizacije, absolutno prva naloga. Nič ne sme ovirati čim hitrejšega razjasnjevanja vprašanj v zvezi z izvozom! Seveda pa gre tudi za celovit sklop pogojev za gospodarjenje, ki so še danes neznani, čeprav bi jih gospodarstvo moralo poznati že zdavnaj, da bi se nanje lahko čimbolj pripravilo. Ni samo kar tako dejal predsednik Marjan Orožen, ko je povzel malokjele razprave: »Naša naloga je, da delujemo v dveh smereh. Najprej, da zahtevamo od odgovornih organov, da čimprej predložijo in sprejmejo ukrepe, ki bodo vplivali na pogoje za gospodarjenja. Kajti, če že administrirajo, naj to počno vsaj hitreje in odločneje. Zamude bodo imele hude posledice. Po drugi strani pa moramo v sindikatih pozvati vse dejavnike v združenem delu, naj ne čakajo na napovedane ukrepe, ampak storijo vse, kar morejo, da bi povečali proizvodnjo, izvoz...«

Marjan Orožen: »Če se administracija že vtika v gospodarjenje in administrira, bi to lahko počela hitreje in odločneje, zastoji utegnejo imeti hude posledice.«

O predvidenih ukrepih glede osebnih dohodkov predsedstvo

ni sprejelo posebnih sklepov, kajti posledice bo še treba preučiti (na primer predloga, naj bi izgubari ne prejeli več zadržanih OD, ampak poprečni OD iz prejšnjega leta). Pač pa je predsedstvo menilo, da se sindikati letos, kljub temu, da niso več v odboru za spremljanje gibanja OD, tvorno vključujejo s samostojnim stališčem v ocenjevanje predlogov ukrepov zoper kršitelje dogovora o gibanju osebnih dohodkov.

O cenah predsedstvo meni, da tu primanjkuje zlasti učinkovitih ekonomskih ukrepov – v nasprotju z izobiljem administrativnih. Posebej pa je poudarilo, da bi sindikati morali še posebej pozorno spremljati predvideno spremembo režima oblikovanja cen energije in energetskih virov ter storitev v železniškem in PTT prometu in reagirati nanjo. Na primer pri oblikovanju cen nafte in njenih derivatov ni mogoče spregledati vpliva komaj 45-odstotne izkoriščenosti zmogljivosti naših rafinerij. Prav tako kritični pa bodo sindikati do cen s področja življenjskega standarda, ki jih samostojno oblikujejo delovne or-

ganizacije oziroma sisi (RTV naročnina, tisk, stanarine, komunalne storitve itd.). Tej temi bo predsedstvo namenilo eno svojih prihodnjih sej...

Malo resnično novega pri izgubarjih

Ko je predsedstvo preučevalo predvidene ukrepe za finančno konsolidacijo gospodarstva, se ni moglo otrestiti vtisa, da je največ ukrepov za finančno konsolidacijo gospodarstva in bank namenjenih – saniranju izgub. Naslednji vtis – potem ko človek prebere vse te ukrepe, je dejal Sintič – je, da bodo izgube kar dobro pokrite, vzroki zanje pa bodo slej ko prej ostali. Glede izgub v energetiki pna predsedstvo sindikatov predlaga izvršnemu svetu, naj že do začetka leta pripravi pogoje za gospodarjenje, da ne bi iz leta v leto sprejemali interventnih zakonov za pokritje izgub v elektrogospodarstvu in premogovnikih in to tik pred zaključnimi računi. Ustanovitev zveznega sklada za regresiranje umetnih gnojil, diferenciranje obdavčevanja izdelkov za široko porabo (na primer bele tehnike, tekstila), glede na cenovni razred pa

se zdita predsedstvu RS ZSS vsaj vprašljiva, če že ne nesprejemljiva ukrepa iz paketa svežnja tistih za finančno utrditev gospodarstva.

Sicer pa celovito gledano na finančno konsolidacijo predsedstvo sodi, da s tem programom zvezna vlada že kasni. Ti ukrepi po prepričanju predsedstva RS ne bi smeli sanirati druge proizvodnje, ampak samo perspektivno ali sicer družbeno nujno proizvodnjo. Nikakor pa z njimi ne bi smeli nanovo razporejati dohodka ali porušiti sistema družbenoekonomskih odnosov.

Čeprav jo omenjamo na koncu, pa vsekakor ni najmanj pomembna ugotovitev predsedstva, da morajo sindikati priti do svojih lastnih ocen o položaju delavcev v združenem delu v luči omenjenih ukrepov ekonomske politike. Gradivo, ki ga je pripravil republiški izvršni svet, tega vprašanja neposredno ne načinja, pa tudi razprava na seji predsedstva se je bolj po ovinkih lotevala te teme. Vsekakor pa to vprašanje zaradi svoje pomena in zlasti potrebne temeljitosti pri obravnavanju presega okvir tega članka.

Boris Rugelj

Ob Kritični analizi političnega sistema socialističnega samoupravljanja

NI TAKO MODRE GLAVE, KI BI LAHKO NAMESTO TRGA PRESOJALA, KOLIKO JE KAJ VREDNO

najpomembnejšimi vzroki za neuveljavljanje ustavne zasnovne razširjene reprodukcije, ki je po marksistični opredelitvi temeljni problem odtujitve – torej ekonomske in politične odtujitve delavcev od gospodarjenja z novostvarjeno vrednostjo, navaja med »prednostnimi« vzroki monopolno vlogo politokratskih sestavov v naši družbi pri odločanju o razširjeni reprodukciji. Razširjena reprodukcija je bila ogrožena tudi z etatičnim zapiranjem v republikah in pokrajinah in nenazadnje tudi zaradi neustreznega ekonomskega instrumentarija in dravnega intervenzma, ki je preprečeval uveljavitev ekonomskih zakonitosti. Prav katastrofalne posledice ima lahko nestvarno vrednotenje proizvodnih dejavnikov in nič slabše tudi vrednotenje družbenih sredstev z amortizacijsko stopnjo. Če razmerja pri tem niso pravilna, je vprašljiva že enostavna reprodukcija, napačna je podlaga za oblikovanje cen, ugotavljamo navidezni dohodek in vse to naravnost sili k ekstenzivnemu gospodarjenju. Prepočasi si tudi priznavamo, da sedanje financiranje družbenih skupnosti, predvsem občin, po prispevkih iz osebnih dohodkov torej interes za ekstenzivno zaposlovanje – prav tako preprečujejo mobilnost družbenih sredstev in nepotrebnost integracijo.

O vsem tem je bilo doslej v razpravah o kritični analizi precej govora. Malce nelogično je, da premalo poudarjamo resnico in predvsem potrebo za uveljavitev trga, ki je edini sposoben razbiti odčinske in druge meje in ki je s svojo

»politično nevtralnostjo« edini sposoben realno potrditi družbeno priznana delo na osnovi ponudbe in povpraševanja, ter da je le ekonomska logika zmožna pripeljati do koncentracije družbenih sredstev in njihove smotne razporeditve. Če ima trg svoje veljavo, če določa o tem kaj je bolje in kaj slabše, kdo je boljši in kdo slabši gospodar, potlej je naivno iskati glavne neodgovorne za neuveljavljanje ustavne zagotovljenih pravic delavcem v družbenopolitičnih skupnostih. Vsaj kot glavni krivec ne morejo biti organiziranost teh skupnosti in njihove pristojnosti. Navsezadnje, upoštevajoč sicer našo posebnost, je tudi v sodobnih zahodnih družbah poudarjena samouprava lokalnih skupnosti, vendar ta ne more vplivati na delovanje trga ne preprečevati mobilnosti kapitala in njegove smotne lokacije.

Ob jasni smeri tudi ustrezni ukrepi

Kako daleč se bomo po sprejemu Kritične analize političnega sistema spustili v spremembo davčnega sistema in načina financiranja splošne in skupne porabe, je za zdaj še vprašanje. Kot pribito pa drži, da bo treba marsikaj spremeniti tudi zategadelj, da bodo organizacije združenega dela mnogo bolj kot v preteklosti spodbujene za uvajanje nove tehnologije, ki bo zahtevala manj žuljev, vendar več znanja in enakopravnejšo vključitev v mednarodno delitev dela.

Toda o vsem tem je bilo doslej že mnogo povedanega, le spreminja se vse nekako pre-

počasi, kar navsezadnje kaže tudi izpolnjevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Zato tudi seznam predlogov za potrebne spremembe kaže na dograjevanje dosedanjih načel, s katerimi smo opredelili mesto in vlogo delavcev pri upravljanju družbene reprodukcije. Sledijo sklepi 9. kongresa ZKS, da je treba uveljavljati takšno družbeno reprodukcijo, ki bo ekonomsko spodbujala delavce v tozdu, da se svobodno povezujejo in združujejo delo in sredstva na dohodkovnih osnovah v enotnem jugoslovanskem trgu. Cilj takšnega povezovanja pa mora biti učinkovito gospodarjenje z družbenimi sredstvi, ustvarjanje čim večjega dohodka in možnosti za vsestranski razvoj organizacije združenega dela in vse družbe. Smer sprememb je potemtakem jasna, vendar ji morajo slediti tudi ukrepi ekonomske in zakonodajne politike. Mislimo predvsem na takšne, ki bodo spodbujali združevanje sredstev na zdravih ekonomskih temeljih, in to tako, da bo tisti, ki združuje sredstva zunaj tovarniškega in občinskega plota, za to lahko tudi dobil valorizirana sredstva in ustrezno nadomestilo. Zategadelj bi kazalo v prihodnjih razpravah in predvsem teoretičnih prispevkih doreči tudi vprašanje optimalne akumulacije kot smotra gospodarjenja, ki pa se mu tudi dosedanja določila zakona o združenem delu nekako izogibajo. V Kritični analizi je dokaj razčlenjeno tudi vprašanje odgovornosti za naložbene odločitve (strokovno-poslovodne in upravljalne) in navedena tudi potreba po dru-

gačnem, javnem informativnem sistemu o investicijskih namenih in programih; prek bank, zborničnega sistema in organov za družbeno načrtovanje pa bi morali zagotoviti vsem zainteresiranim sodelovanje v investicijskih programih.

Nekaj vprašanj pa kljub vsemu ostaja nerešenih, in zdi se, da se jih analiza ni lotila z jedko ostrino smotnosti in ekonomičnosti v našem gospodarstvu. Za predimenzionirane zmogljivosti ali pa denimo za stroj, ki stoji v nekom tozdu, analiza priporoča, če poenostavimo, da je treba takšno napravo dati v »najem« tozdu ali pa celo kakšni asociaciji koperantov. To velja tudi za zastarele delovne naprave, vendar pa bi moral biti za takšno »posojanje« tozde ekonomsko nagrajen; nekateri predlagajo, da bi v takih primerih uveljavili celo načela o skupnem gospodarjenju, tako kot pri sovlaganju tujih oseb v našem gospodarstvu.

Temeljni pogoji, da sprememimo sedanje stanje, je potemtakem večja veljava tržnih zakonitosti in hkrati uveljavljanje samoupravnega družbenega načrtovanja. Če tega ne bomo storili in če ne bomo omogočili združenemu delu, da sam odloča o tokovih družbene reprodukcije, bo kajpak tudi sedanja kritična razprava o upravljanju z razširjeno reprodukcijo ostala poskus le nekaj storiti, za nekatere pa spet opravičilo, da je razmerje sil v družbi pač takšno, da večjega preboja samoupravnega odločanja na tem področju ni bilo mogoče doseči.

Marjan Horvat

KONGRES

Kje so vzroki za spremembo temeljnih načel Statuta ZSJ

Od začetka novembra poteka javna razprava o osnutkih listin za zvezni sindikalni kongres in tudi o osnutku statutarnih sprememb. V Sloveniji so o njih že razpravljali v nekaterih telesih republiških sindikatov in tudi občinskih, mestnih in medobčinskih sindikalnih organizacijah. V posebnem zapisu povzemamo mnenja iz teh razprav. Sami pa smo skušali še enkrat razmisliti in zapisati, kaj temeljne statutarne spremembe pomenijo glede na ustavo in kritično analizo političnega sistema socialističnega samoupravljanja ter določanje statutarne ureditev v zvezi sindikatov.

ODPRAVLJANJE SAMOSTOJNOSTI ŠE NI VEČJA ENOTNOST

Nerazumevanje temeljev ustavnosti

Za začetek zapišimo, da smo prepričani, da so bile statutarne norme, ki smo jih sprejeli že na kongresu leta 1974 in ki so preživele še kongresa 1978 in 1982, skladne z ustavo, sprejeto pred 12 leti. Po letu 1974 ni bilo nobenih večjih ustavnih sprememb in te tudi niso predvidene v bližnji prihodnosti. Kritična analiza političnega sistema, o kateri zdaj razpravljamo, ne predvideva prav nobenih novosti, niti glede vloge sindikata, kaj šele glede njegove drugačne organiziranosti. Prav je tudi, da se spomnimo, da je svet ZSJ ko je 6. novembra 1985 sprejemal osnutke kongresnih listin, le-te sprejel brez poglobljene razprave, zlasti brez predhodne razprave v sindikalnih organizacijah. Na tej seji sveta ZSJ je bilo sicer danih nekaj opozoril, eno od njih je v imenu slovenskih sindikatov izrekel tudi Čedo Mokole, seja pa je bila končana z ugotovitvijo, da bo za razreševanje teh in drugih vprašanj še dovolj časa v javni razpravi, ki bo trajala do kongresa.

Ko razpravljamo o predlaganih spremembah statuta ZSJ, ne smemo pozabiti na temeljne prvine naše federativne države in samoupravne skupnosti, ki smo jih sprejeli z ustavo pred dvanajstimi leti. Po kritični analizi je ena od res temeljnih prvin enakopravnost narodov in narodnosti, ki je v tem, da delavski razred v vsaki republiki oziroma pokrajini samostojno razpolaga s svojim delom in dohodkom po načelih samoupravljanja in na enotnem jugoslovanskem tržišču. To pomeni, da smo se za republiko kot državo in samoupravno skupnost na podlagi avnojskih načel ponovno dogovorili leta 1974 in, kolikor vemo, nikdar kasneje nismo v nobeni listini podvomili o tej pravici delavcev iz posamezne republike.

Lazar Djodjić, ki je na seji sveta ZSJ pojasnil tudi predlagane statutarne spremembe, je le-te povezoval z odločnimi zahtevami po večji enotnosti, ki so jih poudarjali delavci v splošni partijski razpravi in v spoznanjih v kritični analizi delovanja političnega sistema. V tem uvodu je povedal tudi, da v resni situaciji, v kateri smo, ne bomo mogli brez večje enotnosti maksimalno mobilizirati človeških in materialnih resursov.

V kritični analizi (bila je sprejeta skoraj dva meseca kasneje) lahko preberemo, da smo v zadnjem obdobju namesto federalnega etatizma dobili okrepljene republiške in pokrajinske etatizme. Zapisano je tudi, da so etatistično-birokratske strukture postale glavni tolmač interesa svojega naroda in da je zaradi tega prišlo do konfrontacije interesov, katerih nosilci so republiški in pokrajinski organi oblasti. Takšno stanje po kritični analizi izvira iz pasivnosti subjektivnih sil in njihove neustrezne aktivnosti v političnem sistemu. Rečeno je, da subjektivne sile kategorij niso dobile boja v korist delavskega razreda. V kritični analizi tudi piše, da politične organizacije (torej tudi naš sindikat) delujejo preveč zunaj sistema in da je njihova politika premalo opirna na interese članstva. V zvezi z vsemi temi in drugimi kritičnimi ocenami pa je zapisano le to, da bi bilo potrebno okrepiti idejno-politično enotnost in da bi

bilo potrebno v političnih organizacijah priti tudi do novih funkcionalnih oblik organiziranosti. Nikjer torej ni pravih utemeljiteljev, zakaj je predlagano 12 let stare formulacije, da so republiške in pokrajinske organizacije samostojne, in namesto tega pišemo, da so sestavni del enotne Zveze sindikatov Jugoslavije. Glede na to, kar je povedal predsednik Zveznih sindikatov in kar je zapisano v kritični analizi, lahko le sklepamo, da so tisti, ki so pripravljali te spremembe, mislili, da je v tej statutarni novosti ključ za preseganje sedanje neenotnosti in zmanjševanje moči republiških in pokrajinskih etatistično-birokratskih struktur oziroma, kot je dejal Lazar Djodjić, posrednikov, ki so monopolizirali pravice, da zastopajo interese delavskega razreda, na čemer temelji tudi njihova oblast nad njimi. Menimo, da odpravljanje samostojnosti republiških sindikalnih organizacij sicer lahko pomaga pri tem, s tem pa zanesljivo postavljamo v negotovost druga temeljna ustavna načela. Ze v prvem poglavju temeljnih načel Ustave je namreč zapisano, da delovni ljudje, narodi in narodnosti uresničujejo svoje suverene pravice v socialističnih republikah in pokrajinah v skladu z njihovimi ustavnimi pravicami, v socialistični federativni republiki Jugoslaviji pa takrat, kadar to v skupnem interesu določa zvezna ustava. Glede na to, da v zvezni ustavi ni nič takega določeno, lahko sklepamo, da predlagane spremembe pomenijo spreminjanje ustavnih načel in vprašanje sindikalne organizacije v obdobje, ko smo delovali brez statuta republiških sindikalnih organizacij in ko je svet ZSJ bil še centralni svet. Odprava samostojnosti republiških sindikalnih organizacij, ki temelji na ustavni pravici delavcev in delavskega razreda, da se politično organizirajo v svoji državi in samoupravni skupnosti temelji na napačni domnevni predpostavki, da bo s tem konec odvisnosti republiških sindikalnih vodstev od že omenjenih odtujenih centrov, da bodo delavci s tem dejansko dobili tisto oblast, ki jo jim priznava ustava na vseh ravneh samoupravne in družbene organiziranosti, od tozda do federacije. Zgodovina pa nas uči, da je taka ali še večja nevarnost etatizma na zvezni ravni, ki je v preteklosti velikokrat onemogočal uveljavljanje pravnih interesov delavskega razreda in tudi ogrožal ustavni enakopravni položaj narodov in narodnosti.

Kaj torej hočemo? Odpraviti napredno pravico in možnost za delavce, narod, zaradi tega, ker posamezniki ali ožji krogi jemljejo oblast v svoje roke!? Ali pa hočemo ustvariti pogoje, da bodo delavci, delavski razred in narod resnično demokratično vladali nad rezultati svojega dela!!! Predlagane spremembe dišijo bolj po centralizmu, zveznem etatizmu, ki bo s tem, ko bo čuval enotnost, onemogočal uveljavljanje pluralizma samoupravnih interesov, ki je logična posledica različnega gospodarskega razvoja, velikih in majhnih proizvodnih rezultatov in tudi različne stopnje družbenega in kulturnega razvoja v naši res heterogeni federativni državni skupnosti.

Franček Kavčič

vornosti v ZSJ ali na katerikoli drugi ravni dela in življenja družbe, vendar za vse enako. Pri predlaganih dopolnitvah pa se ni mogoče znebiti občutka, da gre za ugotavljanje odgovornosti le od zgoraj navzdol in ne tudi narobe. Še več – predlagano dopolnitev naj bi torej sprejeli zaradi tega, ker le republiška in pokrajinska vodstva ali njihovi organi ovirajo uresničevanje sprejetega v ZSJ. Pri reševanju tega pomembnega vprašanja je treba upoštevati, da prihaja do kršitev oz. nezadostnega

spoštovanja sprejetega na vseh ravneh naše sindikalne organiziranosti. Prav tako predlagana dopolnitev v 59. členu navaja na pomisel, da se eni odgovorno vedejo, drugi pa ne, glede na raven organiziranosti v ZSJ. Ne podpiramo predlagane spremembe v 3. členu osnutka statuta, po kateri pri včlanjanju ZSJ delavec da le izjavo, da sprejema statut ZSJ, izpuščen pa so statuti ZS republik in pokrajin. Vzroki za nepodpiranje so naštet v prejšnjih pripombah, stališčih in mnenjih.

NI RAZLOGOV ZA SPREMEMBE TEMELJNIH DOLOČIL STATUTA

Vladimir Brolj na skupščini mestne organizacije Maribor

Kritična analiza političnega sistema nima nikakršnih teženj po korenitem spreminjanju Ustave, saj je iz analize jasno, da so temeljni problem razlike med ustavnimi opredelitvami in prakso delovanja političnega sistema. Kritično analizo razumem tako, da zavrača vsa tista mnenja, ki vodijo v smer, da je za neučinkovito delovanje političnega sistema kriva neprimerenost ustavnih rešitev. Ustavne zasnove delovanja družbenopolitičnih skupnosti nikakor ne moremo uveljaviti brez aktivne vloge organiziranih socialističnih sil. Če opozorim na ustavno opredelitev federacije, je jasno, da se mora Jugoslavija kot federativna republika razvijati kot zvezna država in državna skupnost prostovoljno združenih narodov in narodnosti in socialističnih republik ter obeh avtonomnih pokrajin, z oblastjo in samoupravljanjem delavskega razreda in vseh delovnih ljudi ter kot socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov enakopravnih narodov in narodnosti.

Medsebojno se dogovarjamo po načelih sporazumevanja, solidarnosti in vzajemnosti ter seveda enakopravnega sodelovanja republik in pokrajin v organih federacije in v skladu z Ustavo, kakor tudi po načelu odgovornosti republik in avtonomnih pokrajin za lasten razvoj in za razvoj vse socialistične skupnosti kot celote. To so temelji, ki so postavljeni, in ki jih

v ničemer ni potrebno spreminjati. Iz teh ustavnih temeljev je moč jasno razbrati enakopravno vlogo narodov in narodnosti, prav tako pa socialističnih republik in avtonomnih pokrajin za lasten in skupni razvoj. Če pravilno razumemo te opredelitve, mi je toliko bolj nerazumljivo, kako so opredeljene nove statutarne spremembe oziroma določila v Statutu Zveze sindikatov Jugoslavije. Tuja so mi razmišljanja, da je potrebno odpraviti popolno samostojnost republiških sindikatov. Mislim, da so takšna razmišljanja in opredelitve preživela zgodovinska stvar – »za zgodovinsko ropotarnico« kot je nekoč slikovito napisal Marx, saj ne upoštevajo razrednega in nacionalnega elementa, posegajo celo daleč v zgodovino, v temeljne sklepe nastanka nove Jugoslavije. Nihče ni proti močni in enotni razredni organizaciji, ki bo tudi v metodah dela in organiziranja morala marsikaj spremeniti, da bo učinkovitejša, pa vendar ob upoštevanju lastne nacionalnosti in državno- enakopravnih narodov in narodnosti. Ne pa, da zaradi – citiram – »neskladij v dosedanjem delovanju, zaradi teritorialnih in funkcionalnih vidikov...« posegamo v takšne rešitve in spremembe, kot so predlagane.

Seveda bi lahko glede tega vprašanja in dodatnih argumentov še jasneje opredelili in zagovarjal tezo proti spreminjanju statuta ZSJ.

PREDLOGI SO ODRAZ CENTRALISTIČNIH TEŽENJ

Predsedstvo mestnega sveta Ljubljana

Predsedstvo mestnega sveta Zveze sindikatov Ljubljana zavrača predlagano določilo 1. točke 3. odstavka splošnih načel Statuta Zveze sindikatov Jugoslavije, v katerem se izpušča tekst, da so ZS republik in pokrajin samostojne organizacije v enotni Zvezi sindikatov Jugoslavije. S tem tudi zavrača predlagano besedilo, da so te ZS sestavni del enotne Zveze sindikatov Jugoslavije. Predsedstvo meni, da je takšno določilo v nasprotju z določili Ustave SFRJ, saj negira vlogo republik in pokrajin in delavskega razreda v njih v smislu njihove narodnostne samobitnosti.

Predsedstvo meni, da je predlagana formulacija odraz centralističnih teženj ter urejanje najpomembnejših vprašanj in interesov delavskega razreda s pozicij oblasti.

Predsedstvo prav tako zavrača predlagano formulacijo v prvem členu Statuta Zveze sindikatov Jugoslavije, ki določa, da postane delavec član ZS Jugoslavije tedaj, ko se včlani v os-

novno organizacijo na podlagi izjave, da sprejema Statut ZS Jugoslavije, ne pa tudi, ko sprejme Statut ZS republik in pokrajin, kot je to opredeljeno v veljavnem Statutu ZS Jugoslavije.

Predsedstvo zavrača predlagano formulacijo 3. odstavka 10. člena, ki izpušča sedaj veljavno določilo, da se »Stališča in sklepi ter odločitve organov ZS, ki so pomembna za ves delavski razred, oblikujejo z demokratičnim usklajevanjem mnenj organizacij ZS republik in pokrajin z njihovim enakopravnim delovanjem in odgovornostjo pri določanju politike in stališč ter pri uresničevanju skupno sprejetih odločitev«. Predsedstvo meni, da je moč stališča, sklepe in odločitve organov Zveze sindikatov Jugoslavije, ki so pomembna za ves delavski razred, oblikovati le na podlagi demokratično usklajenih mnenj organizacij Zveze sindikatov republik in pokrajin in njihovega enakopravnega sodelovanja pri skupno sprejetih sklepih, ne pa z odrekanjem teh temeljnih ustavnih pravic in norm.

ČE NI SAMOSTOJNIH SUBJEKTOV, NI USKLAJEVANJA

Stališča medobčinskega sveta ljubljanske regije

V I. poglavju »Splošnih načel« osnutka sprememb in dopolnitev statuta ZS Jugoslavije ne podpiramo predlaganih sprememb v drugem in tretjem odstavku. Te pomenijo bistveni poseg v odnose v ZSJ, saj spreminjajo odnose v enotni ZSJ, predvsem vlogo in odgovornost republiških in pokrajinskih organizacij Zveze sindikatov, kar pa v sedanjih družbenih prizadevanjih za razvoj in krepitev socialističnih, demokratičnih in samoupravnih odnosov ni sprejemljivo. Predlagane spremembe pomenijo korak nazaj, saj so odraz centralističnih teženj, zanemarjajo tudi dejstvo, da moramo pri razvoju in urejanju odnosov v ZS izhajati iz ustavnega načela, da delavski razred, de-

lavci in delovni ljudje, organizirani v temeljnih in drugih ozidih in skupnostih, svobodno, enakopravno in samostojno odločajo o svojem delu, pogojih za delo in rezultatih dela. Pri tem je prav tako treba upoštevati, da imajo jugoslovanski narodi svoj državo, ki temelji na suverenosti naroda ter na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, kot je zapisano v 3. členu ustave SFRJ. Iz teh temeljnih načel morajo izhajati tudi odnosi v ZSJ.

Prav tako ni moč pristajati, da se predlaga sprememba statuta zaradi premajhne učinkovitosti. To je sicer lahko delni razlog, prav tako kot dejstvo, da mora ZS kot družbenopolitična orga-

nizacija delavskega razreda prilagajati podobno kot druge DPO svojo vlogo doseženih stopenj razvoja proizvodnih sil in proizvodnim odnosom. Ta pa ni v centralizaciji, ampak v krepitvi samoupravnega položaja delavcev, čemur morajo slediti tudi odnosi v ZS. Centralistično urejena ZS bi kaj težko opravljala svojo osnovno vlogo, t. j. pripravljala in usposabljala delavca za njegovo samoupravljal-sko funkcijo v procesu socialistične demokracije in samoupravljanja. Zato ni sprejemljiva predlagana sprememba, ki se danjo samostojnost organizacij ZS republik in pokrajin v enotni ZSJ izpušča oziroma nadomestja tako, naj bi bile le-te v bodoče le sestavni deli enotne ZSJ.

V prvem odstavku I. poglavja »Splošnih načel« osnutka statuta je predlagana dopolnitev v graditvi enotnega interesa delavskega razreda Jugoslavije. Vsebinsko omenjenega načela ob konkretizaciji posameznih členov statuta ni dovolj upoštevana, kar je še zlasti moč ugotoviti

iz tretjega odstavka predlagane-ga 10. člena.

V tem sklopu podpiramo vlogo članstva v OO ZS pri oblikovanju stališč, sklepov in odločitev v ZSJ, vendar bi morali pri tem upoštevati tudi dejstvo, da mora priti do usklajevanja, ker nam sicer neposredno »komuniciranje« s članstvom v ZSJ ne bo dalo ustreznih osnov za stališča, sklepe in odločitve, ki so obvezni za ZSJ kot celoto. Postavlja se tudi vprašanje, kako bo potem z njihovo uresničitvijo. Pri tem bi morali ob različnostih po republikah in pokrajinah upoštevati samostojnost in odgovornost republiških in pokrajinskih organizacij ZS, saj bi le-te s svojo vlogo le tako lahko prispevale k večji enotnosti in učinkovitosti ZSJ.

Vsebinsko predlaganega novega 59. člena osnutka statuta je načelno nesprejemljiva, saj se v njej zrcali vsa razsežnost centralističnih teženj po urejanju odnosov v ZSJ. Podpira se vsa prizadevanja in normativna določila, ki bodo prispevala h konkretizaciji in s tem krepitvi odgo-

S skupščine Sindikata delavcev Kovinske in elektro industrije

SINDIKATI ZAHTEVAJO VISOKE OSEBNE DOHODKE, UKINITEV NEDONOSNIH PROGRAMOV...

Na skupščini sindikata delavcev kovinske in elektro industrije, ki je bila v Iskrini poslovni stavbi na Trgu revolucije v Ljubljani, sta imela poleg številnih razprav iz doma vseh koncev Slovenije osrednja prispevka uvodničar in dosedanji predsednik republiškega odbora tega sindikata Ivan Kramar ter predsednik RS ZSS Marjan Orožen.

Medtem ko je Ivan Kramar v grobih orisih označil delovanje sindikata kovinarjev v minulem mandatnem obdobju, pri čemer je bil za običajne razmere na takšnih zborovanjih nenavadno kritičen, je Marjan Orožen razčlenil trenutne družbeno-ekonomske razmere, ki ožijo manevrski prostor za delovanje vseh sindikatov.

Zdaj že bivši predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Ivan Kramar je med drugim rekel, da v sindikatih ne morejo pristajati na tezo, naj se vse izgube socializirajo, niti ne na to, da bi vse delavce v izgubarskih kolektivih postavili na cesto. V isti sapi pa bo sindikat še bolj kot doslej zagovarjal stališče, po katerem moramo ukinjati tiste proizvodne programe, ki delavca potiskajo v socialno agonijo in od katerih konec koncev tudi družba nič nima.

Po svoje je bila za navzoče tudi nenavadna Kramarjeva misel, po kateri bodo sindikati v prihodnje odločnejše

zagovarjali politiko visokih osebnih dohodkov, ki pa morajo sloneti na dohodku oziroma na takšnih programih, ki bodo zagotavljali ta dohodek. Nenavadno v tem je to, da so slovenski sindikati, kot kaže, dokončno pretrgali popkovino in spogledovanje s socializmom enakosti v revščini in se odločno podali na pot vse-

Na skupščini so izvolili tudi novo vodstvo tega panožnega sindikata. Novi predsednik je Albert Vodovnik, ki je bil doslej predsednik medobčinskega sveta ZSS za Koroško regijo. Sekretar pa je še naprej Dušan Rovansk.

stranskega spodbujanja družbe socialistične blaginje.

In če s tem v zvezi mogoče za koga Kramar ni bil dovolj odločen, mu je moral do konca vse povedati Marjan Orožen, ki je z nenavadno ostrino obračunal z vsem

tendenčnim kazanjem na lansko realno rast slovenskih osebnih dohodkov. O tem je predsednik slovenskih sindikatov rekel, da družbene nestabilnosti ne povzročajo delavci v uspešnih kolektivih, temveč tisti, ki vidijo izhod iz krize v povečanem administriranju, centralizaciji in nenehnem spreminjanju zakonodaje, posebej devizne, ki jo bo treba spet spreminjati. Po njegovih besedah bo sindikat ostro udaril po takšni praksi, ki dopušča, da morajo delavci iz uspešnih kolektivov naslavljati prošnje na upravne organe, v katerih jih prosijo, če lahko izplačajo osebne dohodke po veljavnih samoupravnih aktih.

Uvodničar Ivan Kramar je ocenil, da smo zašli v krizo in da je večja zagata kot pomanjkanje denarja to, da nimamo perspektivnih proizvodnih programov. Poglavitje zase v tej zgodbi pa naj bi bili tudi kadri oziroma nestrežna zasedenost strokovnih in vodilnih delovnih mest. V Sloveniji imamo na primer 23.000 doktorjev znanosti, vendar jih dela v gospodarstvu komaj kakih 3000.

Velika cokla večje poslovne učinkovitosti gospodarstvenih subjektov je po njegovih besedah stalno spreminjanje ekonomskega siste-

ma. V zvezi z novimi ukrepi devizne politike se utegne zgoditi, da se bodo razrahljale reprodukcijske in poslovne vezi, ki jih je na podlagi deviznega združevanja gospodarstvo staklo v minulih letih. Pojavili se bodo tudi novi problemi. Posamezne organizacije, posebej v nekaterih izvozno usmerjenih panogah, bodo zašle v slabši ekonomski položaj.

Precejšen del Kramarjeve-

ga uvodnega poročila pa se je nanašal na iskanje gospodarnjših oblik samoupravne organiziranosti. Kot je to po eni strani nujno, saj je organiziranost živ organizem, ki se mora nenehno prilagajati novim razmeram, pa se po drugi srečujemo z neutemeljenimi posegi. Misel se kajpak dotika neupravičenega, da ne rečemo kampanjskega ukinjanja tozgov. S tem v zvezi je Kra-

mar dejal: »Mislim, da delujejo sile, ki nasprotujejo našemu samoupravnemu socialističnemu sistemu in o njih moramo resno razmišljati tudi v sindikatih.« Več bomo o skupščini sindikata delavcev kovinske in elektro industrije poročali v prihodnji številki Delavske enotnosti.

Ivo Kuljaj

Skupščina sindikata delavcev obrti

DELAVEC SAM NE MORE NIČ SPREMENITI

Kot je v uvodnem govoru na skupščini sindikata delavcev obrti rekel dosedanji predsednik Martin Muršič, so glede razvoja drobnega gospodarstva pri nas eno resolucije in proklamirani cilji, drugo pa vsakdanja praksa. V razvitih državah upoštevajo pravilo, da veliko gospodarstvo kontinuirano razvija drobno. Pri nas smo desetletja zanemarjali pomen majhnih obrtnih organizacij, saj smo to organsko povezanost velikih subjektov z drobnimi povsem zanemarjali. Pogosto se je celo dogajalo, da velike organizacije niso imele posluha za razvoj majhnih in so jih pri tem celo onemogočale.

Poglavitje zase v tej zgodbi so občine, pri katerih je v ospredju zvečine fiskalni in-

teres, ki s pragmatičnimi prijemi pogosto onemogočajo razvoj drobnega gospodarstva.

V takšnih razmerah je bil sindikat delavcev obrti v povsem specifičnem položaju. Namesto da bi se predvsem ukvarjal z družbeno-ekonomskim in socialnim položajem delavca, je bil prisiljen prevzemati vlogo upravnih organov, pri čemer je spodbujal reševanje sistemskih vprašanj.

Tako tudi ne preseneča, kot so rekli v razpravi, da sindikat v mnogih okoljih še ni uspel iztrgati delavcev (zlasti tistih, ki so zaposleni pri zasebnih obrtnikih) iz

osebnih dohodkov itd., naslovljen na pristojne upravne organe celo nekaj prošenj za odvzem obrtnega dovoljenja, vendar je naletel na gluha ušesa.

Zdaj je organiziranih v sindikat kakšnih 35 odstotkov delavcev zaposlenih pri zasebnih obrtnikih. To je sicer opazen napredek – v zadnjem mandatnem obdobju, vendar še daleč od tistega, da bi bili lahko zadovoljni. Kaj pomeni biti neorganiziran v sindikat, lahko spoznamo na primeru iz Nove Gorice, kjer so sicer organizirali osnovno organizacijo, vendar ta praktično ne dela. Njena predsednica, ki ima nekaj izkušenj s sindikalnim delom, je sicer poskušala vse, toda brez uspeha. Naletela je na odpor nekaterih struktur, v katere so določili tudi predstavniki občinskega sindikalnega sveta, ki imajo očitno več posluha za obrtnike kot za delavce. Tako se je celo zgodilo, da je predsednica sindikata izgubila delo pri zasebnem obrtniku (najbrž ni treba posebej razlagati zakaj, op. avt.), kar pomeni, da ima novogoriška osnovna organizacija sindikata delavcev zaposlenih pri zasebnih obrtnikih predsednico, ki sploh ni v službi. Ko so skušali izvoliti novega predsednika, se je na 150 vabil za občni zbor sindikata odzvalo samo 11 delavcev, kar pomeni, da so bili nesklepčni. Jasno, kdo se bo šel organizirati v sindikat, ko je zletela na cesto celo njegova predsednica?!

Novo vodstvo, ki so ga izvolili na skupščini, ima v naslednjem mandatnem obdobju predvsem nalogo, da vključi v organizirano sindikalno delo čimveč delavcev, kajti, kot je rekel Brane Mišič, član predsedstva RS ZSS, delavec sam ne bo spremenil ničesar, meznega odnosa se lahko otresejo le organizirani delavci.

I. K.

OD ČETRTEKA DO ČETRTEKA

Pripravlja: Andrej Agnič

MARIBOR TABOR

Sekretarka občinskega sindikalnega sveta Slava Kurtin nam je povedala, da so temeljne kandidacijske konference, ki so jih v občini imeli 135, že končale delo in da prav sedaj zbirajo zapisnike. Problemov s kandidati, na občinski ravni ni bilo, le nekaj imen za mestno in republiško raven so morali spustiti. Sicer pa kandidacijski postopek dobro ocenjujejo in je po številu pripomb pozitiven premik od volitev pred štirimi leti. Zadnjih štirinajst dni pa največ razpravljajo o zdravstvu in šolstvu ter seveda o izenačevanju osebnih dohodkov v teh dejavnostih z dohodki v gospodarstvu, kot so predvideli v resoluciji za leto 1986. V to pa že sedaj dvomijo, saj s sedanji prispevnimi stopnjami te izenačitve ne bomo mogli pokriti. Nekako sredi leta se bodo o tem morali še pogovarjati. O zdravstvu v Mariboru je bilo že vse napisano. Podobno se sedaj dogaja v šolstvu. Precej sestankov so imeli v zadnjih dveh mesecih. Ni takih težav za osnovne šole, saj se njihov gmotni položaj rešuje v občini, teže je za srednje, ki so vezane na republiko, prav zato bo moral mestni odbor sindikata prosvetnih delavcev delati bolj učinkovito.

Na zaključne račune smo se dobro pripravili, še bolje kot zadnja leta. Imeli smo že posvet s predsedniki izvršnih odborov osnovnih organizacij na to temo, prav tako pa je izvršni svet skupščine občine ponovno poučil direktorje, kakšna morajo biti poročila o zaključnem računu. Kot pričakujejo, v občini ne bo rdečih števil. Če so že kje izgube, jih bodo pokrili s solidarnostjo ali s premostitvijo.

POSTOJNA

Predvolilno dejavnost ocenjujejo na občinskem sindikalnem svetu, po izjavi sekretarja Nika Klavžarja, za zelo dobro, saj je zagotavljala demokratično razpravo in možnost za opredeljevanje kakor tudi za dodatne predloge. Večjih težav niso imeli, se je pokazalo, da funkcije v sedanjem času niso najbolj vabljive. Ker pa so se evidentiranja kandidatov v Postojni lotili pravočasno, so lahko nekatere probleme tudi pravočasno reševali. Kot pravijo, si ne delajo utvar, da so izbrali najboljše ljudi, vendar jih za nadaljnje delo ne skrbi.

Razpravi o kritični analizi bi po njihovem mnenju morali nameniti več poudarka, vendar jim čas in drugo delo žal tega ne dopušča. Razpravo so začeli na občinski ravni in to v bolj strokovnem krogu.

Ta hip se najbolj intenzivno ukvarjajo z združevanjem sredstev za zidavo najnujnejših šolskih in komunalnih infrastrukturnih objektov. Odstotek samoprispevka namenijo porodnišnici in šolam, odstotek pa za potrebe krajevnih skupnosti. Da pa bi zgradili nove učilnice, za katere imajo že šest projektov in za katere bi ta hip potrebovali 230 milijonov dinarjev, bodo morale denar prispevati tudi delovne organizacije po zaključnih računih. Pri tem pa bo posebej zahtevno delo določanje, koliko lahko vsaka delovna organizacija prispeva, ne da bi pri tem načenjale programov svojega razvoja.

Ena nujnih nalog občinskega sindikalnega sveta bo v bližnji prihodnosti izobraževanje novih članov izvršnih odborov osnovnih organizacij. Več kot polovica je namreč novih in to so v večini mladi delavci. Potreba po boljšem in poglobljenem izobraževanju sindikalnih aktivistov je še toliko nujnejša, saj je delo sindikata vse obsežnejše, predvsem pa ljudje zahtevajo od svojih funkcionarjev učinkovitejšo delo.

LAŠKO

Kot meni predsednik občinskega sindikalnega sveta Laško Miha Prosen, so rezultati kandidacijskih postopkov zelo dobri. Razen tu in tam ni bilo pripomb. Na kaj to kaže, je težko reči. Malo je najbrž krivo tudi to, da je bilo v zadnjem času veliko razprav, gradiva, odločanj...

Sicer pa ugotavljajo, da je med kandidati več mladih in strokovnih delavcev iz neposredne proizvodnje. In kar je še posebej pomembno, že sedaj pripravljajo programe usposabljanja za novo-izvoljene delegate na vseh ravneh.

Predkongresne razprave so sicer že mimo, vendar se sedaj pripravljajo na razpravo, ki jo bo imel eden od štirih delegatov na slovenskem sindikalnem kongresu. Dogovorili so se, da bo govoril o problemih financiranja družbenih dejavnosti.

Pripravljajo se tudi na razpravo o zaključnih računih. Rezultati gospodarjenja, kot ocenjujejo, bodo v glavnem boljši od 9-mesečnih. Še posebej so lahko zadovoljni z uspešnostjo Papirnice Radeče, Pivovarne Laško, nekaterih tozgov Tima. Posebej so zadovoljni z izvozom, saj dvakrat več izvažajo kot uvažajo.

Začetne razprave o kritični analizi so pokazale, da jo ocenjujejo za dobro, le da premalo nakazuje, kako popraviti tisto, kar doslej ni bilo v redu. Zavzemajo se za večji vpliv delavcev na vseh področjih, tudi v sisih.

meznega odnosa. Se vedno se dogaja, da posamezniki napadajo kolektivno pogodbo, češ da »daje« delavcem prevelike osebne dohodke, da onemogoča obrtnika in krni njegovo svobodo pri razvrščanju in premeščanju delavcev itd. Resnica pa je slej ko prej prav nasprotna. Obrtniki v mnogih primerih izigravajo določila kolektivne pogodbe, ne izkazujejo delavskih plač v ostanku čistega dohodka, ne izplačujejo poračunov in še bi lahko naštevali. Dogaja se celo, da obrtniki (primer iz Maribora) delavcem ne izplačujejo akontacij osebnega dohodka, komiteji za gospodarstvo pa na to ne ukrepajo. V Mariboru je sindikat obrti zaradi neprimerne ravnanja obrtnikov z delavci, zaradi neizplačevanja akontacij

UTRIP

Varnost že od začetka

Letos spomladi naj bi v republiški skupščini sprejeli dopolnjeni zakon o varstvu pri delu. Veljavni zakon je bil sprejet že pred desetimi leti, toda v preteklosti se je na tem področju nakopičilo veliko nedorečenosti. Še zlasti velja to za uvoz opreme in uvajanje novih tehnologij, s čimer se poveča neposredna ogroženost delovnih in življenjskih razmer zaposlenih. Nema lookrat se je dogajalo, da so gledali zgolj na delovne rezultate, ki jih novi proizvodni procesi prinašajo, ne pa na razmere, v katerih delajo delavci. Pozabljali pa so tudi na pogubne posledice onstran tovarniških plotov, ki se kažejo v umirajočih rekah, v zastrupljenem ozračju, v neurejenih in divjih smetiščih in podobnem.

Bistvo »na novo preoblečene« zakonodaje naj bi bilo predvsem v tem, da bi v prihodnje za varne delovne razmere poskrbeli že od samega začetka, to je od projekta naprej. Že ob snovanju novega objekta ali tehnološkega procesa naj bi razširili krog dokumentacije, še posebej tedaj, ko bi šlo za uvoz nove opreme. V vseh tistih primerih, ko ni na voljo naših predpisov, ki bi podrobno urejali varstvene razmere, bi bila obvezna strokovna ocena izvedencev, ki so za to usposobljeni.

Poškodbe pri delu, smrtne nesreče, poklicne bolezni so namreč le končna posledica neprimernega varstva pri delu, ki se dejansko začne že pri načrtovanju delovnega prostora, tehnološkega procesa, delovnih naprav, organizacije dela itd. Ravno vprašanja organizacije dela in delovnih razmer so danes čedalje bolj v središču pozornosti številnih dežel.

Uvajanje nove tehnologije – če je seveda na voljo dovolj sredstev – pa je enkratna priložnost, da bi lahko povečali storilnost in izboljšali delovne razmere. Šlo naj bi torej za takšne nove tehnologije, ki bodo zagotavljale višjo storilnost, varčevanje s surovinskimi in energetskimi viri, varnost pred poškodbami – skratka takšne, ki bodo omogočale varno in humano delo pa tudi ohranjanje naravnega in življenjskega okolja.

Gole številke dajejo dovolj snovi za razmislek. Milijon delovnih dni, ki jih v slovenskem združenem delu izgubimo na leto zaradi odsotnosti z dela kot posledica poškodb in nesreč na delovnem mestu, vsekakor niso majhni kašelj. Zato bi morale osnovne organizacije zveze sindikatov v združenem delu bolj kot doslej iskati in podpirati takšne rešitve, ki bodo zagotavljale varnejše delovne razmere.

Pri tem pa marsikdaj ne gre le za denar, kar je sicer pogost izgovor. Večkrat je dovolj le dobra volja in dobršna mera ozaveščenosti. Denimo, ko gre za redno čiščenje ventilacijskih naprav ali pa za premeščanje delavcev, za prezračevanje prostorov, za uvajanje rekreacijskih odmorov med delovnim časom. Sicer pa bi kazalo ob pogostem tarnanju v delovnih organizacijah, češ da je varstvo pri delu drago, opozoriti, da se nihče ni razčlenil, koliko dejansko stane – nevarstvo, to je, koliko stane bolan človek, delovni invalid, koliko stanejo družbo solidarnostno zbrana sredstva za obrate, ki jih imenujejo »tovarne invalidov«.

Zato bi morala medicina dela in preventivno zdravstveno varstvo najti svoje mesto v delovnih načrtih. Ohranitev zdravja in delovne zmoglosti delavcev namreč ne pomeni zgolj manjših stroškov za zdravstveno in invalidsko varstvo, ampak tudi – in predvsem večjo storilnost, s tem pa tudi gospodarsko rast...

Marija Frančeskin

Skupščina ROS delavcev gozdarstva in lesarstva

ZA SINDIKAT NE BO ODDIHA

Skupščina republiškega odbora sindikata gozdarjev in lesarjev je lahko pač le kratek povzetek vsega, s čimer so se ti sindikati ukvarjali v preteklem mandatnem obdobju. V obdobju zaostrenih gospodarskih odnosov, krčevitih prizadevanj za stabilizacijo, obdobju inflacije, skokov in nesorazmerij cen, vse hujših razmer na mednarodnem trgu...

In če označimo obdobje, smo s tem že označili tudi delovanje sindikatov – kolikor so le mogli so pomagali dejavnost krmariti čez našete in druge čeri. Da bi bilo to delo čim bolj uspešno, so krepili njegovo kolektivnost in demokratičnost.

Pomen dajeta reprodukcijski verigi predvsem lastna surovinska osnova in usmerjenost v izvoz. Na tuje trge gre že 40 odstotkov proizvodnje slovenske lesne industrije. Tudi razmerje med izvozom in uvozom je krepko v prid prvemu. V gozdarstvu in lesarstvu je zaposlenih več kot 48.000 delavcev.

Tu že lahko s poročila preskočimo na razprave, ki so mu sledile. Mislimo na ugotovitve, da so bili ti delavci nedolgo tega združeni v 380 tozdov, zdaj pa jih je le še 350. Člani republiškega odbora menijo, da sindikalne organizacije v organizacijah združenega dela in v občinah vse prevečkrat molčijo o načrtovanem uklinanju tozdov. Kot bi šlo za bojazen »da bo kdo iz republike ovi-ral (ne)upravičeno raztozdiranje.«

Ukinjanje tozdov je znak nemoči

V razpravi so oblikovali stališče, da tozd ni ovira dobremu gospodarjenju in poslovanju. Ukinjanje tozdov je znak nemoči, nesposobnosti za dogovarjanje in usklajevanje, je dokaz nepoznavanja funkcije delovne organizacije. Centralizacije je že tako preveč in treba bo paziti, da združeni delavci in kmetje ne zgube še tisto malo besede, ki jo imajo. Prese- netljiv je visok odstotek uspeha teh referendumov, zaskrbljujoče zlahka se de-

lavci odrekaajo svojim pravicam. Kot da jim bo vsak čas res ostala le še pravica, da delajo. Sindikat bi moral temeljite pogledati, kaj tiči za tem. Zakaj tako uspevajo referendumi, zasnovani na ne-utemeljenih osnovah? Tu gre predvsem za vprašanje vloge osnovnih organizacij sindikata. Če bi bile bolj energične, manj »zlizane«, bi takšnih in tudi drugih pomembnih družbenih odločitev ne sprejemali na pamet. Prav zato, ker osnovne organizacije sindikata niso take, se razraščajo teze o neodvisnih sindikatih in te teorije imajo že res jurišne razsežnosti, kot je menil Miro Gošnik, član predsedstva RS ZSS.

Vrnimo se k poročilu. Sindikat se je precej ukvarjal s samoupravnim načrtovanjem razvoja reprodukcij-ske verige, z njeno vse- vrstejšo dohodkovno poveza- nostjo. Na teh dveh področ- jih se razvoj namreč še ved- no zaplete v skupinsko last- niške odnos, v nezavedanje pomena družbene lastnine, v nespoštovanje družbeno ekonomskega sistema... Sindikat se še vse premalo vključuje v razvojlanje teh protislovij.

Oderuški trgovci

Posebej so omenili odnose med lesno finalo in trgovino, zlasti s Slovenijalesom. Na mesto dohodkovnih pove- zav čista kupoprodaja in do- bršna mera oderuštva. Sin- dikat dejavnosti si je že tri- krat zamen prizadeval za boljše sodelovanje.

Poslušali smo o sindikalni akciji za gospodarsko stabi- lizacijo, o strojih v lesarstvu, ki so še vedno izkoriščeni le 50 do 60-odstotno in delovni

čas 60-odstotno. Marsikje se do inovativnosti vedejo ma- čehovsko, nagrajevanje po delu zanemarjajo, RS ZSS premalo stori, da bi republi- ški odbori postali nosilci po- bud za dohodkovno povezo- vanje med dejavnostmi, kar je tudi med vzroki za cenov- ne zmešnjave. Posebej so omenili dobro delo komisije za delovne in življenjske raz- mere, ki pa jo vendarle čaka- jo še zahtevne naloge. Spre-

Novo vodstvo

Predsednik republi- škega odbora bo v na- slednjem obdobju Kri- stijan Zadel iz Lesonita Ilirska Bistrica, pod- predsednik Stane Žunič iz GG Novo mesto, sekre- tar pa še naprej Karel Lipič.

govorili so o nerazumevanju družbenopolitičnih dejavni- kov za umiranje gozdov, ki že prerašča v ekološko kata- strofo (najhuje je v Celjski kotlini, Mežiški dolini pa v Zasavju, Šoštanju in še kje).

In potem razprava. Dokaj enotno je potekala. Kar po vrsti so se strinjali, da je ko- nec razvoja na surovini, da bo treba še več znanja, so- dobne tehnologije, čim višje stopnje predelave. Lahko ne bo šlo. Le če pogledamo načrtovano stanovanjsko zida- vo v Jugoslaviji, vidimo, da bi zadoščala že proizvodnja slovenskih izdelovalcev stavbnega pohištva. Pa vse večje izgube, nevarno nizka akumulativnost, tehnološko in drugače povsem izčrpana panoga, brez vsake osnove

za uresničitev izvoznih ho- tenj...

Kar roke postavijo, rit podre

Žalostno je, so menili, da med nami ni oblastvenih or- ganov. Tako sami sebi tarna- mo o stvarih, ki jih zna vsak od nas že na pamet. Kakšen smisel ima sploh to?!

Izvozne spodbude zgine- vajo, kreditiranje izvoza umira, zakonodajalci in vsi ki so podpirali nov devizni zakon, so bili povsem slepi pred njegovimi posledicami. Teptajo še tistega nekaj ma- lega, kar smo s tolikšnim trdom postavili. Niti tiste- ga najnujnejšega uvoza ni več. Sindikat se ne zaveda dovolj, da več kot 40.000 de- lavcev stoji na samem robu!

O zgolj verbalni podpori izvoza, ki jo ukrepi brž po- stavijo na laž, je govoril tudi predstavnik Marlesa, novo devizno zakonodajo je kot najbolj črnega hudiča orisal predstavnik Unilesa in oši- bal »nesramno demagogijo republiškega vrha, ki cinič- no trdi, da so lesarji sami krivi svojih zagat in naj uki- njajo nedonosne tovarne«. Sindikat bi tu ne smel mol- čati, prav tako ne pri osebnih dohodkih, s katerimi je ta panoga že dolgo prav na repu. In stopiti bo treba na jezik tistim, ki še govoričijo, da moramo s fizičnim delom dvigati produktivnost. Le še za nove sodobne stroje gre in prav nič drugega ne bo pomagalo. Kriza in to vses- plošna je dejstvo in vpraša- nje je, kaj naj v takšnih raz- merah stori sindikat. Res je kar dejaven v primerjavi z drugimi organizacijami. Ni pa v svoji dejavnosti vselej dovolj jase in tudi stiki vr- ha s članstvom so včasih prekinjeni. Te vrzeli bo tre- ba čimprej in čim bolj tesno zapolniti. Časi, ki prihajajo, namreč sindikatu gotovo ne bodo pustili nobenega od- diha.

Ciril Brajer

Iz skupščin občinskih svetov Zveze sindikatov na Koroškem

DELAVCE SKRBI USODA UPOKOJENCEV

Te dni so tudi občinski sveti Zveze sindikatov na Koroškem pripravili svoje skupščine. Povsod je bila udeležba zelo dobra, v raz- pravi pa se je pokazalo, da sindikalisti nimajo dlake na jeziku in da znajo odkrito govoriti o vprašanjih, ki ta- čas tarejo našo družbo. Obe- nem so sprejeli tudi skupš- činske listine zlasti pro- gramske usmeritve, ki kaže- jo, da sindikalni delavci v prihodnje ne nameravajo zgolj opozarjati, marveč tudi spreminjati stvari.

To pomeni, da bodo sindi- kati na Koroškem v prihod- nje imeli vedno svoja stališ- ča do predlogov, o katerih odločajo v samoupravnih or- ganizacijah, upravnih telesih ter

političnih skupnostih. Ustvarjalno in odgovorno bodo sodelovali pri sklepa- nju družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov ter pri njihovem uveljavlja- nju v praksi. Tukaj bo imel sindikat tudi nadzorno vlo- go. Sindikati bodo pobudni- ki za samoupravno in zakon- sko urejanje vprašanj, ki opredeljujejo ustavni polo- žaj delavca in delovnih ljudi. Precej pozornosti bodo na- menili še družbenopolitič- nemu in strokovnemu uspo- sabljanju članov osnovnih sindikalnih organizacij, da bodo te lahko odigrale svojo vlogo v skladu z zakonom o združenem delu pri reševa- nju morebitnih sporov.

Osnovne naloge sindika-

tov pa so kot so si jih Koroš- ci zapisali v svoje program- ske usmeritve: gospodarska stabilizacija, družbeno načr- tovanje, cenovna politika in odločanje o cenah, sprotne ugotavljanje sadov gospo- darjenja (in vplivanje nanje), delitev po delu in rezultatih dela (motivacija za učinkovi- tejšo gospodarjenje) in soci- alna politika.

Razprava je bila v vseh treh občinah zelo pestra. Vendar pa bi lahko izluščili tudi nekaj področij, ki so se jih lotili povsod. Zlasti bi ve- ljalo omeniti socialno var- nost delovnih ljudi in obča- nov, posebno upokojujencev. Razpravljalci so zlasti po- udarili, da delavci ali zapo- sleni občani še vedno lahko

– z boljšim delom, večji izko- ristkom strojev, večjim izvo- zom in drugim – vplivajo na rast osebnih dohodkov in ta- ko na svojo socialno var- nost. Upokojeanci pa tega ne morejo. »Dovolj je besed,« so menili v Dravogradu, na Ravnah in v Slovenj Grad- cu. Pokojnine je treba takoj uskladiti z osebnimi dohod- ki, saj je črn madež za soci- alistično skupnost, da tisti, ki so jo 40 let pomagali ustvarjati, sedaj živijo iz rok v usta.

V posameznih občinah so veliko razpravljali tudi o lastnih posebnostih. Tako je na Ravnah o rudniku Meži- ca. Razpravljalci so odločno zahtevali, naj širša družba – potem, ko bo rudnik uredil tudi nekatera notranja tren- ja in zagate – enkrat za vse- lej pove, če je pridobivanje rude v tej delovni organizaci- ji še nacionalnega pomena in koliko je »širši interes« tudi pripravljen finančno prispevati. Širši družbeni in- teres za obstoj Rudnika Me- žica je bil namreč doslej že nekajkrat javno izražen, v praksi pa ne uveljavljen.

V Dravogradu je bilo pre- cej povedanega na račun

gradbeništva in težkega so- cialnega položaja gradbin- cev. Niso namreč samo gradbinci krivi, da zidava družbenih stanovanj neneh- no pada, da so cene repro- dukcijskih materialov zbe- ljale in ni nihče več sposo- ben plačati ekonomske cene stanovanjske površine. Po mnenju nekaterih razprav- ljalcev bodo tudi sindikati morali za Odpravljanje tega neskladja kaj več narediti, v občini, republiki in zvezi.

V Slovenj Gradcu pa so skritizirali komunalno, zlasti visoke cene ogrevanja in drugo. Tukaj so – tako kot tudi v drugih občinah – opo- zorili na nizke osebne do- hodke učiteljev in zdrav- stvenih delavcev in njihov slab socialni položaj.

V vseh treh občinah so iz- volili tudi nova vodstva. V Slovenj Gradcu bo posled- ni predsednik občinskega sve- ta Zveze sindikatov Viktor Mravljak, iz Gorenja Fecro, podpredsednik je Dušan Nabernik iz Tovarne meril, sekretar pa Marjan Barl.

Na Ravnah sta ostala do- sedanja predsednika in se- kretar – Milojko Milinković in Rajko Lesjak, podpred- sednik pa je Alojz Ovnič iz Lepenke Prevalje. V Dravo- gradu so za predsednika sin- dikalnega sveta izvolili Mir- ka Sepa iz Kograda, za pod- predsednika Ludvika Mor- ja, za sekretarja pa Janka Smolarja iz Mesnine.

Tomislav Ivčič

ULTRIP

S skupščine sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti

ZAGOTOVIMO, DA BODO UČITELJI PREDVSEM UČILI IN VZGAJALI

Prosvetnim delavcem bi težko očitali nestrpnost in nerazumevanje za gmotne težave naše družbe. Prevečkrat so bili izigrani, da bi lahko nekatere bolj naglašene besede na nedavni skupščini sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti lahko pripisali nestrpnosti. Zlasti še, če začnemo po vrstnem redu razprav na skupščini. Kar na začetku namreč niso govorili o svojih neposrednih problemih, marveč o gmotnem položaju upokojenih šolnikov. Veliko bi lahko zapisali o tem, kar so na skupščini povedali. Prizadeto, kritično, ogorčeno, žalostno. Če prebiva upokojeni prosvetni delavec v domu za ostarele občane, mu ob pokojnini za oskrbnino zmanjka okoli starega milijona.

Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je sicer eden od močnejših od osemnajstih sindikatov dejavnosti. Združuje 53.000 delavcev v desetih dejavnostih – od vzgojno-raziskovalnih ustanov, rednih šol vseh stopenj do glasbenih šol, delavskih univerz, domov za učence in študente in raziskovalnih organizacij. Delavci so skladno s potrebami in interesi organizirani v 31 občinskih in dveh mestnih odborih, na univerzah pa delujeta koordinacijska odbora.

Ker je bil čas po 10. kongresu ZSS čas vse hitrejšega zaostrovanja protislovij v družbeni reprodukciji, je bil posebej očiten zastoj v materialnem razvoju in razvoju samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov. V družbi nasploh in v šolstvu še posebej nismo uspeli, da

bi delavci gospodarili s celotnim dohodkom. Zlasti tisti, ki pridobivajo dohodek s posredno svobodno menjavo dela, odločajo le o osebnih dohodkih, ali pa še tega ne.

Zato so razumljive zahteve na skupščini, da ustavimo padanje deleža družbenega proizvoda za vzgojo in izobraževanje in dosledno uveljavimo prednostni položaj tega področja. Tudi na bližnjem sindikalnem kongresu bi te zahteve morali posebej poudariti. Učitelji morajo imeti zaupanje v svobodno menjavo dela, zagotoviti jim moramo solidno ek-sistenco. Do konca leta se morajo, kot predvideva republiška resolucija, njihovi osebni dohodki izenačiti z gospodarstvom, upoštevajoč seveda njihovo izobrazbo. Obenem pa je v šolstvu treba odpraviti vse tisto, kar

Na Skupščini so izvolili 51-članski republiški odbor sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. S predlogom članov odbora so poskušali zagotoviti kontinuiteto dela – 14 članov je ostalo iz prejšnjega mandata – ustrezno zastopnost vseh regij in desetih različnih dejavnosti, ki jih vklju-

čuje sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju in kulturi.

Za predsednika republiškega odbora je bil ponovno izvoljen Ivan Štukovnik s Fakultete za elektrotehniko, sekretar odbora pa bo znova Aleš Golja. Podpredsednika bodo izvolili na eni prihodnjih sej odbora. Poleg njiju so člani izvršnega odbora Adalbert Arlati iz Glasbene šole Maribor, Viktor Gašparič iz Študentskega centra v Ljubljani, Marjan Gojkovič iz Srednješolskega centra Ptuj, Slavka Kukman iz OŠ Jože Slak – Silvo iz Trebnjega, Magda Malovrh iz Revirske delavske univerze Trbovlje, Metka Malus iz Doma šol za medicinske sestre v Ljubljani, Sonja Mithans iz VVO Pohorski bataljon Maribor, Silva Sešel iz Srednje šole Ravne na Koroškem, Hermina Šefman – Leskošek iz Instituta Jožef Stefan v Ljubljani, Peter Vencelj iz FNT in Franc Vodopivec iz OŠ Kozara iz Nove Gorice.

Ker je v prihodnjem mandatnem obdobju za predlaganje predsednika zveznega odbora delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi na vrsti Slovenija, so za predsednika predlagali člana predsedstva RS ZSS Borisa Lipužiča.

Na skupščini so podelili tudi priznanja RO sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Prejeli so jih Štefan Kamin, Ivan Štukovnik, Rudi Moge, Stane Pejovnik, Sonja Mithans in Erna Kožar.

nje teh vsot, kar povzroča samo občutno nazadovanje gmotnega položaja kulturnih ustanov.

Ne bi ustrezalo resnici, če bi omenjali v tem poročilu le težave. Prav zavzeta razprava delegatov je dokazovala, da sindikalisti na področju kulture niso obupali in bodo delo še bolj zagnano nadaljevali. Tudi o tem so na skupščini govorili, pa tudi o boljši organiziranosti za zagotavljanje učinkovitejšega dela. Sprejeli so tudi programsko usmeritev sindikata delavcev v kulturi Slovenije do leta 1990.

Za konec: udeleženci skupščine so pritrdili mnenju mariborskega delegata: »Če smo kdaj potrebovali sindikat, ga potrebujemo v sedanjih težkih razmerah.«

Igor Žitnik

Gre za temeljni problem, da delež družbenega proizvoda, ki ga namenjamo za kulturo – na skupščini so bili ponovno nezadovoljni, ker v planskih listinah kultura ni opredeljena kot enakovreden dejavnik družbene reprodukcije – povzroča, da kljub deklaracijam o svobodni menjavi dela, zlasti neposredni, ostajajo izhodišče nekdanje (različne) štartne osnove dodeljevanj sredstev. Potem pa le indeksira-

Na skupščini so izvolili tudi nov 44-članski republiški odbor sindikata delavcev v kulturi. Ob splošnih kriterijih kadrovanja so pri oblikovanju predloga sestave članov RO v kar največji meri poskušali upoštevati tudi teritorialno zastopnost, število članov na posameznih območjih in tudi različne dejavnosti poklicnega dela, ki ga zajema široko poimenovanje »delavci v kulturi«.

Predsednik RO bo še naprej Franček Drofenik, igravec MGL, podpredsednica Mihaela Sepe, vodja matične službe v NUK, sekretar pa bo – funkcijo opravlja profesionalno – Milan Marinič. Člani RO so na prvi seji izvolili tudi člane svojega izvršnega odbora.

To so Aleš Arih iz Celja (varstvo naravne in kulturne dediščine), Maksimiljana Burger iz Postojne (knjižničarstvo), Boris Gombač iz Ljubljane (muzeji), Milan Jesih iz Ljubljane (samostojni kulturni delavci), Marjan Kralj iz Ljubljane (RTV), Kristina Koglot iz Nove Gorice (arhivi), Franek Mulaček iz Ljubljane (filmska dejavnost), Ivan Pal iz Ljubljane (glasba, balet) in Barbara Žigante iz Kopra (RTV).

Na skupščini so ugotovili tudi, da je delo v kulturi – tudi družbeno politično – premalo priznано in vrednoteno. Zato so se odločili podeliti posebna simbolična priznanja RO sindikata delavcev v kulturi. Prejeli so jih: Milan Bratec, Anica Jurkovič, Ančka Korže-Strajnar, Kristina Koglot, Aleksander Marodič in Marija Pesek.

je odveč, kar lahko pogrešamo, posodobiti pouk in zagotoviti ustrezno opremo. Dogradi je treba merila za vrednotenje kakovosti dela. Skratka, smo slišali na skupščini, učitelji morajo imeti možnosti, da se bodo več ukvarjali z vzgojo in izobraževanjem učencev.

Obsežna in pogosto polemična razprava je bila na skupščini ob predlogu samoupravnega sporazuma o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka in za delež sredstev za osebne dohodke in skupno porabo. Ponavljali so se že znani predlogi iz javne razprave, največ razburjenja pa je pov-

zročil znani 33. člen sporazuma in vrednotenje alternativne izobrazbe. Na koncu so se komajda zedinili, pod pritiskom časa in zahvaljujoč spretnosti delovnega predsednika, za kompromisen predlog.

Delegati so sprejeli tudi programske usmeritve RO sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, ki so razdeljene na naloge v nadaljnjem razvoju družbeno-ekonomskih odnosov, usmeritve pri uveljavljanju ustvarjalnosti delavcev za rast produktivnosti in naloge pri usposabljanju za uveljavljanje vloge v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja. Igor Žitnik

Spremembe statuta ZSS

KONFERENCA JE POMEMBEN ORGAN OSNOVNIH ORGANIZACIJ

V statutu smo doslej poznali le bolj nedoločne formulacije o statusu in nalogah konference osnovnih organizacij ZS v delovni organizaciji. Ni odveč, da se spomnimo, da so obstajala tudi zelo resna razmišljanja, da so bistvene le osnovne organizacije, medtem ko za njihovo povezovanje naj ne bi bilo nobenih stalnih organizacijskih oblik. Seveda takšna ekstremna razmišljanja niso bila sprejeta, zato pa smo v statutu poznali le formulacijo, da osnovne sindikalne organizacije povezujejo svojo delo v konferenci na ravni delovne organizacije v zvezi z vsemi vprašanji, ki so predmet samoupravnega odločanja v delovni organizaciji.

Predlog statutarne spremembe, kot je pripravljen za 11. kongres ZSS, pa predvideva in našteva kar 13 pomembnih področij dela konference; najpomembnejše se nam zdijo:

- predlaganje in sodelovanje v vseh fazah sprejemanja samoupravnih sporazumov v delovni organizaciji in skrb, da so pravilniki v tozdih skladni s temi samoupravnimi sporazumi;
- obravnavna poročila poslovnih organov in izpolnjevanje sklepov;
- povezuje delo delegacij in delegatov tozgov v skupščinah;
- določa predstavnike v razpisno komisijo za imenovanje poslovnih organov delovne organizacije;
- zavzema stališča do sporov med poslovnimi organi tozgov v delovni organizaciji;
- predlaga postopek za odpoklic delavskega sveta delovne organizacije.

Glede načina sprejemanja stališč in sklepov pa je že doslej veljalo, da se sprejemajo le na podlagi demokratično izraženih in usklajenih stališč, da je torej bistveno, da se z njimi članstvo strinja, da jih torej sprejema.

Se večje politične blokade so v preteklosti veljale za sindikalno organiziranost v sozdih. V Jugoslaviji je celo prevladovala usmeritev, naj bi sindikat v sozdih ne imel nobenih stalnih oblik delovanja. V Sloveniji pa smo kljub temu poznali koordinacijski odbor sindikata v sozdu, s tem seveda, da mu nismo dali nobenih pristojnosti sprejemanja sklepov in določanja politike.

Spremembe statuta, kot so pripravljene za kongres, pa določeneje opredeljujejo tudi pristojnosti tega koordinacijskega odbora, ki so podobne kot tiste, ki jih ima konferenca na ravni delovne organizacije: sprejemanje samoupravnih sporazumov, obravnavanje vprašanj iz dela organov upravljanja, določanje meril za izvolitev delegatov v delavski svet sozda, določanje delegatov v razpisno komisijo itd.

Seveda pa še naprej velja, da skupna stališča sindikalnih organizacij v ozdih, ki sestavljajo sozd, lahko sprejemajo le neposredno osnovne organizacije oziroma na podlagi njihovega pooblastila posebna problemska konferenca.

F. K.

S skupščine sindikata delavcev v kulturi

ŠEPAVO GIBALO DRUŽBENEGA NAPREDKA

V naslovu sestavka smo »grdo« parafrazirali geslo, ki so ga organizatorji namenili skupščini sindikata delavcev v kulturi Slovenije. Namreč, da je kultura gibalno družbenega napredka. Idilika, ki je spremljala začetek skupščine – okrepil jo je še Ribniški oktet z nekaj lepimi pesmimi – se je razblinila že ob uvodnih besedah predsednika RO sindikata delavcev v kulturi Frančka Drofenika, ki je govoril o življenjskih problemih članov tega sindikata.

Omenil je, da smo v dneh pred skupščino namenili kulturi nekaj več pozornosti, saj smo bogato praznovali slovenski kulturni praznik, pa tudi sicer je bil v minulem obdobju o vprašanih kulture često govor. Pa vendar kulturni vsakdanjik – in to vsak dan posebej opredeljuje hudo zapleten gmotni položaj naše družbe, ki kljub lepo zvonečim deklaracijam o kulturi in človekovem duhovnem bogastvu, odmerja kulturi siromašen delež pri delitvi družbene pogače (če ne gre le za komis).

O čem drugem bi torej govorili delegati skupščine sindikata delavcev v kulturi, če ne predvsem o svojem žalostnem gmotnem položaju, ki ga najbolj neposredno čutijo v skoraj ponižujočih osebnih dohodkih. Ob tem jim seveda tudi ni vseno to, da denarja ni niti za njihovo osnovno delovanje. – Za nakup knjig, glasbil, za kulise propagando, za drugo opremo. Da o stanovanjih niti ne govorimo, saj kulturniki skoraj ne pomnijo (pravijo,

da se da meriti z desetletji) kdaj je delavec v kulturi dobil najemniško stanovanje. Če je pri tem še nekaj razlik med posameznimi ustanovami, pa povsod obupno manjka sredstev za električno in ogrevanje, druge materialne stroške povezane z vzdrževanjem stavb, prostorov in še za kaj.

Le nekaj popestritev iz razprave na skupščini. V Operi igrajo glasbeniki na svoje instrumente, tudi oblačila in čevlje za predstave si kupujejo sami. Za tehniko ne dobijo delavcev, saj je osebni dohodek, ki ga lahko ponudijo, manjši od zagotovljenega osebnega dohodka. V knjižnicah (tudi drugod) pomeni dobro gospodarjenje, če zmanjšujejo nakup knjig. Če jih kupiš manj, bo več ostalo za OD. To velja tudi za knjižnično mrežo. Če jo približuješ bralcem, je dražja, torej bo za nagrajevanje boljšega dela preostalo manj denarja. Zadržani krog pač. Podobne primere bi še lahko naštevati.

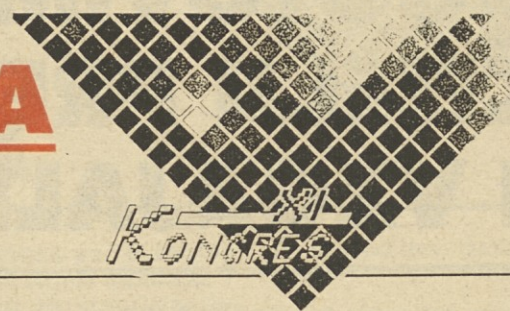
naša
žena

pri vašem
prodajalcu
časopisov

Obiskali smo inovatorje koprskega Tomosa, ljubljanskega Saturnusa, medvoškega Donita in kranjske Save

KLJUČ ZA IZPOLNITEV STABILIZACIJSKEGA PROGRAMA

Ustvarjalno delo še vedno premalo spodbujamo, zato ga tudi slabo nagradujemo. Pa ne povsod. Poznamo tudi izjeme...

Sodeč po najbolj svežih podatkih, imamo v Sloveniji že okoli 12.000 inovatorjev, od teh dobre tri četrtine v združenem delu. V primerjavi z minulimi leti je to korak naprej. Spodbudni pa so ob tem tudi podatki Društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav ter Odbora za inovacijsko dejavnost republiškega sveta ZSS. Ugotavljajo namreč, da smo zabeležili pred štirimi leti v Sloveniji približno 4000 inovacijskih predlogov, lani pa že dvainpolkrat toliko, to je 10.000.

Ne glede na to v Sloveniji in tudi širši domovini še danes nimamo inovacijskega sistema, s katerim bi živeli in bi bil del našega vsakdanjika. Ustvarjalnemu delu namenimo še vedno premalo pozornosti, zato ga tudi premalo spodbujamo in slabo nagradujemo. Celotno ob zaključnih računih, ki naj bi bili natančna slika rezultatov opravljenega dela, pozabljamo na prikazovanje gospodarske koristi od inovacijske dejavnosti. Kako naj torej delavce prepričamo, da se ustvarjalno delo obrestuje, da niso osebni dohodki odvisni le od pridnih rok, temveč tudi oziroma predvsem od novih, to je boljših tehnoloških, organizacijskih in drugih rešitev?

No, kljub vsemu se je v naši zavesti le nekaj premaknilo. Čeprav z zamudo vendarle spoznavamo, da je moč le s hitrim tehnološkim razvojem in inovacijami povečevati storilnost in hoditi vstric z razvitimi.

Sicer pa več o tem, kaj se dogaja v inovacijski ustvarjalnosti v našem združenem delu, v tehle prispevkih iz Kopra, Ljubljane, Medvoda in Kranja. Izkušnje se seveda razlikujejo, kot je tudi različen naš odnos do inovatorjev in rezultatov njihovega dela.

Donit, Medvode:

Kljub priznanjem še veliko nedorečenega

Sporna meja med delovnimi obveznostmi in inventivno dejavnostjo

Lani so inovatorji Donita sodelovali na večih razstavah, med drugim tudi v zamejstvu, in prejeli za svoje dosežke laskava priznanja. Ne glede na to pa ljudje v tej delovni organizaciji, ki so polni ustvarjalnega nemira in novih zamisli, še niso povsem zadovoljni. Pot od predloga do uresničitve je še vedno dolga, saj je še veliko nedorečenega, nemalokrat tudi marsikaj težko izmerljivega.

Sicer pa se je na tem področju, odkar imajo v Donitu poklicnega organizatorja inventivne dejavnosti, marsikaj spremenilo. Poleg sistematičnega spremljanja dosežkov je zanj značilen tudi organiziran prijem. Zato ni naključje, da je iz leta v leto več predlogov.

»Delovanje so spodbudile tudi naše akcije oziroma razpisi za najrazličnejšo koristne predloge,« ugotavlja Marjan Vitez, organizator inovativne dejavnosti. »Tako smo leta 1984 zabeležili 35 rednih prijav ter 51 takih, ki so bile odziv na našo akcijo. Še več prijav je bilo lani, kar 97. Prav vsi, ki so se odzvali razpisu, so prejeli denarno nagrado. S tem spodbujamo množičnost, ki je eden izmed pogojev za kakovost.«

Ne glede na razvejenost in organizirano inovacijsko dejavnost pa le še ni vse tako, kot bi si mnogi želeli. Nekateri predlogi počasi prihajajo na sito, posamezni pa so v predalu po več let. V Donitu sicer pravijo, da je neresenih vlog le 7 odstotkov, kar verjetno res ni veliko. Pa vendarle bi bilo bolje, predvsem glede spodbude, da bi jih bilo še manj.

»Razlog za to, da smo včasih počasni, je nemalokrat v naši želji, da bi čimmanj predlogov zavrnil. To pa nujno zahteva več dela, več napora in časa,« razmišljajo v Donitu. »Sicer tudi druge stvari počasnijo postopke. Med drugim še nimajo me-

todologije za ugotavljanje inovacijskega dohodka. Te Pravilnik o inovacijski dejavnosti v Donitu še nima. Zato je razumljivo, da gre nemalokrat po zlu precej dragocenega časa, ko se komisije pri ugotavljanju go-

Tomos, Koper:

Čisti računi zgovornejši od predavanj

V zaključnem računu še ne bo prikazane gospodarske koristi od inovacij

Koprski Tomos, ki slovi doma in v svetu po imenitnih in lahkih izvekrnih motorjih, ima v inovacijski dejavnosti že spoštljivo izročilo. Drugo z drugim je v najtesnejši povezavi, saj brez nenehnega ustvarjalnega dela, brez vsakodnevnega iskanja boljših tehnoloških rešitev, tudi ni sodobne proizvodnje, vsaj v motorni industriji ne.

Delavci Tomosa so doslej prijavili le malo manj kot 500 inovacijskih predlogov. Samo leta 1984 pa so samoupravni organi obravnavali 27 prijav, najrazličnejših koristnih predlogov je bilo seveda več, in kar 24 primerov so vpeljali v proizvodnjo. Gospodarska korist oziroma dohodek na račun inovacij je bil v tem letu po izračunih inž. Mirka Guliča le malo manjši kot 15 milijonov dinarjev. Avtorji so za svoje delo prejeli 1.477,326 dinarjev, to je v povprečju približno 10 odstotkov od gospodarske koristi posamezne inovacije.

Predlani je bil dohodek na račun inovatorjev večji, saj v

spodarske koristi inovacije nimajo na kaj opreti. Kamen spotike je tudi neustrezna kadrovska sestava nekaterih komisij, ki imajo vrhu vsega za svoje delo tudi premalo časa.

V Donitu se, podobno kot v drugih delovnih organizacijah, dnevno spopadajo z vprašanjem, kje in kako zalogiti oziroma utemeljiti mejo med delovno dolžnostjo in inovacijo. Imajo namreč inštitut s skupino izvedencev strokovnjakov, ki po službeni dolžnosti raziskujejo in iščejo nove rešitve. Mejo med tem, kje se konča obveznost na delovnem mestu in začne inovacijsko delo, ki ni v razvidu del in nalog pa je verjetno težko potegniti, vsaj kolikor toliko natančno.

ki nam je ob obisku v tovarni med drugim povedal:

»Organizirana inventivna dejavnost traja v Tomosu že dve desetletji. Zanj je včasih več drugih spet manj zanimanja, kar je odvisno od poslušnosti posameznikov, vodstva in samoupravnih organov za ustvarjalno delo ter od interne zakonodaje, ki ureja to področje. Delo inovatorjev spremlja in spodbuja posebna strokovna služba. Lani smo imeli na to temo več dobro obiskanih predavanj, omeniti pa tudi velja, da smo na pobudo sindikatov ustanovili Društvo inovatorjev Obale. To sedaj uspešno povezuje mnoge naše delavce Kopra, Izole in Pirana, poskrbelo pa je tudi za sodelovanje s šolarji oziroma dijaki. Sicer pa spodbujamo delo inovatorjev na najrazličnejše načine, ne le z nagradami za konkretne rešitve. Tako si denimo prizadevamo, da bi imeli inovatorji pravico do daljšega dopusta, nekatere olajšave na dohodek od inovacij. To bi bila precejšnja spodbuda za ustvarjalno delo, ki bi se v življenju nedvomno lepo obrestovalo...«, razmišlja Florijan Vidmar.

Kljub razvejenosti in organizirani inovaciji dejavnosti pa v Tomosu doslej v zaključnem računu še niso prikazali, kolikšno korist prinašajo inovatorji. Pravijo sicer, da bodo to storili letos. To bi bilo ne le pošteno do inovatorjev, saj bi bilo zavisti na račun izplačanih nagrad v hipu manj, temveč tudi nujno potrebno. Čisti računi so namreč zgovornejši od najboljših predavanj in mnogo učinkovitejši od trkanja na zvest in besedičenja o oza-veščenosti.

Saturnus, Ljubljana:

Sredi priprav za bolj sistemsko delo

Želijo skrajšati pot od predloga do realizacije

Inženir Iztok Skulj v svoji delovni organizaciji, to je v ljubljanskem Saturnusu, po-

klicno skrbi za to, da bi bila inovacijska dejavnost čim bolj živahna, sadovi tovrst-

nih prizadevanj pa kar najbolj bogati. S tem delom se še ne ukvarja polno leto, zato je, kot pravimo, na nekaterih področjih še le dodobra zagrabil.

»Seveda ima inovacijska dejavnost izročilo tudi pri nas, posebno v orodjarni, v proizvodnji svetlobne opreme in še marsikod, toda kakšnega posebnega sistemskega prijema tu ni bilo. Zato se še vedno ukvarjamo z nekaterimi temeljnimi vprašanji oziroma normativnimi akti. Hočemo se namreč dokopati do celovitega in čim bolj uporabnega sistema spremljanja inovacijske dejavnosti in obravnavanja predlogov. Radi bi skrajšali pot od predloga do realizacije in bili pri tem pošteno do inovatorjev. Pri tem naj bi sodelovale tudi strokovne službe, da bi na podlagi zbranih in obdelanih podatkov v prihodnje delali bolj poglobljeno, učinkovitejši...«, pravi inž. Skulj.

Doslej so imeli v Saturnusu v vseh temeljnih organizacijah in skupnih službah komisije za inovacije, ki so samostojno ocenjevale pred-

loge. Sedaj pa bodo oblikovali na ravni delovne organizacije poseben odbor, ki bo glavni spodbujevalec, usklajeval in hkrati načrtoval razvoj na tem področju.

Leta 1984 so v Saturnusu obravnavali 33 inovacijskih predlogov, avtorjem inovacij pa odšteli 1.326.000 dinarjev. Lani je bilo predlogov približno polovico več, zato so morale tudi komisije bolj visoko zavijati rokave. Zlani pa ni podatka, kolikšna je bila od vsega tega gospodarska korist.

»Tudi iz letošnjega zaključnega računa še ne bo moč razbrati, koliko dohodka oziroma prihranka prinašajo inovacije,« ugotavlja Iztok Skulj. »Kot že rečeno, smo šele sredi priprave, da postavimo stvari na pravo mesto in se lotimo svojih inovacijskih nalog bolj sistemsko. Vse skupaj želimo postaviti v bok našemu raziskovalno-razvojnemu delu in potisniti voz naprej. No, ko bomo imeli podatke, kako se ta prizadevanja obrestujejo, bo verjetno nekoliko laže...«

Sava, Kranj:

Lani na dnevnem redu 436 predlogov

Na 100 delavcev dobrih 5 predlogov

Da delavci kranjske Save ne gledajo na inovacijsko dejavnost kot na modno muho oziroma nekaj, kar je trenutno pač politično na moč aktualno, dokazuje precej stvari: številni inovatorji, sprotno obravnavanje predlogov in spodbudno nagradjevanje le-teh, zajetnejše plačilne ovojnice na račun inovacij in ne navsezadnje tudi redno prikazovanje gospodarske koristi od inovacijske dejavnosti v zaključnih računih. In prav slednje še kako učinkovito odganja dvome tudi pri najbolj vztrajnih nejevernežih.

V Savi so lani, ko je imela delovna organizacija blizu 4500 zaposlenih, zabeležili 229 predlogov, to je nekaj več kot 5 predlogov na 100 delavcev. Vsega skupaj pa je bilo lani na dnevnem redu kar 436 predlogov. Skoraj dve tretjini je bilo, kot pravimo, »rešenih« (297), od tega 190 sprejetih, 104 zavrnjenih, 3 predlogi (1 odstotek) pa so v postopku za varstvo pravice. K temu naj še dodamo, da se je komisija za obravnavo inovacijskih predlogov lani sestala kar 53 krat, veliko dela pa so imeli tudi delavski sveti. Nemalo predlogov je bilo treba pretresti po večkrat.

Razumljivo je, da je ob tako razvejeni dejavnosti inovacijski dohodek vreden vse pozornosti. Pred tremi leti se ga je nabralo za 71 milijo-

nov, pred dvema za 250, lani pa že za dobrih 390 milijonov. V Savi do dinarja natančno prikazujejo inovacijski dohodek v svojih zaključnih računih, kar počno že četrto leto. Večji del tega dohodka gre za osebne dohodke, nekaj za posebne nagrade avtorjem, kar precej pa ostane tudi za sklade. Lani so predlagatelji novih zamisli prejeli za svoje delo 15,7 milijona dinarjev, največja nagrada je bila milijon, kar dvakrat toliko kot leto prej.

Medtem ko marsikod še iščejo poti, kako bi beležili gospodarsko korist inovacijske dejavnosti, je v kranjski Savi to že davno urejeno oziroma dogovorjeno, seveda po samoupravni poti. V skladu s pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov obračunavajo in izplačujejo mesečne dohodke, ki so odvisni tudi od inovacijskega dohodka. Čim večji je le-ta, tem zajetnejše so ovojnice konec meseca. V skladu s 128. členom pravilnika o delitvi osebnih dohodkov pa bodo delavci Save tudi letos delili del inovacijskega dohodka po zaključnem računu. Pravilnik jim namreč omogoča, da si lahko razdele do 10 odstotkov vsega inovacijskega dohodka, ki se je nabral v preteklem letu.

Andrej Ulaga

Ob vse večjem številu stavk pri nas se bo sindikat moral posloviti od vloge statista

NI LOGIČNO, DA BI DELAVCI ŠTRAJKALI PROTI SEBI

Nekaj je že dolgo časa jasno: samoupravljanje nikakor ni brezkonfliktni sistem. Kljub formalno najbolj decentralizirani obliki odločanja, ki jo je posebej uveljavila ustava iz leta 1974 in jo kasneje še dopolnil zakon o združenem delu, bistveni cilji snovalcev tega sistema niso bili doseženi. Odločanje o pogojih za gospodarjenje, o dohodku in celotni družbeni reprodukciji ni prešlo v roke delavcev, kot je bilo zamišljeno, temveč se je razpršilo v številne centre moči. Namesto da bi o pogojih za delo in njegovih sadovih odločali delavci, kar bi bilo po obstoječi ureditvi normalno in edino zakonito, o tem dejansko nemalokrat odločajo državnoetatistični in tehnobirokratski centri, ki se skrivajo za samoupravno fasado. S kolikor toliko resno analizo bi kaj hitro ugotovili, da je takšno odločanje nezakonito, ali, kot pravijo nekateri teoretiki, neligitimno.

Vzroke za nezadovoljstvo delavcev, ki se izraža v najrazličnejših oblikah protesta, torej ne gre iskati v ureditvi, kot počnejo nekateri, temveč v njeni praksi. Ko je razmišljal o vlogi sindikatov ni v tem, da varujejo interese delavskega razreda pred nekim razredom zunaj njega, ampak je predvsem v tem, da se bojujejo za reševanje protislovij, konfliktov in problemov, ki nastajajo v odnosih med posameznimi interesi delavcev in delovnih kolektivov na eni strani ter skupnimi interesi delavcev na drugi ter da se hkrati upirajo prodiranju ostankov starih razrednih odnosov, ki imajo pri nas še vedno korenine v državno lastninskih in tehnobirokratskih tendencah. »Zatrjevanje torej, da delavci pri nas štrajkajo, če sploh lahko uporabimo ta izraz, proti sebi, je zgolj poskus nojevskega tiščanja glave v pesek. Delavci dejansko protestirajo proti nasilni usurpaciji odločanja, proti omenjeni neligitimnosti.

Dr. Bogdan Kavčič, profesor za ljubljanske Fakultete za politične vede, sociologijo in novinarstvo, je bil s tem v zvezi še bolj kratak in jedrat: »Normativna oblast še ne pomeni stvarne oblasti delavcev. Zapisano v ustavi in dokumentih se uresničuje le deloma, saj bi bilo sicer nelogično, da bi delavci štrajkali sami proti sebi.«

Število stavk narašča

Socialistično samoupravljanje torej ni nikakršna politična Indija Koromandija, kot mislijo nekateri, temveč oblika demokracije, ki se ni uspela otresti številnih protislovij razvoja proizvodjalnih sil. To potrjuje tudi več kot 5000 štrajkov, ki so jih zabeležili pozorni statistiki sem od leta 1958, ko je v trboveljskem rudniku izbruhnila pr-

va stavka v socialistični Jugoslaviji. Odtlej je število štrajkov v posameznih obdobjih zelo nihalo, vendar je v zadnjem času opaziti njihovo stalno rast. Lani na primer smo v Sloveniji zabeležili skupno 284 izrazov delavskega nezadovoljstva od tega januarju 11. Kolikšna bo številka letos? Vprašanje ni iz trte izvito, če vemo, da so delavci že januarja 37-krat odložili orodje, prenehali kopati premog, ustavili avtobuse itd.

Pri tem je seveda najbolj zanimivo vprašanje, zakaj število delavskih protestov tako vrtoglavo narašča in kakaj prihaja do odkritega nezadovoljstva delavcev tudi v kolektivih (na primer Luka Koper ali Rudnik lignita v Titovem Velenju), v katerih kaj takšnega še včeraj ni nihče pričakoval. Del odgovora se gotovo skriva v kriznih družbenih razmerah, del pa prav gotovo v spoznanju, da je štrajk tudi v naših razmerah zelo uspešna oblika boja za delavske pravice. Lojze Fortuna je na septembski seji Predsedstva RS ZSS rekel, da se je okrepila miselnost, ki je v bistvu mezdna; da je mogoče povečevati osebne dohodeke, ne da bi ustvarili ustrezno večji dohodek. To kaže na krizo zavesti, za katero smo odgovorni predvsem subjektivni dejavniki in vseh ravneh in poslovnih delavci. Takšna miselnost se je pojavila najprej med delavci zunaj proizvodnje, predvsem pa med delavci, katerih pridobivanje dohodka je v premajhni zvezi z rezultati njihovega dela, in to zdaj ponekod že vpliva tudi na industrijskega delavca. Takšna miselnost neposredno spodbuja premagovanje težav na nesamoupraven način na eni strani, na drugi pa so se za takšno obliko odločili delavci v tistih okoljih, kjer so neurejeni samoupravni odnosi in kjer prevladuje tehnobirokratski način dela. ...»

Zdi se, da je s tem sekretar

slovenskih sindikatov skorajda do podrobnosti razčlenil štrajk velenjskih rudarjev nekaj mesecev preden se je sploh zgodil.

Dodati vela, da kljub spoznanju o okrepljeni mezdni miselnosti in restriktivnejši politiki (primer: Luka Koper, kjer so pobudnike stavke izključili iz kolektiva) ni moč spregledati dejstva, da delavci s štrajkom več dobe kot izgube.

Prav to pa je za posameznike v političnih pa tudi v strokovnih in znanstvenih vrstah neresljiva uganika. Res, kako je mogoče, da so štrajki pri nas uspešni, ko pa so povsem neorganizirani (Gregor Tomc: 94 odstotkov štrajkov nima svojega neformalnega vodstva) ko za njimi ne stoji nobena politična sila, ko so tako rekoč po sleherni zakonodaji dežel parlamentarne demokracije ilegalni? Na to vprašanje vidijo nekateri sociologi odgovor prav v že omenjeni neligitimnosti vladanja omenjenih centrov moči. Po tej razlagi se ti centri zavedajo te neligitimnosti in samoupravne fasade, ki jo rabijo kot ščit pri odločanju, zato so v konfliktni situaciji, ko preti nevarnost, da se razkrije njihova igra (beri: prisvojena oblast), pripravljene hitro popustiti.

Sivi štrajk

Bržda je prav v tem razmišljanju tudi iskati odgovor na vprašanje, zakaj delavci ne rešujejo konfliktnih situacij po institucionalni, torej po samoupravni poti, temveč se oklepajo te skrajne oblike, s katero izražajo svoje nezadovoljstvo. Seveda bi o tem vprašanju lahko na veliko modrovali, vendar ne gre spregledati bistvenega: delavci štrajkajo pač zato, ker so izgubili upanje, da bi svoje zagate lahko uspešno prebrodili po samoupravni poti. Po logiki pa tudi po kolikor toliko treznem politič-

nem razmišljanju, bi moral biti štrajk najresnejše opozorilo, da v kolektivu nekaj ni v redu, da je zatajilo delo samoupravnih organov, sindikata, da je samoupravljanje bolj ali manj zgolj gora samoupravnih aktov. ... Žal je v vsakdanjem življenju za tovarniškimi zidovi takšnih razmišljanj še vse premalo. Namesto tega lahko prej zaznamo obrambno vedenje struktur, ki v štrajku vidijo nekaj zlega, nekaj, kar je uperjeno proti njim. ...

Po vsem tem je eno najzanimivejših vprašanj razvoja samoupravne demokracije: ali ta konflikt še naprej gledati kot nekaj, kar ne spada v to demokracijo, ali pa ga priznati in štrajku, kot skrajni obliki njegovega reševanja, dodeliti domovinsko pravico? O tem so se nadvse resno spraševali tudi udeleženci okrogle mize, ki jo je lani ob predstavitvi brošure Lidije Mohar z naslovom »Prekinitve dela v organizacijah združenega dela« pripravi Raziskovalni center za samoupravljanje pri RS ZSS. Pri iskanju odgovora je bil gotovo najbolj nedvoumen dr. Neca Jovanov, ki je pri nas največ preučeval štrajke. Dejal je, da je socializem v bistvu konfliktna družba in da stavka pomeni artikuliran kolektivni konflikt. Če se konflikt ne izrazi v stavki, je menil raziskovalec, se mora izraziti kako drugače: z zmanjšanjem produktivnosti (delavci se izogibajo delovnim obveznostim), hkrati pa so ljudje neaktivni na partijskih sestankih, v delavskih svetih, bojkotirajo zbere delavcev in podobno. Gre za tako imenovano pasivno rezistenco (nekateri rečejo temu sivi štrajk), ki pušča trajne posledice. ...

Priznali pravico do stavke

Zanimivo pa je, da so razpravljalci na tej okrogli mizi

povsem obšli dejstvo, da pa imamo v naši zakonodaji vendarle zakon, po katerem imajo delavci pri nas priznano pravico do stavke. V ukažu o razglasitvi zakona o ratifikaciji mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah iz leta 1971, pod katerim sta podpisana predsednik republike Josip Broz Tito in takratni predsednik skupščine SFRJ Milentije Popović, med drugim piše tudi tole: »Države članice tega pakta se zavezujejo, da bodo delavcem zagotovile pravico do stavke, ki se uveljavlja po zakonih posamezne dežele«. Danes se zdi še bolj nena- vadno, da je o štrajku kot priznani pravici delavcem v socialistični Jugoslaviji Tito govoril še leta 1945. Ob nekem primeru, ko je sindikat stavcev odklonil tiskanje takratnega opozicijskega časopisa »Demokratija«, so tuji novinarji vprašali Tita »če morebiti ne bi bilo potrebno sugerirati sindikatu grafičnih delavcev, da tiskajo opozicijske liste, kolikor pišejo v okviru zakona,« on pa jim je odgovoril: »Kolikor mi je znano, so delavci stopili v štrajk. Pri nas je svoboda štrajka. Delavci so stopili v štrajk zato, ker je ta list napadel in užalil sindikate. V tem listu je bilo precej nezakonitosti. Delavci so menili, da ne bi bilo dobro tiskati tega lista. Imajo pravico do štrajka in v to se nimamo kaj vmešati.«

Tega pakta, s katerim je po mednarodnem pravu naša država obvezala priznati delavcem pravico do štrajka, pa niso pozabili slovenski družbeni pravobranilci samoupravljanja, ki so se strinjali, da moramo čimprej

ženem delu tej problematiki namenjenih pet členov, s katerimi pa si v nasprotju z nekaterimi trditvami nimajo kaj dosti pomagati niti tisti, ki štrajkajo, niti sindikat. S tem v zvezi je Jovanov poudaril tudi potrebo po drugačni vlogi sindikata. To je utemeljil z argumentom, češ da mora biti sindikat v primeru, če hoče biti regulator stavke, hkrati tudi njen akter. Kot je s tem v zvezi poročal Teleks, na ta izkiz v razpravi (za mizo so sedeli tudi republiški – slovenski in hrvaški – sindikalni funkcionarji) ni bilo nobenega odmeva.

Tako okrogla miza. So pa s tem v zvezi precej razmišljali na že omenjeni seji predsedstva RS ZSS, pri čemer je Lojze Fortuna dejal: »Glede konfliktnih situacij bomo v najkrajšem času razdelali člene zakona o združenem delu od 636. do 640., ki določajo postopke in načine za reševanje konfliktnih situacij in naloge sindikatov. Samoupravljanje bo le tako imelo možnost, da postopoma povsem obvlada sedaj prevladujočo spontanost prekinitve dela oziroma takšno njihovo reševanje, kot je določeno v zakonu. Zato tudi predlagam, da sklenemo, da začnemo takoj oblikovati pravila ravnanja naših organizacij pri razreševanju konfliktnih situacij.«

In kolikor smo seznanjeni, se prav ta čas strokovni in politični krogi v RS ZSS s temi pravili na veliko ukvarjajo, kar kaže, da bodo kmalu zagledala luč sveta. Je pa to tudi nujno, kajti praksa, v kateri sindikatu ni jasno ali naj se v stavkah postavi na stran delavcev ali na stran uprave (in ljubege miru) ali naj stavke podpira ali naj jih

Po angleški statistiki pri nas ne bi bilo stavk

Kot je nedavno v razpravi na Marksističnem centru CK ZKS dejal Gregor Tomc, angleška statistika ne beleži stavk, v katere je vključenih manj kot 10 delavcev in tudi ne tistih, ki trajajo manj kot en dan. Angleži teh stavk ne evidentirajo, ker nimajo večjega gospodarskega pomena.

Če bi uporabljali angleška merila, večina naših stavk sploh ne bila evidentirana. Da pa jih pri nas vseeno beležimo, je iz tega razvidno, da stavke pri nas ne predstavljajo ekonomskega, temveč politični problem.

Tomc je trditev utemeljil takole: »Ker je pri nas izrazito potlačeno delovanje trga, na katerem bi se lahko srečevala kapital in delo, se industrijski konflikt ne more manifestirati skozi ekonomske kompeticije, temveč se izrazi kot politični spopad, kot spopad nosilcev politične moči, kot soočanje moči in nemoči, kot spopad nosilcev politične moči ter atomiziranih in vse bolj resigniranih delavcev.«

pripraviti celotni instrumentarij pravnih norm in ga ustrezno vgraditi v zakonodajo. V to naj bi nas med drugim, po mnenju pravobranilcev samoupravljanja, silil tudi omenjeni podpis.

Mednarodni pakt je seveda eno, ustava in zakon o družbenem delu pa povsem nekaj drugega. Na to je na omenjeni okrogli mizi opozoril dr. Rudi Kyovski, ki je dejal, da imajo povsod v svetu pravico do stavke opredeljeno ali v ustavi ali v sindikalnih dokumentih. Pri nas pa da kolektivnih sporov zakonodaja skorajda ne pozna. Organiziranje prekinitve dela je pogosto celo ena najhujših kršitev delovnih obveznosti.

Pot k večji demokraciji

Kajpak so pri vsem tem še v najtežjem položaju prav sindikati, ki v tej hudo luknjičavi zakonodaji pri izbruhih delavskega nezadovoljstva ne vedo, kam bi se dali. Res je, da je v zakonu o zdru-

omejuje in preprečuje, nikomur ne koristi. Skrajni čas je, da stopimo na pot artikuliranega sproščanja konfliktov. Le to je pot k večji demokraciji.

Ob koncu pa ne moremo mimo Kardeljeve misli, v kateri tiči bolj ali manj vsa resnica: »Do ekscesnih pojavov bo vsekakor še prihajalo. Vendar jih bo toliko manj, kolikor bo osnovna organizacija sindikata neposredneje povezana s svojim kolektivom, kolikor bo bolj občutljiva in demokratično odprta za vse tokove v njem in kolikor sposobnejša bo poiskati prave odgovore in prava sredstva za reševanje problemov pa tudi konfliktov, ki lahko pri tem nastanejo.«

S tem Kardelj ni zaprl poti k novim iskanjem, temveč prav nasprotno. To pa je tudi njegovo in naše sporočilo ter prispevek k bližnjemu sindikalnemu kongresu, ki bo o tej žgoči temi končno moral reči nekaj čisto določnega.

Ivo Kuljaž

IZ PRAKSE
SODIŠČ
ZDRUŽENEGA
DELA

Delavec, ki ni obvestil pristojnega zdravnika o odsotnosti zaradi bolezni, ni izgubil pravice do nadomestila osebnega dohodka

Temeljna organizacija je odklonila izplačilo nadomestila osebnega dohodka delavcu, ki je bil odsoten zaradi bolezni, ker v treh dneh ni obvestil pristojnega zdravnika tako kot to določa 1. odst. 127. člena samoupravnega sporazuma o postopku in načinu uresničevanja pravic iz zdravstvenega varstva. Delavski svet, ki je zavrnil delavčev zahtevo, se je pri svoji odločitvi oprl na določbo 30. člena samoupravnega sporazuma o uresničevanju zdravstvenega varstva iz leta 1983. Po tej določbi delavec ni imel pravice do nadomestila osebnega dohodka toliko časa, dokler ni obvestil svojega zdravnika. To velja seveda za tistega delavca, ki je zbolel zunaj kraja svojega prebivališča oziroma zaposlitve in je moral iskati zdravniško pomoč pri najbližjem zdravniku.

Kljub določbi navedenega samoupravnega sporazuma je sodišče združenega dela SR Slovenije ugodilo zahtevku delavca in naložilo temeljni organizaciji, da mu mora izplačati nadomestilo osebnega dohodka, ne glede na to, da pristojnega zdravnika, ki ga je določila temeljna organizacija, v roku treh dni po odstopitvi zaradi bolezni, ni obvestil. Sodišče združenega dela je poudarilo, da taka odločba ni v skladu s 1. odstavkom 50. člena zakona o zdravstvenem varstvu, ki zagotavlja delavcu v združenem delu denarno nadomestilo osebnega dohodka ob začasni odsotnosti z dela zaradi bolezni.

Čeprav je samoupravni sporazum o uresničevanju zdravstvenega varstva spremenjen, saj je v celoti spremenjeno navedeno določilo, je Ustavno sodišče SR Slovenije z odločbo z dne 26. 9. 1985 ugotovilo, da določba samoupravnega sporazuma, po kateri je delavec izgubil pravico do nadomestila, ker ni pravočasno obvestil svojega zdravnika, ni bila v skladu s 50. členom zakona o zdravstvenem varstvu. Samoupravni sporazum je s tako določbo presegel pooblastilo, ki je dano v navedeni zakoniti določbi, saj ne gre za ureditev obsega materialne pravice, temveč za poseg v tisto pravico, ki je delavcu zagotovljena že z zakonom.

I. Ž.

UTRIP
časopis za rekreacijo, oddih in šport

O objektivnem delovanju tržnih zakonitosti

BLAGOVNA PROIZVODNJA JE UČINKOVIT MEHANIZEM RAZVOJA PROIZVAJALNIH SIL

Končno, pet minut pred dvanajsto, smo si le začeli resno prizadevati, da bi gospodarski razvoj uskladili z gmotnimi možnostmi. Stabilizacije smo se odločno lotili šele v razmerah in času, ko je ta naloga postala nadvse težavna, zapletena in nujna. Eni so trdili, da gre pri stabilizaciji gospodarstva v glavnem za materialno ekonomske razmerja, ne pa tudi za razvoj samoupravljanja, drugi spet, da programa stabilizacije ne moremo omejevati samo na materialno in gospodarsko področje, temveč mora hkrati vsebovati tudi razvoj družbenih odnosov, to je uveljavljanje in razvoj socialističnega samoupravljanja. Čas ni bil naš gospodar.

Vendar pa se zdaj eni kot drugi končno le zavedajo, da morajo upoštevati ekonomske zakonitosti, če se resnično želimo izklopiti iz gospodarskih težav. Če pa naj upoštevamo ekonomske zakonitosti, moramo vedeti, za kaj sploh gre. Ali gre predvsem za tržne zakonitosti in za zakon vrednosti, ali pa morda nekatere ekonomske zakonitosti pomenijo še kaj več ali kaj drugega. Ali naj se naša družba opre na delovanje zakona vrednosti tudi pri usmerjanju temeljnih tokov družbene reprodukcije? Kaj je potem s protislovji blagovnega gospodarstva; kaj le-ta pomenijo in kako jih lahko presegamo?

V gradivu, ki ga vsebuje dolgoročni program gospodarske stabilizacije, je še veliko teoretičnih neznank. Tako naj bi bila blagovna proizvodnja mehanizem, ki s svojim delovanjem in učinkovanjem povezuje različne proizvajalce, hkrati pa podružblja vso proizvodnjo. Hkrati pa blagovna proiz-

vodnja opravlja tudi racionalno delitev družbenega dela na različne dejavnosti... Vendar pa blagovna proizvodnja v svojem družbenem smislu v resnici pomeni bistveno več, saj vsebuje in pogloblja tudi antagonistične družbene odnose. Če bi bila blagovna proizvodnja v resnici podrejena proizvodnim odnosom, ki veljajo v dani družbi, bi v naših razmerah nedvomno postala že kar avtomatično »socialistična«. Bila bi torej nekonfliktna: ne bi vsebovala sebi lastnih protislovij in nesocialističnih teženj. Le kako na primer pri takšnih pojmovanjih o socialistični vsebini in nekonfliktnosti blagovne proizvodnje pojasniti vzroke monopolnih pojavov v naši praksi?

Celotna Marxova ekonomska teorija in njegova analiza blagovne proizvodnje, pa tudi sam zgodovinski potek razvoja blagovne proizvodnje – dokazujejo, da je blagovna proizvodnja »proizvod« zgodovine; njen na-

daljnji razvoj v splošno prevlado blagovne proizvodnje je neločljivo povezan z nastajanjem in razvojem kapitalizma. Po poti celotne Marxove metodologije lahko utemeljeno sklepamo, da je naša blagovna proizvodnja dediščina kapitalističnega družbenoekonomskega sistema. Prav zato – in ne glede na to, če to dediščino še potrebujemo ali ne – blagovna proizvodnja v razmerah socialističnega samoupravljanja še vedno vsebuje sebi lastna protislovja in nasprotja, pa tudi nesocialistične težnje. Poraja na primer monopol, omogoča in uveljavlja različne diferencialne in absolutne rente itd. Kljub svoji protislovni naravi pa vsebuje tudi izrazito napredne razvojne težnje. Blagovna proizvodnja nam je prav zato še vedno nujno potrebna – predvsem zaradi spodbujanja storilnosti, to je zaradi razvoja proizvajalnih sil, in s tem, posredno, tudi zaradi razvoja socialističnih samoupravnih proizvodnih odno-

sov. Z delovanjem blagovne proizvodnje nastajajo tudi razmere za njeno odmiranje v prihodnosti. Na sedanji stopnji družbenoekonomskega razvoja pa blagovna proizvodnja, takšna, kot je, še vedno vsebuje najbolj učinkovit mehanizem za razvoj proizvajalnih sil.

Izmed možnih poti, ki so nam na voljo, da bi uspešno premagali protislovja razvoja, je obstoj blagovne proizvodnje v sedanjih razmerah, v katerih uveljavljamo socialistično samoupravljanje, objektivno nujen. Pomembna (socialistična) posebnost glede blagovne proizvodnje pa je, da ima naša družba samoupravne obrambne mehanizme, s katerimi je možno uspešno odstranjevati ekonomsko škodljive pojave in težnje, ki jih poraja sproščeno delovanje ekonomskih zakonitosti. Takšen dokaj učinkovit »obrambni mehanizem« je nedvomno samoupravno družbeno načrtovanje.

Sodobne razmere nas torej vodijo k zavestnemu uravnavanju, to je k načrtovanju družbene reprodukcije. Močno zožena učinkovitost zakona vrednosti v obdobju razvitega kapitalizma pa pomeni, da naše planiranje in dohodkovni odnosi ne morejo avtomatično temelji-

ti samo na zakonu vrednosti!

Potemtakem je – zaradi zapletenosti poteka družbene reprodukcije v sodobnih razmerah, in še posebno zaradi nalog, ki izvirajo iz procesa stabilizacije – nujno potrebno, da naša ekonomska misel proučuje naše ekonomske probleme bolj temeljito, predvsem pa v povezavi z družbeno reprodukcijo kot celoto.

V razpravah, ki jih je organiziral Marksistični center CK ZKS o mestu in vlogi ekonomskih zakonitosti v razvoju socialističnega samoupravljanja, je bilo največkrat omenjeno dejstvo, da pri našem zavestnem upravljanju in usmerjanju (načrtovanju) družbene reprodukcije nikakor nimamo prostih rok. Podrejeni smo ekonomskim zakonitostim, ki delujejo objektivno, to je ne glede na naše želje in razumljivo, tudi neodvisno od administrativnega poseganja v gospodarske tokove. Ta podrejenost nam narekuje, da bi morali te zakonitosti upoštevati pri vsem našem zavestnem ravnanju – če hočemo uspešno obvladovati potek družbene reprodukcije.

Proučevati pa moramo tiste ekonomske zakonitosti, ki veljajo v vsej naši družbeni reprodukciji. Pri tem naj bi zlasti iskali odgovor na vprašanje, v kakšnem odnosu oziroma povezanosti so zakonitosti družbene reprodukcije z zakonom vrednosti. Šele takšna celovita analiza bi lahko dala znanstveno utemeljene ugotovitve, takšne, ki bi jasno nakazale tudi stvarne možnosti za postopno in učinkovito ekonomsko stabilizacijo našega gospodarstva in družbe.

Vinko Blatnik

Problematika invalidov v Šaleški dolini

ZAKAJ SO SKLEPI OBLEŽALI V PREDALIH

V Šaleški dolini so na skupnih sejah delegatov skupščine občine in občinske skupščine socialnega varstva Titovo Velenje že dvakrat obravnavali problematiko invalidov, nazadnje januarja leta 1983.

Ko sta odbora za življenjske in delovne razmere pri občinskem svetu ZSS Titovo Velenje in komisija za vprašanja socialne varnosti pri Občinski skupnosti socialnega varstva Titovo Velenje nedavno ocenjevala izpolnjevanje sklepov, sprejetih januarja 1983, sta lahko le ugotovila, da so ostali le na papirju. Vprašanje je, zakaj tako? Občinski komite za družbene dejavnosti pri Skupščini občine Titovo Velenje je na primer, ob obravnavi gradiva »Invalidi v velenjskem združenem delu«, zahteval, naj ugotove, kdo je skrbel za posamezne naloge in zakaj jih ni opravil?

Odbor za življenjske in delovne razmere pri OS ZSS Titovo Velenje in komisija za vprašanja socialne varnosti pri OSSV Titovo Velenje sta pripravili gradivo »Invalidi v velenjskem združenem delu«.

V 39 anketiranih delovnih organizacijah je bilo ob koncu leta 1984 (gradivo »Invalidi v velenjskem združenem delu«) zajema podatke za obdobje 1980–1984) 23.813 zaposlenih, invalidov pa 1.766, se pravi, da je bilo med zaposlenimi 7,4% invalidov. Naj-

več invalidov je zaposlenih v Rudniku lignita Titovo Velenje, njihovo število pa se je v zadnjih letih precej povečalo v Gorenjevih delovnih organizacijah v Titovem Velenju in v nekaterih drugih delovnih organizacijskih v Šaleški dolini. V letih od 1980 do 1984 je invalidska komisija obravnavala kar 2.343 delavcev oziroma desetino vseh zaposlenih. Vendar pa le pri 97 predstavljanih delavcih (4,1%) niso ugotovili invalidnosti.

Veča se tudi število nezgod. V petih letih se je pripečilo 11.448 nezgod, od teh v Rudniku lignita Titovo Velenje 6.026. Vse več je tudi nezgod na poti na delo in z dela, saj jih je bilo v letih od 1980 do 1984 kar 576. Zaskrbljujoči so tudi podatki o prekvalifikaciji invalidov oziroma o njihovem priučevanju. V petih letih so prekvalificirali samo 40 delavcev, 5 v delovnih organizacijah in 35 v šolah, priučenih pa je bilo 26 delavcev (od tega le 2 v zavodih oziroma šolah).

V omenjenem obdobju so v Šaleški dolini upokojili 2.057 delavcev, od teh 279 invalidov.

In še nekaj o vzrokih invalidnosti? Največ delavcev, in sicer 363, ima okvare hrbtenice. Drugi najpogostejši vzrok invalidnosti so nezgode (260), sledijo pa bolezni srca in ožilja, bolezni nog, nezgode B, ter bolezni živ-

cev in duševne motnje. Obolenje hrbtenice je bilo še pred leti razširjeno predvsem med rudarji, zdaj pa je vse več obolenj, hrbtenice tudi v drugih delovnih organizacijah Šaleške doline

Delavska enotnost
CENTER
ZA RAZVIJANJE
OBVEŠČANJA
v združenem delu

vabi na spomladanske funkcionalne

Seminarje o obveščanju

Od konca februarja do konca maja bo v prostorih Delavske enotnosti v Ljubljani sedem tridnevnih funkcionalnih seminarjev in krog seminarjev za tiste kadre v organizacijah združenega dela, katerih dolžnost je pri delu skrbeti tudi za obveščanje delavcev.

V tej rubriki bomo tokrat in v sedmih naslednjih izdajah našega tednika predstavili vsakokrat po en seminar, najprej pa tistega, ki se bo začel že čez enajst dni!

Med invalidi naj bi jih bilo skupno 377 neustrezno zaposlenih, od tega pa 369 v delovnih organizacijah, ki so jih REK Franc Leskošek Luka. Vprašanje pa je, če so resnično ustrezno zaposleni tudi vsi drugi invalidi v Šaleški dolini? V občini Titovo Velenje delovne organizacije premalo uveljavljajo pravico priznavanja nadomestil delavcev s spremenjenimi delovnimi možnostmi.

Gradivo »Invalidi v velenjskem združenem delu« bo že v kratkem prišlo na dnevni red skupščinskih sej. Doslej sta o problematiki invalidnosti in invalidov v Ša-

leški dolini že razpravljala predsedstvo Občinskega sveta ZSS Velenje in Občinski komite za družbene dejavnosti. Predsedstvo OS ZSS Velenje se je zavzelo za rekreacijo med delovnim časom za delavce, kjer se ponavljajo faze dela, za skrajšanje delovnega časa zaposlenih na težkih zdravju škodljivih delovnih mestih ter za ustrezno sistemsko ureditev rehabilitacije invalidov.

Komite za družbene dejavnosti pa je opozoril na hitro naraščanja invalidnosti tudi v vzgoji in izobraževanju.

M. L.

Seminar 1
V petih dneh od rokopisa do časopisa
za večjo časovno aktualnost
informacij

● od 25. do 27. februarja

Informacijska tehnologija je tudi pri nas že toliko napredovala, da je mogoče glasilo ozda, naj bo v časniški ali revijalni obliki, narediti v petih dneh, od ponedeljka do petka.

Seminar predstavi udeležencem neglede na naklado glasila možnost, kako v petih delovnih dneh uredniško urejene rokopise in slikovno gradivo grafično in oblikovno urediti, zlektorirati ter novinarsko obdelati, postaviti s fotostavkom, zmontirati in skorigirati, pripraviti filme za tisk, glasilo stiskati in ga dostaviti ali odposlati naročniku oziroma prejemniku.

Udeleženci spoznajo organizacijo uredniškega dela, ki temelji na hkratnem načrtovanju vsebine in likovnega izraza natajajoče izdaje glasila. Pri tem je poudarek na časovno aktualnih, svežih informacijah, pa tudi na učinkovitih, informativnih naslovih ter slikovnih informacijah. Med praktičnim delom si ogledajo dva tehnološka postopka od lektoriranja in novinarske obdelave rokopisov ter tehnične ureditve do fotostavka, montaže, izdelave filmov in tiska.

Cena za udeležbo na seminarju, za sodelovanje v praktičnem seminarskem delu in za strokovno literaturo je 6.500 dinarjev. Rok za prijavitev je četrtek, 20. februar.

Za natančnejše informacije seminarski razpis telefonirajte v Center za razvijanje obveščanja v združenem delu, telefon: (061) 323-951.

Mirko Fajdiga: Pohorski partizani 1943

DEJSTVA GOVORIJO

Osmega januarja 1943 je Nemcem uspelo na Pohorju uničiti Pohorski bataljon. Približno tri mesece nato partizanov na Pohorju ni bilo. Na začetku aprila je bila ustanovljena Pohorska četa, ki je maja prerasla v Pohorski bataljon – drugi. Na začetku avgusta je imel že sto borcev, ko je moral zaradi pričakovanih razmer po italijanski kapitulaciji 8. avgusta 1943 iznenada na Dolenjsko. Na Pohorju je ostala slabotna četica 22 partizanov. Sredi septembra je imela na primer okoli 140 borcev, od tega samo 21 oboroženih. Četica torej ni bila kos ne svoji mobilizacijski vlogi in tudi čemu drugemu ne. Oktobra je bil drugi Pohorski bataljon znova obnovljen, 4. novembra je bil iz 180 borcev ustanovljen Pohorski odred. Deloval je do 8. januarja, ko je bila pri Sv. Primožu ustanovljena Pohorska brigada, ki je kmalu dobila ime po Milošu Zidanku.

trebno izgubljati besed, zakaj so raziskovanja pohorskega partizanstva še posebej zanimiva, zanimiva še zdaleč ne samo pohorsko ali mariborsko. Zato je marsikdo Fajdigovo knjigo težko čakal, bolje rečeno pričakovane korake, ki se jim pisec tovrstnega dela ne bo mogel izogniti.

O »pohorski aferi« velja že od leta 1944 ocena o uspeli gestapovski provokaciji Fajdiga ji je kot zgodovinar v knjigi o Zidankovi brigadi delno pritegnil, čeprav je imela gestapovščina posebno težo, tokrat pa v Pohorskih partizanih 1943 dobé nekateri dogodki, ki so bili prej obravnavani kot del boja z gestapovščino, povsem drugačna imena. Fajdiga tudi argumentirano dvomi o nekaterih primerih obračunov s »plavo« gardo, ki z obrobniimi pojavi še zdaleč ni dosegala razsežnosti, ki so ji bile pripisane. Toda nosilci boja proti tako napihnjeni plavi gardi so zadali partizanstvu v severovzhodni Sloveniji usodne udarce. Partizanstvo se je razkrajalo od znotraj, samo se je odrezalo od svojega zaledja, dobesedno napovedalo boj slovenskogoriški mobilizacijski bazi. Ljudje, ki so vse to sami skusili, nosijo breme teh dogodkov vse življenje s seboj, toda tudi ta, ki takrat ni bil zraven, išče odgovor na vprašanje, kaj se je v resnici dogajalo. Ali je gestapo res uspel s svojo mrežo proreti tako daleč, da je raz-

Pohorski partizanski funkcionarji 1943/44 v Golavabuku. Od leve Tone Rader-Jasko, Drago Poglajen, Andrej Cetinski-Lev (narodni heroj), Ivan Pungartnik, Adi Jevšnik-Lvov, Stane Lavrič, Ivan Marzel-Mijo in Ivo Skerlovnik

krajal partizane na Pohorju od znotraj? In če je, so morali biti gestapovski sodelavci med partizani na dovolj pomembnih dolžnostih, in če je bilo tako, ali bi lahko bil samo en sam? Če pa ni šlo za gestapovščino, ali je bilo potemtakem levo sektaštvo tisto, ki je izpodkopavalo na Pohorju zdrave partizanske temelje, kar recimo osvobodilnofrontovske temelje? Tu smo pri vprašanju, ki že vsa leta od takrat in bo vse do dokončnega odgovora terjala temeljito politično analizo, potrebno ne samo zaradi preteklosti, marveč tudi zaradi nas danes, zaradi izkušnje in spoznanj, ki jih bodo dali odgovori. V marsikaterih ušesih levi odkloni zazvene celo z nekakšno mero razumevanja in simpatije, bistveno drugače ko desni nekako takole po obrabljeni

krilatici »boljši najslabši socializem, kar jih je na svetu, kot najboljši kapitalizem«.

Knjiga Pohorski partizani 1943 ne sega tako daleč, pri najbolj občutljivih vprašanjih se od opisa dogodkov in previdnih sodb ne spušča do temeljitega analiziranja, toda če bo prej ali slej kdo to moral storiti, bo to gotovo moral pisec, ki se je s partizanstvom na Pohorju najbolj temeljito ukvarjal. Miško Kranjec nam je v romanu Za svetlimi obzori literarno upodobil grozovito negotovost pohorskega partizanstva, Fajdiga kar v dveh knjigah o istih vprašanjih kot zgodovinar, čakamo na napovedano knjigo Karla Forteja, ki je ni in ki je po glasovih, ki so segli do javnosti, v marsičem osvetlitev pravega in namišljenega plavogardizma na Štajerskem.

Želja po resnici o pohorskih dogodkih, kdo je bil gestapovski sodelavec in kdo ne, kdo je bil, če citiramo partijski dokument, »pohorski sadist«, kdo levi odklon in še kaj, še zdaleč ni nikarkršna želja po odkrivanju manj pomembne temne plati pohorskega partizanstva, še manj senzacionalizem kakršnekoli vrste. Pobiti so bili zvesti dobri partizani, vidni in najbolj odgovorni funkcionarji KP javno razglašeni za gestapovce, zmeda na terenu popolna, ob vsem tem pa so bili na vzhodnem Štajerskem mnogi, ki so se iskreno in zvesto hoteli boriti proti okupatorju, ki so v tem boju prispevali z iskreno vero, kolikor so mogli, premnogi tudi največ, kar so imeli – svoja življenja. Utvara bi bila verjeti, da so vse to samo zgodovi-

nopisna in ne aktualna politična vprašanja, verjeti vsaj tako dolgo, dokler živi generacija, ki je vse to sama izkusila, in potomci, na katere so bila prenešana najbolj boleča vprašanja brez odgovorov.

Ce gre pri pohorskih vprašanjih res za leve odklone, potem je to zelo pomembno tudi za Zvezo komunistov. Opozarja nas, kam lahko pripelje navidezno celo zelo zvesto »sledenje« njenih linij, in še bolj, da so bili komunistični partiji v takih primerih veliko bolj nevarni in škodljivi odkloni v lastnih vrstah, kot vsi sovražniki skupaj. S takšno oceno nismo daleč od ugotovitev, ki jih ob tem ali onem tudi danes pogosto radi izrekamo, seveda v bistveno drugačnih razmerah in času.

Janez Svajncar

NOVO IZ ZALOŽBE

Delavska enotnost

v zbirki

Knjižnica sindikati

je izšla že 76. knjižnica

STAVKA V RUDNIKI TRBOVLJE – HRASTNIK in ZAGORJE, (avtor Martin Ivanič)

V knjižici so obravnavani tako imenovani trboveljski dogodki leta 1958, točneje stavka rudarjev v rudnikih Trbovlje–Hrastnik (od 13. do 15. januarja 1958) in Zagorju (16. januarja 1958).

Cena 995 dinarjev.

v zbirki

Aktualna tema

knjižica za nove delegate od temeljne ravni do republike

KAKO (NI)SEM BIL DELEGAT (avtor Vlado Šlamberger)

Avtor v knjižici na zanimiv in razgiban način posreduje izkušnje delegata v tretjem mandatu in to brez olepševanja ali črno-belega prikazovanja stvari.

Cena 593 dinarjev.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo

..... izvod(ov) brošure STAVKA V RUDNIKI TRBOVLJE–

HRASTNIK–ZAGORJE, izvod(ov) brošure KAKO

(NI)SEM BIL DELEGAT.

Naročeno pošljite na naslov:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sovjetske spremembe

Na sovjetskem notranjepolitičnem prizorišču je prišlo v zadnjem času do številnih kadrovske spremembe, ki pričajo o nezadovoljstvu sedanjega političnega vodstva z aktualnimi družbenogospodarskimi razmerami. Vse bolj očitno postaja, da so se v Kremlju odločili ustaviti tehnološko zaostajanje za ZDA, ekstenziven gospodarski razvoj in centralno-planski način snovanja bodočega razvoja. V novem programu komunistične partije Sovjetske zveze je na primer zapisano, da je treba občutno povečati izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti, načrtovanje naj bi postalo instrument gospodarske politike v podjetjih, povečali naj bi storilnost. Nekaj se torej v sovjetski družbi premika, seveda pa je zgolj na podlagi ene listine težko povsem določno zatrjevati, do kakšnih političnih, gospodarskih in širših družbenih sprememb bo prišlo v naslednjih nekaj letih.

Kljub meglenim obrisom nove sovjetske razvojne strategije pa je na dlani, da se v uradnih političnih krogih in časopisju vse pogosteje govori ali piše o krizi sovjetske družbe. Priznavanje omenjene krize pomeni torej razliko od prejšnjih ocen, češ da je sovjetska družba v prehodnem obdobju in da bo prišlo v njej kmalu do delitve dobrin po potrebah. Toda po vsej verjetnosti so zmotne ocene, da gre za globlje družbene spremembe, ki so tudi razrednega značaja. Kritične puščice resda letijo proti kultu osebnosti, voluntarističnim metodam dela in neizkoriščenim možnostim hitrejšega gospodarskega napredka. Velike kadrovske spremembe so že same zase znamenje novega obdobja v povojnem sovjetskem razvoju. Toda po drugi strani je povsem očitno, da je bil občutek zaostajanja v tehnološki tekmi z Američani odločilen pri opredelitvah za spremembe, za katere pa ni značilna širša demokratizacija družbenih procesov. Prej bi lahko rekli, da tiči bistvo nove politične usmeritve v krepitvi ekonomske, tehnološke in gospodarske moči ZSSR kot velesile, ki se zaveda svojega pomena v mednarodni skupnosti in ki se ne misli odreči stalnicam notranje in zunanje politike (kontinuiteti sedanje sestave politične oblasti, vloge partije kot stranke na oblasti, transmijski vlogi sindikatov in drugih družbenopolitičnih organizacij, tezi o razvoju socializma v svetu kot svetovnega sistema, itd.).

Rekli bi lahko torej, da so se v sovjetski partiji odločili za tako imenovano konservativno posodobitev sovjetskega gospodarstva, političnega sistema in družbenih odnosov, ki nosi v sebi tudi marsikaj pozitivnega. Z zornega kota mednarodnih odnosov je na primer še kako pomembno, da se Sovjetska zveza zaradi željene tehnološke prenove sovjetskega gospodarstva vse bolj zavzema za normalizacijo odnosov z ZDA in zaustavljanje oboroževalne tekme, kar zna ugodno vplivati na mednarodno ozračje in gospodarsko krizo v svetu. Kadrovske, tehnološke in druge »male« revolucije pa bodo počasi, a vendarle morale pripeljati do približevanja marxovi konceptiji družbenega razvoja in socializma, v katerem naj bi delovni človek sam odločal o svoji usodi. Morda se vse to bere utopično, toda zgodovine le ni mogoče spreminjati kar čez noč.

Emil Lah

Različni podatki o številu nezaposlenih v Veliki Britaniji

SOCIALNE PODPORE NE DOBIVAJO VSI

Več kot 900.000 britanskih delavcev in nameščencev, ki nimajo zaposlitve, se ne poteguje več za delovno mesto, ker teh možnosti pač ni, ocenjuje britansko ministrstvo za delo. Okrog 870.000 oseb pa sicer išče zaposlitev, vendar jih statistika o nezaposlenih ne zajema preprosto zato, ker ne prejemajo podpore za nezaposlene.

Po uradni statistiki namreč velja za nezaposlenega le tisti, ki prejema ustrezno podporo. Oktobra objavljeni podatki o številu nezaposlenih (3,27 milijona oseb) niso realni, ker še ne vsebujejo sezonskih sprememb in ker temeljijo na predpostavki, da vsak nezaposleni išče delo. To pa, kot je videti iz nadaljnjih podatkov, nikakor ne ustreza resnici.

Po eni izmed ocen 32% odstotkov nezaposlenih, ki nimajo delovnega mesta (940 tisoč), ne išče zaposlitve. Med njimi je 200.000 takih, ki so le delno zaposleni in zato tudi slabo plačani in so v glavnem odvisni od pod-

pore za nezaposlene. Nadaljnjih 740.000 oseb statistike vodi kot »gospodarsko pasivne« in nimajo niti lastnih dohodkov niti se ne potegujejo več za delo.

Značilno je, da je med 940.000 nezaposlenimi 440.000 moških, od teh polovica starejših kot 50 let in le petina mlajših od trideset let. Ti mlajši nezaposleni za poglavitni vzrok za svojo pasivnost navajajo, da zanje ni zaposlitve. Sledijo kronično oboleli ali invalidni delavci brez zaposlitve. Od 300 tisoč žensk je le petina mlajših od petdeset let, več kot polovica pa je mlajših od 30 let. Slednje kot vzrok za nezapo-

slenost navajajo dejstvo, da morajo pač skrbeti za svoje družine.

Od 870.000 oseb, ki ne prejemaajo podpore za nezaposlene in ki jih statistika kot nezaposlene potemtakem ne vodi, iščejo pa zaposlitev, je 70 odstotkov žensk, od katerih polovica bi se rada zaposlila začasno oziroma s skrajšanim delavnikom.

Razprava o dejanskem obsegu nezaposlenosti v Veliki Britaniji je bila na dnevnem redu tudi na letošnjem zasedanju konservativne stranke, kjer je minister za delo lord Young opozoril na rastoče število nezaposlenih in hkrati na odprta delovna mesta, ki pa jih večina nezaposlenih ne more zasesti zato, ker nima ustrezne šolske izobrazbe. Vrh tega je večina prostih delovnih mest locirana v jugovzhodnem delu Velike Britanije, tako da jih ni mogoče popolniti z neza-

poslenimi iz drugih delov države, ker ti stanujejo večidel v lastnih hišah oziroma lastniških stanovanjih, ki jih lastniki neradi zamenjujejo. Vzrok za nemobilnost delovne sile na britanskem otoku je treba pripisati tudi zelo različnim cenam nepremičnin v raznih delih Velike Britanije. Nezaposleni, ki prodajo svojo hišo na severu države, ne more pričakovati, da bo z izkupičkom na jugu države lahko kupil hišo približno enake vrednosti.

Pred nedavnim se je v razpravo o nezaposlenosti v Veliki Britaniji vključil tudi Michael Erwardes, nekdanji predsednik avtomobilske družbe British Leyland, ki meni, da v državi dejansko ni več kot poldrug milijon nezaposlenih. Svojo trditev opira na podatek, da najmanj 8 odstotkov aktivnega prebivalstva v državi dela na črno oziroma šušmari.

N. Ž.

Andrijo Artukovića so ta teden organi oblasti Združenih držav Amerike vrnili v Zagreb. Jugoslavija je kar 37 let čakala na njegovo izročitev. Pričakujejo, da bodo Artukoviću, vojnemu zločincu, ki ima na vesti več kot deset tisoč življenj, v bližnji prihodnosti sodili pred Okrožnim sodiščem v Zagrebu.

Nov stavkovni val v Italiji

ŠTRAJKAJO ČRPALKARJI, ZDRAVNIKI, VETERINARJI

Vse kaže, da bo Italijo preplaval nov stavkovni val. Tako je vsaj mogoče sklepati po stavkovnih gibanjih, ki so pred dnevi potekala hkrati ali pa so si sledila. Gre za stavke zakupnikov bencinskih servisov in črpalkarjev, zdravnikov in veterinarjev.

Zakupniki bencinskih servisov, ki so več dni stavkali celo ob italijanskih avto cestah in so za več dni zaprli tudi samopostrežne črpalke, so s stavko protestirali proti odločitvi vlade, da bo sprostila cene motornega goriva. Bojijo se, da bo sprostitev cen povzročila med naftnimi družbami dogovorjeno podražitev naftnih derivatov, zato bi po njihovem morala vlada pred sprostitvijo cen sprejeti antimonopolni zakon.

Daljnosežne posledice utegne imeti že tretja stavka zdravnikov v zadnjem letu. Udeležili so se je ne le zdravniki iz državnih bolnišnic in državne zdravstvene službe sploh, temveč tudi tako imenovani hišni zdravniki in zdravniki splošne prakse. Čeprav so med stavko zagotovili zdravniško oskrbo pacientom v nujnih primerih, je bila kljub temu zdravstvena služba začasno bolj ali manj paralizirana.

Zdravniki so izjavili, da se bodo z vlado pogajali šele tedaj, če jim bo priznala pravico do pogodbe, ki naj bi se razlikovala od običajnega tarifnega sporazuma, kakršen velja za ostalo bolnišnično osebje. Zdaj je namreč v veljavi splošna delovna pogod-

ba, ki po mnenju prizadetih zdravnikov povzroča nedopustno uravnilovko.

Proti zdravnikom in njihovim zahtevam zavzemajo italijanski sindikati odklonilno stališče, prav to pa je po mnenju stanovske organizacije zdravnikov v zadnjih letih pripeljalo do izrazito demagoške politike, ki je precej kriva za politizacijo državnega zdravstva. Prišlo je tako daleč, da je strankarska pripadnost zdravnikov že malone pomembnejša od njihovih strokovne usposobljenosti in poklicne uspešnosti.

Stavkali so tudi že živinozdravniki v državni službi, ki grozijo, da bodo po tri dni stavkali vse naslednje tedne, če vlada ne bo ugodila njihovim zahtevam za zvišanje plač. Zaradi stavk živinozdravnikov sta prizadeti vsa mesna industrija in trgovina, vključno z izvozom in uvozom mesa. Oskrba z mesom in s klavno živino iz drugih držav EGS se je prekinila. V neapeljskem pristanišču je običajno za 4 milijarde lir mesa, namenjenega v Egipt, vse klavnice so zaprle, mesa in mesnih izdelkov pa vsepovsod primanjkuje.

Cene rastejo. Še v težjem položaju so ribarnice. Rib, ki jih živinozdravniki ne pregledajo, ne morejo prodajati, marveč so jih dolžni uničiti. Vse kaže, da vlada ob teh stavkah ne bo mogla ostati ravnodušna in da bo primorana privoliti v kompromisne rešitve.

N. Ž.

Indonezija pridela vse več hrane

TRŽNO ZASNOVANA KMETIJSKA POLITIKA

Ko je indonezijski predsednik Suharto na konferenci organizacije Združenih narodov za kmetijstvo in prehrano v Rimu govoril o pomembnih dosežkih Indonezije pri pridelovanju hrane, je požel buren aplavz udeležencev iz vsega sveta. Kako tudi ne bi, saj so dosežki kmetijstva v Indoneziji zares presenetljivi.

V komaj desetih letih, se pravi v obdobju 1975/1985, je ta otoška dežela, ki šteje 165 milijonov prebivalcev in se s tem uvršča med peterico največjih v svetovnem merilu, povečala pridelek riža od 11,3 milijona na 25 milijonov ton. Po treh rekordnih letinah se je Indonezija iz dežele uvoznice prelevila v deželo izvoznico riža. Letos je za prehrano žrtev naravnih katastrof v Bangladešu in Etiopiji ta agrarno uspešna dežela namenila 100.000 ton riža.

Ta izjemni kmetijski dosežek Indonezije je rezultat večletnih prizadevanj, pre-

kinjenih s številnimi naravnimi ujami, slabimi žetvami, izjalovljenimi načrti in birokratskimi slabostmi oziroma korupcijo v državnem aparatu.

Poglavitni vzrok za uspehe indonezijskega kmetijstva je nedvomno spodbudna kmetijska politika, vtkana v razvojne programe, temelječe na tržnogospodarskih načelih in zadržni vzajemnosti. Država pomaga pri graditvi infrastrukture, zlasti namakalnih sistemov, pomoč nudi tudi v obliki posojil, z uvajanjem novih vrst žita, dodeljevanjem umetnih gnojil in zagotavljanjem

rastlinskih zaščitnih sredstev.

Tako je Indoneziji uspelo v zadnjih desetih letih povečati letni pridelek riža za povprečno 4,6 odstotka, medtem ko je število prebivalstva hkrati naraščalo po 2,4 odstotka.

Zasluge za tako izjemno povečanje pridelka žita v Indoneziji pripisujejo tudi predsedniku Suhartu, ki se je kot kmečki sin s sposobnostjo in trdim delom povzpел do tako visokega položaja, pri tem pa se čuti dolžnega izboljšati položaj kmetov in s tem prehrano prebivalstva v državi.

Kljub temu da sta glavni vir deviz oziroma dohodka v Indoneziji nafta in zemeljski plin, od kmetijstva v tej otoški deželi še vedno živi 31 milijonov oziroma skoraj 19 odstotkov vsega oziroma

kar 48 % aktivnega prebivalstva.

V prihodnje namerava Indonezija nameniti pozornost razvijanju še drugih vrst kmetijskih in drugih pridelkov. Tako se že zdaj uvršča na drugo mesto kot svetovni izvoznik surovega gumija, znaten pa je tudi njen delež pri oskrbovanju svetovnega trga s palmovim oljem, raznimi začimbami, čajem kavo, tobakom in drugimi tropskimi pridelki.

Pri izpolnjevanju razvojnih načrtov se Indoneziji ubadajo s številnimi težavami. Nazadujoče cene nafte zmanjšujejo dotok deviz, v svetovnem merilu naraščajoči protekcionizem pa vse bolj ogroža izvoz kmetijskih pridelkov in industrijskega blaga.

Nande Žužek

Nenavaden gledališki dogodek

Precej prahu je dvignil spektakel Krst pod Triglavom, ki so ga v Cankarjevem domu uprizorili ustvarjalci gledališča sester Scipion Nasice. Najprej v sredstvih javnega obveščanja s kontinuirano akcijo oznanjanja bližajoče se premiere (otvoritve razstav, predstavitev kovčka za duhovno rabo ipd.), kasneje pa je skupina predstavnikov sredstev javnega obveščanja onemogočila dostop do ključnih ustvarjalcev (teh ni bilo na tiskovno konferenco), odlomkov s predstave se ni dalo fotografirati ali posneti... In vendar je bila javnost o vsem natančno obveščena in jo je doletelo koncentrirano sporočilo o bistvu same predstave, o njenih temeljnih načelih in vsebinski zasnovi.

Retrogardistični dogodek Krst pod Triglavom je po tem sporočilu (gledališki list) zgodba o prekrščenju naroda, prikaz skozi optiko umetnosti. Krst pod Triglavom ne temelji na dramskem tekstu, temveč se izraža z govorico likovnih atrakcij. Menim, da sta ti izhodišči osnovni za razumevanja tega spektakla, ki se dejansko prikazuje z dvainšestdesetimi slikami – res slikami v pravem pomenu besede. Slike pa pred očmi gledalcev kreirajo igralci in scena. In pri tem je vse delovalo kot skrajno natančno naravnani mehanizem, ki zna izrabiti razsežnosti in tehnične možnosti največje in najsodobneje opremljene gledališke dvorane na Slovenskem. In seveda, treba je omeniti poleg izrazito poudarjene vizualne plasti predstave tudi njeno glasbeno, ki vsekakor do kraja dosledno ustvarja ozračje prikazani odrski napetosti. Ta, do kraja poudarjena likovnost predstave nedvomno moti strokovne teaterske kroge, češ da ta spektakel zaposluje čute, ne pa tudi duha. Če bi to držalo, potem si ne znam predstavljati, kakaj bi izobraženci še sploh hodili na likovne razstave. Res je to morda pretirana primerjava, vendar, če se predstava loteva likovnega načina izražanja, potem jo je vredno spoznavati in gledati skozi to prizmo. To je res drugačna oblika gledališča, kot smo je bili vajeni v naših institucionalnih in eksperimentalnih gledaliških hišah. Zato jo je kot »negledališko« verjetno prezgodaj razvrednotiti. Takšna kot je, je neizprosna – neizprosna do gledalcev in do izvajalcev na odru. Neizprosna zaradi silovitega tempa, ki diktira razvoj odrskih slik in prizorov. V tem kontekstu razumemo potem tudi daljše sekvence, ki do kraja sprovcirajo gledalčevo pozornost, ali takšne, pri katerih je komajda še mogoče prenašati hrup glasbe, saj sta njihov pomen in simbolika jasna (beri: dovolj agresivna).

V zasnovi, kakršno so razvili ustvarjalci spektakla, je res težko najti prostor za govorjeno besedo, ki bi bila ob drugih, očitno poudarjenih izraznih sredstvih, nemočna.

Krst pod Triglavom je gotovo izziv za našo kulturno in posebej gledališko javnost. V teh sferah bo najbrž še nekaj časa razburjal duhove – in toliko kot jih bo proti spektaklu, toliko jih bo v njem iskal to, kar je pozitivno za razvoj naše gledališke miselnosti, za širjenje teaterskega interesa. Iz različnosti sodb o predstavi bo šele čez čas mogoče izluščiti bolj objektivno podobo tega nenavadnega gledališkega dogodka.

Iztok Premrov

Sindikati in prosti čas delavcev

ZA DALJŠI IN BOLJ HUMAN PROSTI ČAS

Jugoslovansko posvetovanje na temo »Sindikati in prosti čas delavcev«, ki je bilo prejšnji teden v Novi Gorici, je z več kot štiridesetimi razpravami in poročili opozorilo na številne dileme in probleme ter nakazalo veliko poti za delo sindikatov na tem področju.

Na skupni imenovalec je mogoče spraviti misli, da se moramo v sindikatih boriti za daljši in hkrati bolj human in kakovostnejši prosti čas, da bomo cilje dosegli le v tesnem sodelovanju z dejavniki v krajevni skupnosti in da moramo tudi prosti čas (oziroma ustvarjalne dejavnosti v prostem času) načrtovati.

Proučevanje in načrtovanje prostega časa je pri nas postalo zanimivo šele v zadnjih letih. Postopoma se le zavedamo, da prosti čas ni več izključna dobrina posameznika, temveč družbena vrednota in s tem tudi pomemben predmet raziskovanj in zanimanja družbenopolitičnih organizacij.

Pomembno je zavedati se, da je prosti čas v mnogočem še neopredeljen in neosmišljen in zato lahko izpostavljen tudi zlorabam (zasvajanje s pogrešnimi programi sredstev javnega obveščanja, agresivnimi reklamami, ponujanjem svojstvenih vzorcev vedenja, dvomljivih idejnih vrednot itd.). Hkrati pa precejšen del prostega časa pri vse večjem številu delavcev zgublja svojo poglavitno vlogo zato, ker je vse bolj namenjen dopolnilnemu oziroma »sivemu« delu. Tako porabljen prosti čas dopolnjuje družinske proračune, dolgoročno pa ogroža socialno varnost, saj ne služi več temeljnemu namenu: obnavljanju telesnih in duhovnih moči ter razvoju vsestranske osebnosti. Stanje,

ki ga bolj slutimo kot poznamo, kaže na to, da prostemu času še vedno nismo našli pravo mesto v samoupravni socialistični družbi. Preveč ga prepuščamo stihiji, naključju in logiki ponudbe in povpraševanja, kot da bi pričakovali, da se bo prosti čas z vsemi svojimi pozitivnimi opredelitvami uresničeval brez posebnih družbenih in osebnih naporov.

Programiranost in osebne navade

Če je prosti čas rezultat dela, bi moralo biti povsem normalno, da se pojavlja v načrtovanju družbenoekonomskega razvoja – in to kot pomemben element načrtnega razvoja življenja in dela v družbeni skupnosti na vseh ravneh – še posebej pa v krajevni skupnosti in organizaciji združenega dela.

Tehtno in sistematično načrtovanje organiziranega preživljanja prostega časa je tisto, kar v sindikatih že v tem trenutku lahko storimo, ne da bi nam bilo treba le opozarjati, prizadevati si, ustvarjati »politično klimo« in čakati na druge.

Udeleženec dejavnosti v prostem času mora biti v funkciji ustvarjalnega subjekta v vseh fazah dogajanja: pri programiranju, pripravi in uresničevanju dogajanja. Ničesar namreč nismo spremenili, če že od vsega začetka ne spremenimo klasičnega odnosa: programiranje za nekoga moramo nadomestiti s programiranjem z njim. Za dejavnosti v prostem času se posameznik odloča svobodno po svojih osebnih nagnjenjih in interesih. Le-ti pa so rezultat širšega družbenega vpliva na človeka v procesu njegove socializacije.

Če želimo, da ljudje sami uresničujejo in zadovoljujejo svoje potrebe in želje po organiziranem preživljanju prostega časa, morajo temu biti prilagojene tudi oblike in metode dela. Oblika dela ne sme biti le servis ali izposojevalnica različnih možnosti, ki so na voljo, ne sme biti le institucija s togo vnaprej pripravljenim programom. Ponudba tudi ne sme predstavljati le seznama programov različnih organizacij. Zagotovljena mora biti univerzalnost, ki izhaja iz enega specializiranega interesa tako, da postopno vključuje še druge interese s poglobljanjem, širjenjem in utrjevanjem prvotnega.

Organizirane dejavnosti v prostem času so pogosto oblike dela organizacij, ki jih le-te tudi finančno omogočajo. Programska odvisnost je zato precejšnja, kar predstavlja svojevrstno nevarnost, da postanejo te dejavnosti le transformacija domicilnih organizacij, le izvajanje programov, za katere pa vemo, da niso dokončni in za vselej napisani. Dejavnosti v prostem času morajo biti širše od formalnih organizacijskih okvirov, svobodnejše – od dogmatične vsebine programov organizacij in bolj demokratične v nastajanju in preoblikovanju, da bi mogle vplivati na bolj dinamičen razvoj tudi v matičnih organizacijah.

Kadri omogočajo uspešno organizacijo

Praksa dokazuje, da je eden temeljnih pogojev za uspešno dejavnost v prostem času kadri, vodje, organizatorji, strokovni vodje, mentorji ipd., ki znajo oblikovati skupino, (in ne določati), jo usmerjati (in ne vo-

dit) in jo usposobiti, da odpravi konfliktne situacije (in ne disciplinirati). Skupinam in usposobljenosti za delo v skupinah bi morali posvečati veliko več skrb, saj velika večina dejavnosti v prostem času poteka v skupinah – naposled tudi zato, ker to terja sistem organiziranosti matičnih organizacij (npr. osnovna organizacija sindikata, kulturnoumetniška skupina, sekcija ipd.). Praksa je pač takšna in po mnenju mnogih pretoga. Zlasti v kulturni ustvarjalnosti in še posebno na nekaterih področjih (literati, likovniki) deluje veliko število posameznikov, ki zaradi svojih osebnih razlogov ali zaradi organizacijskih težav nočejo ali ne morejo biti organizirani v skupine somišljenikov. Zaradi toge in stran od posameznika obrnjene prakse in zakonodaje (npr. zakon o društvih), z njimi ne pomagamo strokovno in jih prepuščamo naključju, trgu in drugim vplivom.

Praksa v sindikatih kaže na to, da smo bili uspešni v dejavnostih v prostem času tam, kjer smo mnogo razmišljali o primernosti programov, o okolju, tradiciji, navadah, potencialnih udeležencih in predvsem o motivaciji za takšne dejavnosti; skratka tam, kjer smo se načrtovanja lotevali tehtno in resno. Najuspešnejši pa smo bili brez izjeme takrat, ko smo o vsem tem razmišljali in načrtovali skupaj z družbenopolitično skupnostjo, z dejavniki v krajevni skupnosti, s šolo in z drugimi organizacijami.

Prosti čas je rezultat dela in sestavina življenja, organiziran in ustvarjalni prosti čas pa je pogoj za boljše delo in boljše življenje – torej skrb vseh. Doro Hvalica

Kljub temu je obveljalo mnenje, da morajo ostati pravila igre, da ne bi organizatorji dobivali stara dela ali dela, ki niso vezana na razpisane teme.

Tudi vprašanje financiranja ali mecenstva je bilo dokaj glasno. Vendar je to in še nekaj podobnih vprašanj treba rešiti na republiški ravni in jih poenotiti. Gre tudi za izraz ekstempore, češ da ni primeren za prireditve, ki v zadnjih letih traja kar deset dni.

Vsekakor so to bolj birokratska vprašanja, ki pa jih je le treba enotno rešiti, kot je na okrogli mizi poudaril predsednik likovnih kupin Slovenije Toni Vovko.

V Labodu se bodo v prihodnje skušali prilagoditi željam udeležencev, predvsem pa bodo vztrajali na vse višji kakovosti del.

Sicer pa labodovci lahko rečejo, da je izpolnjen prvotni namen ekstempora. Poleg pomoči likovnim ustvarjalcem so želeli omogočiti svojim delavcem zblizanje z likovnim ustvarjanjem, ki je bilo Labodovim šiviljam dokaj oddaljeno. Z vsako prireditvijo je bila likovna govorica bližja zaposlenim in danes jih ni več moč tako hitro zadovoljiti...

Lidija Jez

Novomeški ekstempore se je že dodobra zasidral med delavci

LABODOVIM ŠIVILJAM POSTAJA LIKOVNO USTVARJANJE BLIŽJE

Ko v Labodu, tovarni oblačil iz Novega mesta, pregledujejo in ocenjujejo delo v kulturi, so upravičeno ponosni na ekstempore. Jeseni je bil že sedmi, kar priča, da se je prireditev že zasidrala med delavci, na Dolenjskem, proizvodne tozde pa ima Labod kar v šestih slovenskih občinah.

Labodov ekstempore je ena večjih tovrstnih prireditev v Sloveniji. Na zadnjem je sodelovalo 41 slikarjev, med njimi so bili akademski in amaterji, posebej pa velja poudariti, da so prišli tudi naši zamejci. Prireditelji vsako leto razpišejo dve do tri teme. Za razliko od prejšnjih let pa za zadnjo prireditve niso določili formata ali tehnike dela, avtorji pa so morali slike oddati opremljeno. Dela oceni strokovna žirija. Na 7. ekstemporu je bil njen predsednik akademski slikar Franc Zalar, člana pa dr. Mirko Juteršek

in dr. Milček Komelj, oba že stara sodelavca Labodovega ekstempora.

V teh sedmih letih je prireditev organizacijsko in vsebinsko rasla, kar je potrdila tudi razprava na okrogli mizi. Prireditelji se namreč zavedajo, da so dosegli zadovoljivo raven, na kateri pa vendarle ne bi smeli ostati. Zato so povabili udeležence, likovne kritike, organizatorje kulture... naj povedo svoja opažanja, izkušnje, usmeritve. V razpravi so navzoči potrdili dosedanje pravo usmeritev, ki ji ni kaj očitati niti kaj dodati. Vsekakor pa

je treba poskrbeti, da bo prireditev tudi v prihodnje kolovozno rasla. Med sprejemami velja omeniti željo, naj bi avtor oddal sliko le pod steklom, brez okvirja. Uokvirjanje je eden izmed večjih stroškov, pa tudi čas izdelave se s tem bistveno podaljšuje.

Govorili so tudi o odkupu nagrajenih del. Labod odkupi vsa nagrajena dela. Na zadnji prireditvi je bilo 10

odkupnih nagrad (po pravilniku), od tega 3 nagrade in 7 diplom za kakovost dela. Tokrat je bila razpisana še dodatna nagrada za najboljšo risbo. Udeleženci Labodovega ekstempora, ki često sodelujejo tudi na vseh sorodnih prireditvah po Sloveniji in drugod, so menili, da so odkupne nagrade nasploh preizkušnje. To, menijo, je tudi vzrok, da že uveljavljeni slikarji ne prihajajo na take

prireditve. Predlagali so, naj žirija oceni dela, najboljše slike naj dobijo priznanje, delovna organizacija pa naj bi po svoji presoji odkupila določeno število del po ceni, ki jo določi avtor.

Postavili so tudi vprašanje žigosanja platen oziroma podlag, češ da le-to draži udeležbo. Zdaj povrnejo potne stroške in dnevnic, so pa mnoge prireditve, na katerih tega ne krijejo.

Zima na Pokljuki

Izkušnje z aktivnimi odmori med delom tudi v Tomosu

SPOZNALI SO MOČ ČAROBNE PALICE

Kljub posameznim poskusom, od katerih so nekateri naleteli na zelo plodna tla, aktivni odmori med delovnim časom v Sloveniji še niso zaživeli. Ponekod je začetno navdušenje kaj kmalu splahnelo, v večini primerov pa gre, kot temu pravimo, vse po starem naprej: nekaj ur dela, malica, topla ali hladna, pa spet nekaj ur neprekinjenega dela, morda vmes še kakšna cigareta ali kavica, in po sedmih osmih urah sedenja spet domov. In tako iz dneva v dan, iz desetletja v desetletje.

To, dokaj nezdravo življenje oziroma pomanjkanje gibanja in svežega zraka, se človeku z leti seveda maščuje. Zato so tudi aktivni odmori med delovnim časom za nekatere »modna muha«, za poznavalce in vse, ki so minute za zdravje v službi preizkusili na lastni koži, pa prava čarobna palica.

Kar 92 odstotkov anketiranih za telovadbo

Med tistimi, ki so se v zadnjem času odločili, da nekaj svojih prostih minut med delovnim časom posvetijo športni rekreaciji, so tudi delavci koprškega Tomosa. Jovo Vidakovič, poklicni organizator aktivnega oddiha v tem kolektivu, nam je o tem povedal naslednje:

»Pravzaprav je prišla pobuda to pot iz vrst delavcev. V temeljni organizaciji Pločevina so si ljudje zaželeli, da bi del odmora porabili za gimnastiko oziroma športno rekreacijo. Za začetek smo se domenili, da telovadijo le prostovoljci. Potem smo opravili anketo in ugotovili, da je velika večina oziroma 92 odstotkov anketiranih delavcev za aktivni odmor. Tako so po dvotedenskem uvažanju, ko so telovadili le prostovoljci, zavili rokave tudi drugi...«

Zaradi pomanjkanja pokritih prostorov so imeli delavci aktivni odmor na prostem. Sčasoma pa so bili tudi ob to površino, saj jo je bilo potrebno izrabi za spravilo reproduksijskih materialov. Ne glede na kratak čas, aktivni odmor so imeli delavci le dva meseca, pa je bil poskus poučen. Ljudje so se ogreli za minute

za zdravje med delovnim časom. Zato so sklenili, da jih bodo, ko bo spet priložnost, nadaljevali.

Odrasli športno »nepismeni«

Sicer pa pomanjkanje ustreznih prostorov ni edini problem ljubiteljev športa v Tomosu. Težave povzročajo tudi večizmensko delo, predvsem pa, podobno kot drugod, zastarela miselnost.

»Ljudje, ki prihajajo iz šol, in to še zelo mladi ljudje, so glede telesnokulturnih navad oziroma potreb povsem nepismeni,« ugotavlja Jovo Vidakovič. »Lani je prišlo k

Jovo Vidakovič

Radlje

REKREACIJE VEČ, ŠPORTNIKOV MANJ

Kljub prizadevanjem sindikalnih delavcev in športnih referentov je bilo lani v športnih dejavnostih manj delavcev.

Številka 560 tekmovalcev v osmih športnih zvrsteh delavskih športnih iger sicer kaže rahlo rast, toda tistih, ki se v delovnih organizacijah vključujejo v športno življenje zunaj delovnega časa, je čedalje manj.

Športni referenti pravijo, da vzrokov za to ni težko najti. Dodatno delo in zaslužek zunaj delovnega časa

potiska rekreacijo vse bolj na stranski tir. Zato opozarjajo, da se bo kaj kmalu povečala rast obolevnosti. Razširil pa se je krog tistih, ki imajo programirane rekreativne odmore.

V Radljah pa se te dni začnajo letošnje športne igre. Start bo smučanje na Kopah, priprave in trening, torej tudi rekreacija, pa že potekajo.

Pred kratkim so podelili priznanje in pokale za prizadevanja in rezultate lanskega leta. Pokal delavskih šport-

nam v skupne službe kakih dvajset mladih delavcev. Spoznali smo, ne le da nimajo nikakršnega veselja do športnega življenja, temveč da ne poznajo stvari, ki naj bi jih osvojili že pri telesni vzgoji v osemletki. To je dokaz, s kakšnim učno-vzgojnim procesom se zadovoljujemo v naših šolah in kako zelo neučinkovita je šolska telesna vzgoja. Mladim ne privzgoji niti najnujnejšega. Ne glede na to, da smo skorajda na pragu novega tisočletja, je treba tudi pri nas, vsaj glede športnega življenja, začeti pri temeljih, to je pri ozaveščanju in privzgojanju osnov aktivnega športnega življenja.

Čeprav je še dober mesec do koledarske pomladi, v Tomosu že kujajo načrte, kako bodo znova uvedli rekreacijo med delovnim časom zunaj tovarniških dvoran. Izkušnje nimajo kdo ve koliko, vendar dovolj, da bodo znova poprijeli. Prepričali so se namreč, nekaj tednov je bilo za to dovolj, da velja aktivni odmor neprimerno več od pasivnega. In kaj, lastne izkušnje so bolj dragocene od najboljših predavanj.

Besedilo in slika
Andrej Ulaga

nih iger za leto 1985 so dobili delavci Gorenja Muta (205 točk), drugi so bili delavci Železarne Ravne, Armature Muta (201) in tretji delavci skupnih služb, prav tako iz Gorenja.

Za najboljšega športnika delavskih športnih iger pa so zbrali največ točk Janko Osrajnik, Branko Gregl in Metod Praper, vsi iz Gorenja Muta.

V ženski konkurenci pa so bile najboljše in najbolj vztrajne tekmovalke Delavske univerze in sisov Radlje, ki so pred vrstnicami iz Okusa in OŠ Radlje zbrale največ točk.

Med posameznicami pa so si priborile največ točk Kristina Kresnik, Cvetka Drobne in Simona Hlade.

Za konec še ugotovitev, da se je nekoliko izboljšalo zanimanje žensk za šport, kljub temu pa v športnem življenju ne sodeluje niti odstotek zaposlenih, prtežno mladih žensk.

Kristl Valtl

Savnjanje je več kot užitek

Mnogi mislijo, da hodijo ljudje v savno zato, da bi se znebili odvečnih kilogramov. To mnenje je zmotno, podobno kot tisto, da ob redni masaži shujšamo. Še zdaleč ne. Morda pa bi zgubili nekaj tolsče, če bi sami redno masirali. To je namreč garaško opravilo.

No, pa spet k savni. Z znojenjem zares zgubimo nekaj tekočine, ki pa jo kmalu spet nadoknadimo. Po savni smo namreč žejni, zato že tam uživamo sadne sokove, pivo, mnogi pa zelo radi sežejo tudi po šilcu krepkega. Seveda, ko je vsega konec.

Torej, v savni ne shujšamo, še pa po njej bistveno bolje počutimo. Še posebno, če si privoščimo znojenje po napornem delu ali intenzivnem treningu. Sicer pa tudi v tem primeru ne gre pretiravati. Strokovnjaki priporočajo savno enkrat, morda dvakrat tedensko. Vedno si jo privoščimo po naporu, po delu, po tekmi.

Pa še pet pravil, ki jih velja upoštevati v savni, na katera pa ob velikem ugodju kaj radi pozabljamo:

1. Najprej se oprhamo, in ko smo popolnoma čisti, v savno. Znojiti se začnemo v suhi vročini.

2. Ko se krepko oznojimo, da dobesedno teče od telesa, se moramo ohladiti. Ohladimo se v predprostoru, pod prho, v hladni vodi, nemalokrat v ledeni. Toda to slednje je le za nekatere. Za zares zdrave ljudi in tiste, ki imajo radi velike temperaturne spremembe.

3. Ko se ohladimo, šele začnemo pravo savnanje. Po razbeljenem kamenju polijemo nekaj vode, da se znojimo v vlažni vročini. Nekateri se med znojenjem trepljajo z brezovimi metlicami, mnogi pa pri tem radi sežejo po veliki grobi krtači. Dele telesa krtačimo v smeri proti srcu. Če smo navajeni, lahko znojenje in ohlajevanje ponovimo večkrat.

4. Po zadnjem ohlajevanju gremo še za hip v savno, da se malce ogrejemo, nakar se še enkrat temeljito oprhamo.

5. Za ohlajanje si moramo vzeti največ časa. Včasih pol ure, nemalokrat tudi več. Je že tako, da savnanja ne moremo opraviti v nekaj minutah. Sicer pa čas v savni še zdaleč ni zgubljen.

A. Ul.

Seminar za organizatorje športne rekreacije v DO

POISKATI NOVE OBLIKE DELA

Strokovni svet za športno rekreacijo pri Zvezi telesnokulturnih organizacij Celje je pripravil v Čateških toplih poseben seminar za organizatorje športne rekreacije v delovnih organizacijah. Udeležilo se ga je 52 športnih referentov iz 28 delovnih organizacij, kjer se delavci vključujejo v športno rekreacijo.

Uvodoma je navzoče pozdravil strokovni tajnik ZTKO Celje Bogdan Povalj. Govoril je o namenu seminarja, in na kratko razčlenil lanske dosežke sindikalnih športnih iger, občinskih prvenstev ter v množičnosti. Vanje se vključuje čedalje več delovnih organizacij v vseh kategorijah in športnih zvrsteh. Najmnožičneje je vsekakor tekmovalstvo v malem nogometu, odbojki, košarki, zadnja leta, odkar je v Celju 10-stezno kegljišče, pa se je razmahnilo tudi kegljanje. Žal pa po več uspešnih letih ugotavljajo, da na trimskih akcijah ni več tiste množičnosti, zato bo treba poiskati zanimivejše oblike. Predlogi so, da bi za celjsko občino pripravili akcijo »kerlcev«, ki bi tekmovali v hoji, teku, plavanju, kolesarjenju in teku na smučeh, po zgledu akcije RTV Ljubljana »kaveljci in korenine«.

Na seminarju so razpravljali o programski usmeritvi ter terminskem planu za leto

1986, o spremembah in dopolnitvah Pravilnika sindikalnih športnih iger in občinskih prvenstev ter Pravilnika o tekmovalstvu množičnosti za leto 1986. Organizatorji športne rekreacije so dajali pobude, mnenja in predloge za izboljšanje tekmovalstva, zlasti pa zahtevali boljše delo sodnikov v posameznih zvrsteh, zlasti v malem nogometu, košarki in odbojki. Izmenjali so izkušnje pri prirejanju tovarniških srečanj, pri animaciji zaposlenih za vključitev v organizirano vadbo v telovadnicah, na kegljiščih, streljskih ter za tekmovalstva v delovnih organizacijah in tudi zunaj njih.

Predstavniki Čateških toplih je predstavil ves kompleks Term ter njihov program zdravljenja, aktivnega odmora, šolo hujšanja, zdravniške preglede, ter letovanja v bungalovih in kampu. Na voljo so zaprti in odprti bazeni, savna, solarij, trimska dvorana in steza ter 7-stezno kegljišče. Za namestitev sta na voljo hotel Terme in Zdraviliški dom.

Na koncu seminarja so udeleženci menili, da je bil uspešen, seveda pa je zdaj naloga vseh organizatorjev, da dogovore učinkovito uveljavijo v njihovih delovnih okoljih.

Zdenka Zimšek

Delavska enotnost – Unità operaia – na Tržaškem

SODELOVANJE DELAVCEV OBEH NARODNOSTI

Piše Milan Pahor

(2)

Ko je bilo vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja v Dolomitih, je bilo že močno v ospredju vprašanje dela in sodelovanja z Italijani. Dejstvo, da v mestih (Trst, Gorica, Tržič) živi večina italijanskega prebivalstva, in še posebej, da je večina delavstva italijanske narodnosti, je samo po sebi narekovalo potrebo po temeljitih obravnavanju tega vprašanja v vodstvu OF in KPS. Treba je bilo pridobiti demokratični del italijanskega prebivalstva za skupni boj proti nacifašizmu. Zlasti pa je bilo treba posvetiti posebno pozornost delavskemu razredu, saj je delavstvo v Trstu, Gorici in Tržiču imelo bogato revolucionarno izročilo in močno razredno zavest.

Boj proti fašizmu, za naprednejše, demokratične in enakopravne odnose med narodi, je politika, ki mora pritegniti demokratične ljudi. Italijanski del delavskega razreda pa se lahko odloči za sodelovanje z narodnoosvobodilnim bojem slovenskega naroda le na osnovi boja za spremembo družbenih odnosov, s perspektivo razvoja v socializem. Vse to je bilo treba prikazati predvsem tržaškim delavcem, da bi se priključili revolucionarnemu boju slovenskega naroda v sklopu jugoslovanskega narodnoosvobodilnega gibanja, kar je bila ena izmed osnovnih nalog KPS in OF. To v Trstu ni bila lah-

ka naloga glede na posebne razmere tržaškega delavskega razreda. Neizodostno poznavanje programa OF, nacionalni problem, zadržanost dela italijanskega vodstva delavskega gibanja v Trstu, je bilo treba premagati pri graditvi enotne fronte boja proti fašizmu in za spremembo družbenih odnosov.

Že prej je KPS uporabljala posebne organizacijske oblike v tovarnah z ustanavljanjem odborov Delavske enotnosti (DE). Podobna pobuda je stekla tudi v Trstu, seveda z razliko, da je bilo bistveno sodelovanje italijanskega dela delavskega razreda. Prvi stiki in pogovori so dali spodbudne rezultate. Delno je bilo spremenjeno ime, saj je uporabljal izraz: **Delavsko bratstvo (DB) Fratellanza operaia**. Konec leta 1942 sta bila ustanovljeni dve močni skupini italijanskih delavcev, med katerimi so bili seveda tudi delavci slovenske narodnosti: skupini sta delovali v samem mestnem jedru ter v delavskem predmestju Sv. Jakoba. Eden prvih organizatorjev omenjenih skupin je bil **Franc Lipovec-Tine**.

Ravno ti skupini, ki sta združevali delavce obeh narodnosti, sta veliko pomenili v kasnejšem razvoju enotnosti tržaških delavcev v boju proti fašizmu in nacizmu.

Pri postavljanju začetkov enotne protifašistične fronte tržaških delavcev je bilo bistveno sodelovanje obeh ko-

munističnih partij. O tem piše **Branko Babič-Vlado** v svoji knjigi spominov Primorska ni klonila. Pravi, da je bil takrat ustanovljen v Trstu mestni komite KPS, ki si je zadal nalogo povezati se s tržaškim vodstvom KPI. Delavci, ki so bili povezani v prej omenjenih delavskih skupinah, so povezavo omogočili, saj so bili med njimi tudi člani KPI. Na njihovo priporočilo je tržaško vodstvo KPI pristalo na pogovore s KPS ter na sodelovanje obeh partij. Glede na to, da so se italijanski delavci že vključevali v osvobodilno gibanje in sodelovali pri akcijah, je decembra 1942 prišlo do prvega sporazuma o sodelovanju med obema partijama. Sporazum je vseboval dve osnovni točki: enotnost tržaških delavcev v boju proti fašizmu in ustanavljanje skupnih slovensko-italijanskih delavskih odborov po tovarnah in na terenu.

V prvih mesecih leta 1943 je prišlo do poglobljenih pogovorov med obema partijama. Ena izmed točk dogovora se je nanašala na povezovanje delavcev obeh narodnosti. Navajam po Branku Babiču: »V podjetjih se organizirajo odbori delavskega bratstva (DB) kot množična organizacija delavcev (kasneje so se ti odbori preimenovali v odbore Delavske enotnosti – DE)«.

Omenjeni sporazum je pomenil važno prelomnico v

mobilizaciji italijanskih protifašistov, zlasti italijanskega delavskega razreda v Trstu. Razvoj dogodkov je ponovno le potrdil staro dejstvo, da je zorenje revolucionarne zavesti ljudskih množic mogoče le v neposrednem spopadu s sovražnikom ljudstva. Zmago v boju je mogoče doseči le s

Narodni heroj Pino Tomažič, član KPS, na drugem tržaškem procesu obsojen na smrt in 16. 12. 1941 s štirimi tovariši ustreljen na Opčinah pri Trstu.

skrajnimi napor ter s podporo širokih ljudskih sil.

Za pritegnitev delavskih množic se je porodila zamisel o organizaciji Delavske enotnosti – Comitato dell'Unità operaia, ki naj bi združila vse delavstvo ne glede na narodnost. Posvetila naj bi se predvsem politični vzgoji množic, mobilizirala za partizane, izvajala sabotaže vseh vrst. Prve organizacije Delavske enotnosti zrastejo že pred razsulum Italije, njen polet pade pa v leto 1944.

V obdobju pred letom 1943 smo imeli torej v Trstu

le nekeke zametke organizacije Delavske enotnosti. Takrat so se imenovali tudi odbori »Bratstva – Fratellanza« oziroma »Bratstva in enotnosti«. Prvi odbori so nastali po sklepih decembra leta 1942. Prvi odbor DE začne delovati v Škednju in je povezoval delavce iz ladjedelnice Sv. Marka, Lloydovega arzenala, tovarne strojev Sv. Andreja (Fabbrica macchine Sant'Andrea) in iz plavžev. Tajnik prvih zametkov odborov DE je bil Franc Mezgec, pri organizaciji mu je pomagal Franc Lipovec-Tine.

Obdobje od nastanka DE do poletja 1944 je obdobje zbiranja obleke, obutve, prehrane, orožja in drugega materiala za partizane. V gozdove so odpremljali prostovoljce, ki jih je bilo precej med mladino.

Poglavje zase predstavlja delovanje v tovarni Žbokelj. Gospodar mizarske tovarne Žbokelj v ulici della Tesa je na tiho pomagal družinam slovenskih delavcev, ki so delali pri njem. V tistem obdobju (1942 in 1943) je bilo tam zaposlenih okrog 420 delavcev. Organizacija OF je v tovarni zaživel, saj je marsikdo plačeval določeno mesečno vsoto, ki jo je pobiral **Gigi Hrvatinić**. Poleg tega so imeli zvezo z organizacijami mizarjev v drugih večjih mizarskih delavnicah, kot so bile Žerjani in Frandoli. Med mizarji se je že začelo govoriti o Delavskem bratstvu, poznejši Delavski enotnosti. Delno je organizirano delo v tovarni Žbokelj zastalo po Bidovčevi aretaciji. Med najbolj aktivnimi tovariši v tovarni so bili: **Srečko (Felice) Kosmač iz Lonjerja, Miro Abram (takrat je stanoval v ulici Giuliani, sicer Nabrežinec), Rado Pišot-Sokol, Viktor Gerdol, Viktor Žerjal, Franc Lavrenčič s Katarine, Ivan Jejčić iz Vrtovi-**

na, Joško Volk iz Sela na Vipavskem, Anton Čok iz Lonjerja. Poleg tovarniškega odbora OF je nastala še partijska celica, v kateri so bili: Srečko Kosmač, Miro Abram, Danilo Pilat ter Josip Lipovec, ki je takrat sicer delal v tovarni strojev Sant'Andrea. Poleg organiziranega političnega delovanja so opravljali sabotaže na materialu, ki so ga izdelovali za potrebe italijanske vojske.

Skupni jezik tržaških delavcev

Čeprav je bilo delovanje organizacija DE takrat še skromno in na začetku, pa je bila že njena ustanovitev izrednega političnega pomena. Tržaški delavci so našli skupni jezik ne glede na narodno pripadnost. Izoblikovali so svojo množično organizacijo, ki je v zaključnem obdobju NOB v Trstu odigrala tako pomembno vlogo.

Po vsem tem bi lahko takole sklenili:

1. Prvo leto narodnoosvobodilnega boja na Primorskem (od poletja 1941 do pomladi 1942) pomeni navezovanje stikov med vodstvom narodnoosvobodilnega gibanja v Ljubljani oziroma njegovimi aktivisti (brata Kovačič za Tržaško) in domačimi protifašistično usmerjenimi ljudmi ter nastanek prvih žarišč narodnoosvobodilnega gibanja.
2. Prva polovica drugega leta boja (od srede aprila do decembra 1942) pomeni vztrajno delo prvih aktivistov OF za pridobivanje primorskega ljudstva za OF in povezovanje posameznih žarišč narodnoosvobodilnega boja v celoto pod vodstvom Pokrajinskega komiteja KPS za Primorsko.

Nadaljevanje prihodnjic

NAGRADNA KRIŽANKA

6

Delavska enotnost	SVOBODNOST, BREZ NAPETOSTI, PROSTOST	MNENJE, DA JE KAJ KORISTNO	JUŽNOM. DREVESNA ŽIVAL	ANDREJ ZVAN	VIJAK PISALNIŠKALNICI	SODOBNI SLOVENSKI KARIKATURIST IN UREDNIK CIGIBANA (BOŽO)	SESTAV KOLES	OLGA VIPOTNIK	GOST NA SVATBI	SESTAVIL: R. NOC	STAROGR. BOG, OCE ZEVS	NORDIJ. BOGINJA MORJA	ROMAN L. N. TOLSTOJA	PRIPADNIK ANTIČNIH SCITOV
PREPROSTO PLOVILO						OSN. SESTAVINA OGRADJA RAKOV				ZNAČILNA PRIMOR. POKRAJINA				
PISATELJ LOVRO KUHAJ										ZABICA – RASTLINA				
JAPONSKI DROBIZ				TANKA TKANINA				HEBREJ. IME ZA JAHVEJA						
ORIS, OCRT				GLAVO-NOZICE, HOBOTNICE	BUKOVA DESKA			KROM+WOLF+KOBALT				KUTINA		
PRISTAS SOVINIZMA					POPEVKAR ROBIČ				TRAVNIK OB VODI			IZDELOVALLEC KERAMIKE		VRSTA ACETATNE CELULOZE
OSTANKI RAZBITEGA VRČA								REKA V GRENOBLU						
ODDELEK V TERCIJARU ZEM. ZGODOVINE						VNEMA, POLET		ZNAK ZA PREPLAH			PREGOVOR			
NIKOLAJ CERKASOV			MALEZIJ. SAHOVSKI MOJSTER	OTO PESTNER		PRITLIKA-VI KONJ	IVAN LEVAR						POŠKODBA TKIVA	
MESTO NA JAP. OTOKU HONŠU				OCE			KRAD-LJIVEC						ARABSKI KNEZ	
MINERALNA VODA					SLOV. SO-PRANISTKA (ONDINA)								IGOR URSIC	
POHORSKI GRANIT								IT. LUKA IN KOPALIŠČE OB SRED. JADRANU						
								SULTANAT V VZHODNI ARABII						

Rešitve pošljite do 25. februarja 1986 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnic: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 6. Nagrade so 1.200, 1.100 in 1.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 4
OVSIGA, OMIKRON, SOVJETSKA ZVEZA, AJA, NATRIJ, PAR, MSTA, RANER, RO, LK, KARO, ZME-NEK, JOKOSUKA, NAO, EVA RAS, REE, SLA, NORD, INŽENIR, ODTAKANJE, LIDO, SJENICA, AMICIS, TARTRAT, SONATA

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 4
1. nagrada 1.200 din: Cvetka Puncer, Novo Polje C. IX/13, 61260 Ljubljana Polje;

2. nagrada 1.100 din: Anica Tašner, Mariborska 110, 63000 Celje

3. nagrada 1.000 din: Jože Mravljje, Tomšičeva 41, 64270 Jesenice.

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

● Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije.

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo ● Izdaja CGP Delo – toz Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787 ● Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik ● Odgovorni urednik: Franček Kavčič ● Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem), Emil Lah (zunanja politika), Boris Rugelj (gospodarjenje), Andrej Ulaga (šport, oddih in rekreacija), Igor Žitnik (izobraževanje, kultura). Novinarji – reporterji: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Ivo Kuljaj, Marija Frančškin, Janez Sever, Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Franci Mulec (oblikovalec) ● Pomočnik direktorja tozda: Milan Živkovič. ● Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozda 322-778, tajništvo uredništva 313-942 ● Naročniška centrala 318-855 ● Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 318-855 ● Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956 ● Uredništvo Naša žena, Ljubljana, Celovška c. 43, 312-125 in 310-923 ● Celovška c. 43, 320-403 ● Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923 ● Žiro račun 50100-603-41502 ● Knjižarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891 ● Posamezna številka Delavske enotnosti 45 din, letna naročnina 2.340 din ● Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo ● Poština plačana v gotovini ● Tisk CGP Delo, toz Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35 ● Izdajatelj: svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbenič-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlado Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

Marjan Čuk, direktor tvrdke Slovenijales Handels v Münchnu

VBOGAJME NE PROSIMO, BORIMO SE

Ko sem Marjana Čuka v münchenskem Slovenskem klubu Triglav bolj za šalo kot zares pobaral, ali je tudi on šel med zdomce, se je nasmehnil in prijazno odvrnil: »Tudi tako bi lahko rekli, čeprav spadam med tiste, ki jih domače delovne organizacije pošiljajo ven«. Spomnil sem se pogovora spred petnajstih let, ko je bil direktor Tehnuniona, ko je razglabljal o naši gospodarski (ne)učinkovitosti... V Tehnunionu je prišel iz mariborskega Tama in z Tehnuniona je odšel v Slovenijales. Zdaj je direktor mešane tvrdke Slovenijales Handels, ima svoj sedež v münchenski ulici Schillerstrasse 7.

Po kratkem pomenku v klubu sva se z Marjanom Čukom dogovorila za snidenje prihodnje jutro v njegovi pisarni, kjer se bova lahko mirno pogovarjala. Pet čez osmo sva naslednji dan skoraj trčila drug v drugega pred vzhodom v pisarno. To je namreč ura, ko Čuk in drugi njegovi sodelavci prihajajo v službo, toda večina jih je le nekaj minut pred njim na delu. Teleksi in telefoni že brnijo, mojega sogovornika pa čaka na mizi jutranja pošta, in še preden lahko mirno sedeva k pogovoru, jo mora vsaj preleteti in tudi kaj nujnega naročiti sodelavcem.

Biti direktor mešanega podjetja v Zvezni republiki Nemčiji, bolj zase razmišljam, ko začneva pogovor, prav gotovo ni karsiga bodi. Drugačne navade, zakoni in bojda predvsem račun...

»Tudi doma ni lahko biti direktor,« prestreže moj monolog. »Pa pustiva to, saj se o tem lahko pogovorite s komer koli doma, mar ne? Sem sem prišel decembra leta 1983 in februarja naslednje leto sem prevzel posle direktorja. Prej nas je bilo v podjetju trideset, zdaj pa le 21, kajti ukiniteli smo skladišča, prodali velike tovornjake in zato ne rabimo toliko ljudi.«

Mar to ne pomeni, ga zbudem, da vam gre slabo!?

»Ne, kajti te dejavnosti smo ukiniteli s postavitvijo Slovenijalesovih sodobnih skladišč v Črnučah pri Ljubljani. Prav nobenega opravičila ni bilo, da bi se tukaj v Nemčiji imel v najemu 2.500 kvadratnih metrov skladiščnih prostorov, saj imamo doma takšne zmogljivosti in takšno tehnologijo skladiščanja, da jo tudi mi lahko s pridom uporabljamo. Takšna odločitev je bila edino smotrna...«

Vendar pa je nekaj ljudi izgubilo delo, naših in nemških delavcev, ki jih ja

menda niste enostavno vrgli na cesto, se postavim v sindikalistično vlogo.

Kot da je Čuk zaslutil, kam težim s svojim vprašanjem, vendar je resno dejal: »Tu velja račun, je že res. Ravno velike sociale se ne moremo iti in še najmanj si lahko privoščimo, da bi imeli zaposlene ljudi, ki jih ne rabimo. Toda ne glede na račune seveda človeku tudi kar tako ne moreš pokazati vrat in ga nagnati na cesto. Z vsemi delavci smo se sporazumno razšli in pomagali tistim, ki so imeli težave pri novi zaposlitvi. Nihče ni ostal brez dela, kar je zelo pomembno.«

Pogovor sva usmerila na poslovanje in organiziranost tvrdke Slovenijales Handels v Münchnu, na vezi z matičnim podjetjem...

»Naše podjetje navezuje stike med jugoslovanskim prodajalcem in nemškim kupcem in tako si pridobivamo agencijsko provizijo za prodajo pohištva, polfinašnih gradbenih lesnih izdelkov (okna, vrata in podobno), lotevamo se inženiring poslova kot zastopniška organizacija, skrbimo za uvoz strojev za lesnopredelovalno industrijo v Jugoslaviji in seveda tudi za svoj račun kupujemo v domovini pohištvo in ga prodajamo na nemškem tržišču in drugod. Letošnji promet bo po sedanjih ocenah znašal okrog 70 milijonov nemških mark. Začeli smo se ukvarjati tudi s kemijo in v našem podjetju ustanovili nov oddelek,« razlaga Marjan Čuk.

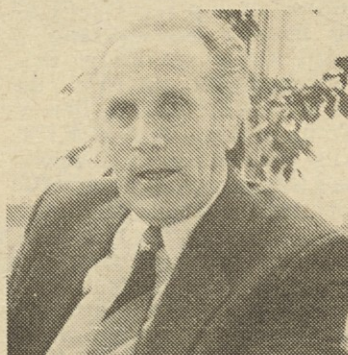
Ze po tem, kar ste našli, je jasno, da ste v dobršni meri odvisni od matične organizacije Slovenijalesa. Kako pa se ta odvisnost kaže v konkretnih poslovnih potezah, pobaram sogovornika, kajti znano je, da je Slovenijales trdo organiziran sistem.

Na to vižo moj sogovornik ne sliši, temveč pravi: »Povezani smo z vsemi podjetji

Slovenijalesa v svetu, Slovenijales je naš prvi partner in odločilen dejavnik tudi v kadrovanju. Sedem ljudi v našem podjetju so poslali k nam iz Slovenijalesa, to so vodilni delavci, in upoštevati moramo kajpak pravila igre v sistemu Slovenijales.

Moram pa reči, da smo pogosto med kladivom in nakovalom zaradi različnih interesov. Pa nekakšen »amortizer« moramo biti, če hočemo biti dober servis, kajti domače gospodarske zadrege, nesolidnost, slaba kakovost, dobavni roki in nizka konkurenčnost sploh so tisto, kar moramo v naši poslovni usmeritvi in politiki na tujem trgu čim bolj omiliti. Zmeraj se ne da in včasih se sprašujem, ali se dobavitelji zavedajo, kako težko je ustvariti trg in kako lahko ga je izgubiti.«

Ce prav razumem, gre za samostojno podjetje, ki ga vodite vi, vendar v interesu teh ljudi, ki delajo tukaj in predvsem matične organizacije združenega dela. Ka-

ko se to vidi, kakšna filozofija velja v Slovenijales Handels, kako ste se pravzaprav vsi skupaj znašli, poskušam znova z razliko med domačim in direktorjem v tujini.

»Brez besedičenja ali pretiravanja o pomenu podjetja: v tujini velja filozofija, da smo najprej vsi delavci tukaj odgovorni za poslovanje skupne tvrdke. Na začetku, ko sem prišel v München, sem se kar malo zapletal, skrbelo me je, vendar sem hitro »ušaltal«. Poslovanje tukaj ni zapleteno, nobene

bitke ni s papirji, plačilni promet je nekaj izjemnega, ni pa davčni nadzor tisto, česar bi se človek najbolj veselil,« pripoveduje direktor Slovenijales Handels. »Tu te vsakih pet let, podjetje mislim, temeljito preiščejo, vendar najprej opozorijo, kdaj pridejo. Davčni inšpektorji vedo za vsako branžo, kakšen je v njej zaslužek, in če je za takšna podjetja nekako pod povprečjem, se jim zdimo sumljivi, kajti menijo, da ostaja zaslužek v matični firmi. Mi seveda ne dosežemo povprečnega branžnega zaslužka, vendar pa nekako razumejo, zakaj in kako se prebijamo.«

O ljudeh, ki delajo zunaj, je slišati, da dobro zaslužijo. Boste temu pritrdili? Sploh pa nas zanima, kako si pravzaprav v takšni tvrdki delite osebne dohodke, poskušam zvedeti.

»Vsi, ki so poslani v naše podjetje, torej tudi jaz,« pravi Marjan Čuk, »iz Slovenijalesa za štiri leta, dobivamo plače po pravilniku, ki velja v tisti organizaciji in ga tam samoupravni organi tudi sprejmejo. Delovna mesta so točkovana, vrednost točke je izražena v nemških markah in vse to mora biti kajpak skladno tudi s pravilnikom, ki ga je sprejela ustrezna zvezna uprava v Beogradu. Jaz zaslužim okrog pet tisoč mark mesečno. Delavci, ki pa niso imenovani od Slovenijalesa, sklenejo delovno pogodbo z

mano in seveda skladno z nemško zakonodajo. Kajpak pa si moramo s svojim poslovanjem zagotoviti takšne plače in tudi ustrezen zaslužek podjetja.«

Pa še dodatki na ločeno življenje in kaj podobnega... me zanima.

Naš sogovornik se nasmeje: »V Slovenijalesu se trudimo, da človek, ki prevzema odgovorno dolžnost v tujini, ne ostane sam. Tudi jaz nisem. Žena je zaposlena v tem podjetju, ena hčerka hodi v šolo v Münchnu, druga pa študira v Ljubljani. Tudi za druge je željeno, da so tukaj z družinami. Zato dobijo, ko pridejo v ZR Nemčijo, za štart tri mesečne osebne dohodke vnaprej, kot posojilo, ki ga morajo vrniti v dveh letih. Tako si lahko uredijo stanovanjske in druge razmere in danes noben naš predstavnik ali pa delavec ne stanuje v hotelu. To je pametno, kajti tukaj nimamo delovnega časa od šestih zjutraj pa do dveh, temveč se potegne včasih tudi v kasno popoldne in zvečer, pa ne bi bilo ravno prijetno, da si še v mislih ob takih naporih doma v Sloveniji, kjer živi družina. Sicer pa jaz kar rad pridem v Ljubljano, kajti tam živijo starši, pa tudi hčerko je treba videti. To pa ni več nikakršna razdalja med Ljubljano in Münchnom za današnje čase, mar ne? Tudi vi ste jo zmogli s stoenko, doda Marjan Čuk.«

Marjan Horvat

Plače naše vsakdanje

KOMU SO SNAŽILKE SNEDLE DVA HLEBA KRUHA

Pred dnevi so dokaj neznane snažilke iz Intesa v Mariboru čez noč prodirle iz anonimnosti in v hipu zasenčile proslavljeno dežurno snažilko Marico Hrdalo. Kaj takega so doslej neznane snažilke v Intesu počutile, da so razburile najprej slovensko, potem mariborsko in takoj zatem jugoslovansko javnost?

V Intesu, ki je samostojna delovna organizacija posebnega družbenega pomena v velikem sozdu še večjega družbenega pomena, so, kot tudi drugod, popravljali plače. Ko so tako preračunavali, obračunavali in poračunavali, so prišli do številke, ki naj bi v danem trenutku odražale vrednost njihovega dela, gospodarjenja in povečane proizvodnje. Tako pripravljen predlog je bil žegnan v »vseh delovnih sredinah«, o njem sta razpravljala sindikat in partija in »odločali samoupravni organi«. Vse je bilo lepo in prav.

Zgolj naključju gre pripisati,

da so nedavno na problemski konferenci CK ZKS organizirali pogovor o sredstvih javnega obveščanja, o delu in pridnosti novinarjev in je kolegica v neposredni obliki prikazovanja gmotnih razmer uporabila primerjavo med osebnimi dohodki dotlej anonimnih snažilk v Intesu, ki za svoje delo dobijo več kot zunanje politični komentator...

Od vseh vsebinskih in drugače pomembnejših ugotovitev s te konference je dobila prav vest o plačah Intesovih snažilk največji pospešek in krila, in je v trenutku obletela slovensko javnost.

V politično aktivističnem in osivelem agitpropovskem besednjaku še tako površen poslušalec ali bralec že dolgo ugotavlja, da ni več tolikšne količine parol o »plačilu po vloženem delu«. Jasno je namreč, da je danes pomembno ne to, kaj delaš, temveč, kje delaš: v kateri orga-

nizaciji združenega dela, v kateri panogi ali družbenopolitični organizaciji.

Nič manj neznano ni, da skušamo naše delovno vedenje uokvirjati z mnogimi sporazumi, dogovori in z resolucijo. Tako delo več nima ekonomske, temveč vse bolj socialno obeležje. In mi ne bi bili mi, če ne bi teh sporazumov, dogovorov in resolucij – kršili. Toda tudi kršilce smo kategorizirali. Rudarji so v eni, elektriki v drugi, družbenopolitični delavci spet v svoji in delavci v dejavnostih posebnega družbenega pomena spet v svoji, šolniki v svoji, dohtarji v drugi...

Medtem ko pri enih zatisne mo obo očesi, pri drugih samo eno in tretje vlečemo na pranger, vsak po svoje skušamo zvečino mimo dela s plačami loviti inflacijo. Kolikor vem in poznam kolektiv Intesa, ne gre za peščico neukih premetalcev zrnja in moke, njega dni je bil njihov sindikat celo v konici mariborskega sindikalnega gibanja. Kako je torej lahko zdaj mrak padel na oči, če nikomur druge mu, vsaj sindikatu v Intesu? Zgodovina in številke v Intesu imajo svojo vrednost. Do včeraj namreč tudi te, danes vsem znane snažilke, niso dobile na mesec toliko, kolikor na primer naj bi bilo v republiki zagotovljeno,

kaj šele toliko, kot one v 63 mariborskih silih ali na letališču.

V Mariboru so zelo občutljivi, če jim kdo meša štrane. Spominimo se samo grozodejstva, ko so prodajalke v Gosposki ulici s prodajo čevljev zaslužile na mesec trikrat več, kot njihove kolegice na drugi strani ulice. Kaj zato, če se je pozneje izkazalo, da so te prodajalke v istem času prodale trikrat več čevljev, kot one na drugi strani ulice. Nastal je vik in krik, na glavo smo jim spravili SDK, partijsko in druge komisije, zasliševal kot kriminalce in jim na koncu deli vede, da tudi ni čisto prav, če več delajo, kot je to običaj...

Očitno je, da je pri nas v jedru nekaj narobe. Nevzdržno je, če ima zdravnik specialist v isti občini za redno delo nižje dohodke od snažilk v Intesu ali od onega delavca, ki makaronom luknje vrta. Nič manj hudo pa prav tako ni, ko se enako nekvalificiran pomožni rudar odloči za štrajk in ve, da bo z njim izsilil še več, čeprav si je že doslej ovrednotil svoje delo trikrat višje od že omenjenega dohtarja, šolnika ali kovinarja...

Kaže, da so zdaj takšni časi, ko začne vsak po svoje moliti boga – oni pred prižnico in tisti v meddverju. Vrednost dinarju (delu) pa še kar pada, pada...

Janez Sever

LIPE SVEDER: DODATKI

